

VOORWAARDEN BELEGGINGSDIENSTVERLENING

INHOUD

Inhoud	1
1. Voorwaarden Beleggingsdienstverlening	2
1A. Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten	2
1B. Voorwaarden Vermogensbeheer	10
1C. Voorwaarden Beleggingsadvies en Orderexecutie	12
2. Voorwaarden Tripartiete Relatie	15
3. Voorwaarden InsingerGilissen	21
4. Orderuitvoeringsbeleid	22
5. Belangenconflictenbeleid	26
6. Klachtenprocedure	27
7. Kenmerken van Financiële Instrumenten en daaraan verbonden risico's	27
6. Klachtenprocedure	27
8. Vergoedingen en kosten	48
• Vergoeding voor de dienstverlening	48
• Provisietarieven, Bewaarloon en Overige	48
9. Belangrijke adressen en andere informatie	49

ROLVERDELING

Al naar gelang de keuze voor de soort beleggingsdienstverlening zal Wijs & van Oostveen voor u optreden als vermogensbeheerder, beleggingsadviseur dan wel orderuitvoerder. Voor al uw vragen over de beleggingsdienstverlening kunt u contact opnemen met Wijs & van Oostveen. De afwikkeling van de beleggingstransacties vindt plaats op de bij InsingerGilissen Bankiers op uw naam geopende rekeningen. InsingerGilissen Bankiers en haar bewaarbedrijf zullen zorg dragen voor bewaring van de financiële instrumenten. Afschriften van uw rekeningen ontvangt u van InsingerGilissen Bankiers.

1. VOORWAARDEN BELEGGINGSDIENSTVERLENING

1A. ALGEMENE VOORWAARDEN BELEGGINGSDIENSTEN

ARTIKEL 1. REIKWIJDTE, BELEGGINGSDIENSTVERLENING EN DEFINITIES

1.1 Door ondertekening door Cliënt van de Verklaring van Aanvaarding van Voorwaarden verklaart Cliënt deze Algemene Voorwaarden **Beleggingsdiensten** te hebben ontvangen, gelezen en begrepen en de toepasselijkheid daarvan te aanvaarden.

1.2 De Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten hebben in de relatie tussen Cliënt en Wijs & van Oostveen kracht van overeenkomst, ongeacht welke soort beleggingsdienst ('vermogensbeheer', 'beleggingsadvies' of 'orderexecutie') partijen zijn overeengekomen.

1.3 In deze Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten en alle overige tussen partijen geldende voorwaarden en overeenkomsten hebben onderstaande termen de daarbij vermelde betekenis:

WIJS & VAN OOSTVEEN: Wijs & Van Oostveen B.V., een beleggingsonderneming in de zin der Wet met vergunning van en registratie bij de Stichting Autoriteit Financiële Markten;

ALGEMENE VOORWAARDEN BELEGGINGSDIENSTEN: de onderhavige voorwaarden die van toepassing zijn op iedere soort beleggingsdienstverlening welke tussen Cliënt en Wijs & van Oostveen is overeengekomen;

BANK: de geregistreerde kredietinstelling die fungeert als depotbank voor de gelden en Financiële Instrumenten van Cliënt;

BELEGGINGSTRANSACTIES: transacties in Financiële Instrumenten;

BELANGENCONFLICTENBELEID: de in hoofdstuk 5 en de op Internet opgenomen samenvatting van het beleid van Wijs & van Oostveen van de genomen maatregelen inzake het voorkomen en beheersen van belangenconflicten;

BEURS: elk handelsplatform waarop via Wijs & van Oostveen kan worden gehandeld, waaronder begrepen, maar niet

beperkt tot: effectenbeurs, optiebeurs, termijnmarkt, enig andere Gereguleerde Markt, Multilaterale Handelsfaciliteit, enig handelssysteem waarop Financiële Instrumenten worden verhandeld en/of waar orders bestemd zijn uitgevoerd te worden, etc;

BEWAARNEMER: het bewaarbedrijf van de Bank;

CLEARINGINSTITUUT: de instelling die voor de Beurs de clearing verzorgt van de Beleggingstransacties en posities; •
CLİENT: de natuurlijke of rechtspersoon met wie Wijs & van Oostveen de voorwaarden inzake een beleggingsdienst overeenkomt en voor wiens rekening en risico Wijs & van Oostveen Beleggingstransacties verricht en doet verrichten;

CLİENT: de natuurlijke of rechtspersoon met wie Wijs & van Oostveen de voorwaarden inzake een beleggingsdienst overeenkomt en voor wiens rekening en risico Wijs & van Oostveen Beleggingstransacties verricht en doet verrichten;

FINANCIEEL INSTRUMENT: een financieel instrument als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet.

GEREGLEMENTEERDE MARKT: een gereguleerde markt als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet;

INTERNET: www.wijs.nl, www.wijsonline.nl en/of enig ander door Wijs & van Oostveen gebruikte website.

KLACHTENPROCEDURE: de in hoofdstuk 6 en de op Internet opgenomen en door Cliënt te volgen procedure ingeval Cliënt een klacht heeft.

MULTILATERALE HANDELSFACILITEIT: een multilaterale handelsfaciliteit als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet;

ORDERUITVOERINGSBELEID: de in hoofdstuk 4 en de op Internet opgenomen samenvatting van het beleid van Wijs & van Oostveen voor een optimale orderuitvoering met betrekking tot Financiële Instrumenten;

REKENINGEN: de bij de Bank en ten name van Cliënt aangehouden rekeningen voor het administreren van gelden (al dan niet in vreemde valuta) en Financiële Instrumenten;

SPECIFIEKE VOORWAARDEN: de Voorwaarden Vermogensbeheer en de Voorwaarden Beleggingsadvies en Orderexecutie;

VERKLARING VAN AANVAARDING VAN VOORWAARDEN: akte houdende aanvaarding door Cliënt van toepasselijkheid van de voorwaarden die tussen partijen kracht van overeenkomst zullen hebben;

VOORWAARDEN BELEGGINGSADVIES EN ORDEREXECUTIE: de in hoofdstuk 1C opgenomen, in aanvulling op de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten, van toepassing zijnde voorwaarden met betrekking tot de beleggingsdiensten 'beleggingsadvies' en 'orderexecutie';

VOORWAARDEN TRIPARTIETE RELATIE: de in hoofdstuk 2 opgenomen van toepassing zijnde voorwaarden tussen Cliënt, Wijs & van Oostveen en de Bank;

VOORWAARDEN VERMOGENSBEHEER: de in hoofdstuk 1B opgenomen, in aanvulling op de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten, van toepassing zijnde voorwaarden met betrekking tot de beleggingsdienst 'vermogensbeheer';

WET: Wet op het financieel toezicht (Wet van 28 september 2006) en de hierop gebaseerde regelgeving, zoals gewijzigd van tijd tot tijd, alsmede enige wet die daarvoor in de plaats treedt.

1.4 Indien en voor zover het in de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten bepaalde afwijkt van de tussen partijen van toepassing zijnde overige voorwaarden, waaronder de Specifieke Voorwaarden, dan prevaleren de overige voorwaarden boven de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten.

1.5 Indien Wijs & van Oostveen te eniger tijd toelaat dat Cliënt enige bepaling van de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten, of welke andere tussen hen geldende voorwaarden ook, overschrijdt of overtreedt, geeft dit Cliënt geen enkel recht op voortzetting van die overschrijding of overtreding en behoudt Wijs & van Oostveen te allen tijde het recht om van Cliënt te verlangen dat deze terstond weer aan de bepalingen van genoemde voorwaarden voldoet, zonder tot uitoefening van dat recht verplicht te zijn.

ARTIKEL 2. CLIËNTCLASSIFICATIE

2.1 Wijs & van Oostveen kan Cliënt classificeren als niet-professionele belegger en professionele belegger. De classificatie van Cliënt is bepalend voor het beschermingsniveau waarop Cliënt recht heeft. Wijs & van Oostveen zal bij aanvang van de beleggingsdienstverlening aan Cliënt de classificatie toekennen van 'niet-professioneel'. Gedurende de beleggingsdienstverlening kan Cliënt verzoeken om een andere cliëntclassificatie. Wijs & van Oostveen zal niet verplicht zijn het verzoek van Cliënt te honoreren. Indien het verzoek van Cliënt wordt ingewilligd, kan Wijs & van Oostveen aan de nieuwe cliëntclassificatie voorwaarden verbinden.

2.2 De cliëntclassificatie kan uitsluitend schriftelijk worden gewijzigd. Cliënt dient daartoe een met redenen omkleed verzoek in. Wijs & van Oostveen beslist schriftelijk op het verzoek. Zij is vrij het verzoek af te wijzen op grond van bij of krachtens de Wet gestelde criteria of op de grond dat zij het, om redenen gelegen in haar bedrijfsvoering of met het oog op de belangen van Cliënt om welke reden ook, niet opportuun acht om het verzoek toe te wijzen.

2.3 Indien het in artikel 2.2 genoemde verzoek van een niet-professionele cliënt een wijziging van de classificatie in 'professioneel' inhoudt, dan kan dat verzoek slechts worden toegewezen indien Cliënt voldoet aan de bij of krachtens de Wet gestelde eisen en Cliënt in dat verzoek separaat nogmaals bevestigt dat Cliënt zich bewust is van de gevolgen die aan het verlies van de status van 'niet-professioneel' zijn verbonden. Wijs & van Oostveen kan aan de nieuwe classificatie nadere voorwaarden stellen.

2.4 Ook zonder verzoek van Cliënt kan Wijs & van Oostveen de classificatie wijzigen (en daarvan schriftelijk aan Cliënt mededeling doen), indien zij uit welken hoofde ook beschikking krijgt over informatie waaruit blijkt dat Cliënt (inmiddels) niet (meer) voldoet aan de bij of krachtens de Wet gestelde eisen voor de classificatie 'professioneel'. Cliënt is doorlopend verplicht om informatie als bedoeld in de vorige zin onverwijld aan Wijs & van Oostveen te verstrekken, evenals elke andere wijziging van omstandigheden die de kwalificatie van 'professioneel' zou kunnen beïnvloeden.

2.5 Indien Wijs & van Oostveen aan Cliënt de classificatie 'professioneel' toekent, komen aan hem geen rechten toe onder de collectieve regelingen bedoeld in artikel 11 van de Voorwaarden Tripartiete Relatie.

ARTIKEL 3. BELEGGINGSPROFIEL EN INFORMATIE-PLICHT VAN CLIËNT

3.1 In het belang van een adequate beleggingsdienstverlening en afhankelijk van de soort van beleggingsdienst wint Wijs & van Oostveen bij aanvang van de relatie informatie in over de financiële positie van Cliënt, over zijn kennis van en ervaring met beleggen in Financiële Instrumenten, zijn beleggingsdoelstellingen en risicobereidheid. Cliënt is verplicht Wijs & van Oostveen volledig en voldoende gedetailleerd de informatie te verschaffen die Wijs & van Oostveen vraagt alsmede – ongevroegd – alle overige informatie welke in dat kader relevant is. In geval Cliënt kiest voor de beleggingsdienst ‘orderexecutie’, kan Wijs & van Oostveen zich beperken tot het inwinnen van informatie omtrent diens kennis van en ervaring met de beleggingsdienst en het beleggen in de Financiële Instrumenten, waarin via de beleggingsdienst ‘orderexecutie’ kan worden belegd. Indien op initiatief van Cliënt de beleggingsdienst ‘orderexecutie’ wordt verleend met betrekking tot een type Financieel Instrument dat bij of krachtens de Wet als een zogenaamd ‘niet-complex’ instrument wordt aangemerkt, berust op Wijs & van Oostveen geen verplichting de passendheid van de beleggingsdienst of het betreffend Financieel Instrument voor Cliënt te beoordelen en is Wijs & van Oostveen ook niet gehouden om Cliënt te waarschuwen indien de door Cliënt aldus geïnitieerde Beleggingstransactie niet passend is.

3.2 Cliënt is tijdens de duur van de relatie – ook ongevroegd – verplicht om Wijs & van Oostveen onverwijld schriftelijk op de hoogte te stellen van wijzigingen in de in dit artikel bedoelde individuele gegevens. • Wet: Wet op het financieel toezicht (Wet van 28 september 2006) en de hierop gebaseerde regelgeving, zoals gewijzigd van tijd tot tijd, alsmede enige wet die daarvoor in de plaats treedt.

3.4 Voordat de beleggingsdienst aanvangt, zullen Wijs & van Oostveen en Cliënt een schriftelijke opgave opstellen waarin de in dit artikel bedoelde gegevens zijn vastgelegd. Cliënt is verplicht te controleren of zijn hiervoor genoemde gegevens juist en volledig zijn opgenomen.

3.5 Indien Cliënt tijdens de relatie wijzigingen wil aanbrengen in de gegevens vermeld in dit artikel, dient hij dat schriftelijk aan Wijs & van Oostveen mede te delen. Dergelijke wijzigingen worden van kracht indien en zodra Wijs & van Oostveen de ontvangst schriftelijk heeft bevestigd en heeft verklaard dat zij de wijzigingen in acht zal

nemen. Indien Wijs & van Oostveen daartoe niet bereid is, deelt zij dit aan Cliënt mede.

3.6 Indien voor Cliënt zelf of voor bepaalde personen binnen de organisatie van Cliënt op grond van een zogenaamde prive-beleggingstransactieregeling of andere voorschriften bij of krachtens de Wet beperkingen gelden in de bevoegdheid om te handelen of posities te hebben in (bepaalde) Financiële Instrumenten, gelden de in de vorige leden van dit artikel genoemde mededelingsplichten van Cliënt jegens Wijs & van Oostveen ook voor die informatie. Cliënt en de betreffende personen binnen zijn organisatie blijven steeds zelf verantwoordelijk en aansprakelijk voor naleving van de bedoelde beperkingen. Indien Cliënt geheel aan de genoemde mededelingsplicht heeft voldaan, rust op Wijs & van Oostveen een inspanningsverplichting om Cliënt behulpzaam te zijn bij diens streven om te zorgen dat de beperkingen in acht worden genomen. Indien door derden civielrechtelijke of bestuursrechtelijke claims tegen Wijs & van Oostveen worden ingesteld in verband met het feit dat Cliënt (of personen binnen diens organisatie) hebben gehandeld in strijd met die beperkingen, is Cliënt jegens Wijs & van Oostveen tot vrijwaring gehouden voor zodanige claims inclusief redelijke kosten van rechtsbijstand van Wijs & van Oostveen.

ARTIKEL 4 BEWARING GELDEN EN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

4.1 De gelden en Financiële Instrumenten van Cliënt waarop de beleggingsdienstverlening van Wijs & van Oostveen betrekking heeft, zullen worden geadmistreerd op de Rekeningen.

4.2 De Cliënt geeft hierbij toestemming aan Wijs & van Oostveen om Financiële Instrumenten die op de Rekeningen worden aangehouden uit te lenen aan derden. Een uitleentransactie van Financiële Instrumenten is een verbruikleenovereenkomst waarbij de uitlener een zekere hoeveelheid Financiële Instrumenten ter beschikking stelt aan de inlener en de inlener zich verplicht om Financiële Instrumenten, gelijk aan de ter beschikking gestelde Financiële Instrumenten, na de afgesproken termijn te leveren aan de uitlener. Aan de uitleentransactie is onder meer het risico verbonden dat de Financiële Instrumenten niet worden terug geleverd. Wijs & van Oostveen heeft maatregelen, waaronder de maatregel genoemd in artikellid 4.3, getroffen die zo veel mogelijk uitsluiten dat het genoemde risico zich voordoet. Wijs & van Oostveen garandeert de Cliënt dat deze als gevolg van een uitleentransactie geen nadeel ondervindt. Indien Wijs & van

Oostveen Financiële Instrumenten uitleent, dan verandert daardoor niet het saldo van de Cliënt op de Rekeningen.

4.3 De in het eerste artikellid genoemde Financiële Instrumenten kunnen worden uitgeleend tot een maximum van 100%. Bij het uitlenen van Financiële Instrumenten bestaat de mogelijkheid dat de inlenende partij niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Dit risico zal door Wijs & van Oostveen worden afgedekt door de overeenkomsten van bruikleen uitsluitend aan te gaan met banken in de Europese Unie en uitsluitend tegen afgifte van een contractueel overeengekomen garantie van ten minste 100% van het aantal betrokken Financiële Instrumenten.

4.4 Van de totale inkomsten uit het uitlenen van Financiële Instrumenten komt 100% toe aan Wijs & van Oostveen.

ARTIKEL 5. ZORGVULDIGHEID

Wijs & van Oostveen zal bij het verlenen van de beleggingsdiensten steeds de bij of krachtens de Wet vereiste zorgvuldigheid in acht nemen en daarbij naar beste kunnen met de belangen van Cliënt rekening houden.

ARTIKEL 6 ORDERUITVOERING

6.1 Wijs & van Oostveen zal – al naar gelang de aard van de beleggingsdienstverlening – hetzij op verzoek van Cliënt, hetzij op eigen initiatief Financiële Instrumenten (doen) kopen, (doen) verkopen, (doen) uitvoeren en afwickelen, alles voor rekening en risico van Cliënt.

6.2 Het Orderuitvoeringsbeleid van Wijs & van Oostveen beschrijft de wijze waarop Wijs & van Oostveen invulling geeft aan een optimale orderuitvoering. Wijs & van Oostveen heeft maatregelen getroffen om zowel bij de eigen uitvoering van orders in Financiële Instrumenten als bij het bij derden ter uitvoering plaatsen van dergelijke orders een optimale orderuitvoering te bewerkstelligen voor Cliënt. Op verzoek kan Cliënt nadere informatie worden verstrekt met betrekking tot het Orderuitvoeringsbeleid.

6.3 Het door Cliënt aan Wijs & van Oostveen doorgeven van een order in Financiële Instrumenten wordt telkens geacht mede instemming in te houden met het Orderuitvoeringsbeleid.

6.4 Op grond van het Orderuitvoeringsbeleid kunnen in bepaalde gevallen Beleggingstransacties buiten een Gereguleerde Markt of Multilaterale Handelsfaciliteit worden uitgevoerd. Indien uit het Orderuitvoeringsbeleid

blijkt dat orders in een bepaald type Financieel Instrument mede buiten een Gereguleerde Markt of Multilaterale Handelsfaciliteit kunnen worden uitgevoerd en de beleggingsdienstverlening van Wijs & van Oostveen aan Cliënt, gelet op de door Cliënt verstrekte specificatie van kwalitatieve en/of kwantitatieve beperkingen, zich mede uitstrekt tot het desbetreffende type Financieel Instrument, wordt Cliënt geacht toestemming te verlenen voor de uitvoering van Beleggingstransacties buiten een Gereguleerde Markt of Multilaterale Handelsfaciliteit.

ARTIKEL 7. BELANGENCONFLICTEN

7.1 Wijs & van Oostveen is een beleggingsonderneming en verleent beleggingsdiensten als vermogensbeheerder, beleggingsadviseur, orderuitvoerder en het overnemen of plaatsen van Financiële Instrumenten en zij handelt voor eigen rekening. Wijs & van Oostveen verricht tevens financiële analyses, doet onderzoek op beleggingsgebied en brengt beleggingsaanbevelingen uit. Daarnaast voert Wijs & van Oostveen het beheer over beleggingsinstellingen. In die hoedanigheden kan zij betrokken zijn bij de handel in Financiële Instrumenten waarin ook Cliënt handelt. Wijs & van Oostveen is voorts onderdeel van een groep van financiële instellingen en kan bij de uitvoering van haar werkzaamheden voor Cliënt gebruikmaken van de diensten van de tot deze groep behorende instellingen. Wijs & van Oostveen heeft een Belangenconflictenbeleid vastgesteld met betrekking tot het voorkomen en beheersen van belangenconflicten. Indien Cliënt verzoekt om nadere bijzonderheden over het Belangenconflictenbeleid, zal Wijs & van Oostveen Cliënt van nadere informatie voorzien.

7.2 Vergoedingen voor de beleggingsdienstverlening van Wijs & van Oostveen en transactiekosten, die in rekening wordt gebracht bij de uitvoering van Beleggingstransacties, komen direct toe aan Wijs & van Oostveen. Wijs & van Oostveen betaalt hieruit haar eigen kosten en de bij de beleggingsdienstverlening betrokken derden, zoals orderuitvoerende derden en de Bank waar de Rekeningen worden aangehouden. Alle aan Cliënt in rekening gebrachte kosten zijn, voor zover van toepassing, opgenomen in de verslaglegging aan Cliënt.

7.3 In het kader van de door Wijs & van Oostveen verleende beleggingsdiensten kan het voorkomen dat Wijs & van Oostveen vergoedingen of provisies betaalt aan dan wel ontvangt van derden – met inbegrip van de Bank – danwel voordelen behaalt die niet uit geld bestaan, waaronder research en dergelijke.

7.4 Op verzoek kan Cliënt nadere informatie verkrijgen met betrekking tot de geldende regelingen voor vergoedingen en provisies.

ARTIKEL 8. RISICO'S VAN BELEGGEN IN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

8.1 De kenmerken van de Financiële Instrumenten waar de beleggingsdienstverlening betrekking op heeft, waaronder de aan die Financiële Instrumenten verbonden specifieke beleggingsrisico's, zijn nader toegelicht in hoofdstuk 7 'Kenmerken van Financiële Instrumenten en daaraan verbonden specifieke risico's'. Deze toelichting is niet uitputtend. Wijs & van Oostveen zal Cliënt op diens verzoek aanvullende informatie verstrekken. Cliënt verklaart dat hij de toelichting heeft gelezen en zich van de inhoud bewust is.

8.2 Beleggen in Financiële Instrumenten houdt het nemen van risico in. Indien uit de financiële positie, de beleggingsdoelstelling of de risicobereidheid van Cliënt blijkt dat deze in het geheel geen risico van waardevermindering kan of wil nemen, dan is beleggen in Financiële Instrumenten voor hem niet geschikt.

8.3 Indien Cliënt (mede) belegt met geleend geld, dan schept dit extra risico's; onder meer het risico dat na liquidatie van de belegging een schuld overblijft. Ingeval de Financiële Instrumenten tot zekerheid van de lening strekken, loopt Cliënt het risico dat de onderpandwaarde van de Financiële Instrumenten door koersdaling onvoldoende wordt en hij zekerheden moet aanvullen. Cliënt verklaart deze risico's te begrijpen en te aanvaarden en staat ervoor in dat hij in staat is deze risico's te dragen.

8.4 Elke substantiële waardevermindering, maar ook elke substantiële waardevermeerdering van een belegging van Cliënt, geeft aan dat er een substantieel risico verbonden is aan die belegging. Het is voorts niet mogelijk hoge rendementen te verwerven zonder grote risico's te nemen. Cliënt verklaart dat deze basisbeginselen hem bekend zijn.

8.5 Cliënt verklaart hierbij dat hij de risico's, verbonden aan het doen van Beleggingstransacties, begrijpt en aanvaardt en staat ervoor in dat hij in staat is het verlies te dragen dat uit dergelijke Beleggingstransacties kan voortvloeien.

8.6 Indien Cliënt de risico's van één of meer voor zijn rekening en risico gedane Beleggingstransacties niet (meer) geheel overziet, is hij verplicht dit onmiddellijk schriftelijk

aan Wijs & van Oostveen mee te delen. Wijs & van Oostveen is bevoegd, doch niet verplicht, na ontvangst van deze kennisgeving de uitvoering van orders op te schorten en/of de bedoelde Beleggingstransacties door tegengestelde Beleggingstransacties voor rekening en risico van Cliënt ongedaan te maken.

ARTIKEL 9. VERGOEDINGEN EN KOSTEN

9.1 Wijs & van Oostveen zal aan Cliënt, ter zake de door Wijs & van Oostveen verrichte beleggingsdienstverlening, vergoedingen en kosten in rekening brengen op basis van de bij Wijs & van Oostveen geldende tarieven. Een overzicht van de (huidige) vergoedingen en kosten is opgenomen in hoofdstuk 8.

9.2 Cliënt geeft hierbij een incassovolmacht aan Wijs & van Oostveen op grond waarvan Wijs & van Oostveen haar facturen ter zake het op grond van dit artikel aan haar toekomende in kopie toe zal zenden aan de Bank en de Bank de rekeningen van Cliënt respectievelijk Wijs & van Oostveen voor de factuurbedragen zal debiteren respectievelijk crediteren.

9.3 Indien de relatie – waarop deze voorwaarden betrekking hebben – eindigt, is Wijs & van Oostveen niet gehouden tot gehele of gedeeltelijke restitutie van aan haar betaalde vergoedingen en kosten en blijft Cliënt reeds vervallen doch nog niet betaalde vergoedingen en kosten onverminderd verschuldigd.

9.4 Vergoedingen en kosten, welke in verband met de uitvoering van deze voorwaarden door derden aan Wijs & van Oostveen in rekening gebracht worden, zullen door Wijs & van Oostveen aan Cliënt afzonderlijk in rekening worden gebracht en door Cliënt aan Wijs & van Oostveen worden betaald.

9.5 Wijs & van Oostveen heeft het recht de tarieven van de in dit artikel bedoelde vergoedingen en kosten eenzijdig te wijzigen, onverminderd het recht van Cliënt om de relatie met Wijs & van Oostveen naar aanleiding van de tariefswijziging op te zeggen. Wijs & van Oostveen zal Cliënt hieromtrent informeren en maakt daarbij gebruik van de vorm en het (tele)communicatiemiddel (telefoon, brief, fax, dagafschrift, e-mailbericht, publicatie op Internet etc.), welke zij naar de omstandigheden van het geval redelijk acht. Wijs & van Oostveen wordt daarmee geacht Cliënt deugdelijk te hebben geïnformeerd. De wijziging gaat met onmiddellijke ingang in, tenzij Wijs & van Oostveen een andere

ingangsdatum bepaalt. De wijziging kan niet met terugwerkende kracht in werking treden.

9.6 Het voorgaande laat onverlet dat Cliënt aan de Bank de kosten voor haar dienstverlening verschuldigd is. De Bank brengt haar kosten rechtstreeks aan Cliënt in rekening.

9.7 Op Internet kan Wijs & van Oostveen nadere informatie over de in dit artikel bedoelde vergoedingen en kosten geven. Cliënt zal daarvan kennisnemen, onverminderd het recht van Cliënt om ter zake informatie op te vragen bij Wijs & van Oostveen.

ARTIKEL 10. INFORMATIEVERSTREKKING EN COMMUNICATIE

10.1 Wijs & van Oostveen zal in overeenstemming met de Wet rapporteren aan Cliënt. De aard, frequentie en inhoud van de door Wijs & van Oostveen aan Cliënt te verstrekken verslagen is afhankelijk van de aard van de beleggingsdienstverlening. De Specifieke Voorwaarden bevatten nadere informatie ter zake.

10.2 Cliënt geeft toestemming aan Wijs & van Oostveen om persoonlijk tot Cliënt gerichte informatie in plaats van in fysieke vorm tevens op een andere duurzame drager, zoals via elektronische mededelingen (waaronder begrepen maar niet beperkt tot e-mailberichten, Internet, etc.) te verstrekken. Cliënt stemt er mee in dat Wijs & van Oostveen niet persoonlijk tot Cliënt gerichte informatie verband houdend met de beleggingsdienstverlening in plaats van in fysieke vorm tevens via elektronische mededelingen (waaronder begrepen maar niet beperkt tot e-mailberichten, Internet, etc.) kan verstrekken. Ingeval van informatieverstrekking op Internet zal Wijs & van Oostveen zorgdragen dat de informatie actueel is en, zolang dat voor cliënten van belang is, op Internet toegankelijk blijft.

10.3 Wijs & van Oostveen communiceert met Cliënt in de Nederlandse taal. Cliënt bevestigt hierbij dat zijn kennis van de Nederlandse taal toereikend is om te begrijpen wat hij met Wijs & van Oostveen is overeengekomen en nog zal overeengekomen en dat hij elk risico draagt en aanvaardt dat voortvloeit uit zijn eventuele ontoereikende kennis van de Nederlandse taal.

10.4 Alle communicatie van Cliënt naar Wijs & van Oostveen – waaronder mede begrepen: orders tot Beleggingstransacties – dient primair mondeling, telefonisch of schriftelijk te geschieden met het kantoor van Wijs & van Oostveen.

10.5 Ingeval Cliënt schriftelijke instructie(s) (waaronder begrepen: per brief, fax of e-mailbericht) aan Wijs & van Oostveen verstrekt, brengt dat het risico met zich mee dat deze instructie(s) niet direct worden ontvangen door de medewerker die de instructie(s) uitvoert. Dat kan leiden tot vertraging in de uitvoering van de instructie(s). Cliënt accepteert dat risico. Voor uitvoering van spoedeisende, schriftelijke instructie(s) dient Cliënt met Wijs & van Oostveen vooraf nadere afspraken te maken.

ARTIKEL 11. PROTEST EN RECLAME

11.1 Cliënt is verplicht alle door Wijs & van Oostveen en/ of de Bank aan hem, al dan niet langs elektronische weg, gezonden opgaven (waaronder periodieke overzichten, (transactie)bevestigingen, (dag)afschriften, nota's, dekkingsoverzichten of andere opgaven) terstond na ontvangst te controleren. Voorts dient Cliënt te controleren of door of namens hem, althans voor zijn rekening en risico, gegeven orders juist en volledig zijn uitgevoerd en geen bezwaar oproepen. Bij constatering van een onjuistheid of onvolledigheid of uitvoering van een Beleggingstransactie, welke naar de mening van Cliënt – voor zover van toepassing – niet past binnen zijn financiële positie, beleggingsdoelstellingen of risicobereidheid of waartegen hij anderszins bezwaren heeft, is Cliënt gehouden Wijs & van Oostveen daarvan zo spoedig mogelijk schriftelijk in kennis te stellen. Indien Cliënt van mening is dat zijn gebruikelijke contactpersoon of andere medewerkers bij Wijs & van Oostveen niet adequaat op zijn protest of klacht hebben gereageerd, is Cliënt verplicht de directie van Wijs & van Oostveen schriftelijk te informeren.

11.2 Indien Cliënt de inhoud van de in artikellid 11.1 genoemde opgaven niet heeft betwist respectievelijk zijn bezwaren tegen een Beleggingstransactie niet aan Wijs & van Oostveen heeft medegedeeld binnen vijf werkdagen nadat die bescheiden redelijkerwijs geacht kunnen worden Cliënt te hebben bereikt, wordt vermoed dat Cliënt met de verrichte Beleggingstransactie en het beleggingsbeleid instemt, behoudens door Cliënt te leveren tegenbewijs.

11.3 Cliënt erkent en aanvaardt zijn plicht tot schadebeperking; Cliënt erkent en aanvaardt dat hij alles zal doen wat redelijkerwijs in zijn vermogen ligt om eventuele schade tot een minimum te beperken. Indien Cliënt nalaat tijdig zijn schade te beperken, erkent en aanvaardt Cliënt dat alle schade, vanaf het moment dat hij zijn schade had kunnen beperken, voor zijn eigen rekening en risico is. Onder schadebeperkende maatregelen kunnen onder meer

worden verstaan het verkopen van Financiële Instrumenten dan wel het terugkopen van reeds verkochte Financiële Instrumenten om een positie zonder (verder) verlies te kunnen herstellen. Wijs & van Oostveen is niet gehouden om – op het moment dat Cliënt zijn schade dient te beperken – Cliënt nogmaals uitdrukkelijk en/of schriftelijk te wijzen op het bestaan van zijn plicht tot schadebeperking.

ARTIKEL 12. BIJZONDERE BEPERKINGEN

12.1 Alle door lokale, nationale of internationale overheden, toezichthouders of zelfregulerende organisaties opgelegde of op te leggen voorschriften of beperkingen, waarin in deze voorwaarden niet is voorzien en die van invloed zijn op de in deze overeenkomst bedoelde Financiële Instrumenten van Cliënt, zijn voor rekening en risico van Cliënt.

12.2 Door allerlei kostenverhogende verplichtingen die op Wijs & van Oostveen zou komen te rusten op grond van Amerikaanse fiscale wet- en regelgeving is het niet mogelijk voor zogenaamde 'US Persons' om cliënt te worden. Onder US Persons vallen onder andere:

- Inwoners of staatsburgers van de Verenigde Staten van Amerika, zoals bepaald in de Amerikaanse Internal Revenue Code;
- Houders van een US Green Card, zoals een United States Permanent Resident Card of eventuele vervanger van betreffend document;
- Vennootschappen met statutaire zetel in de Verenigde Staten van Amerika; en
- Vennootschappen waarin US Persons een kapitaalsbelang van 10% of meer aanhouden.

Indien Cliënt tijdens de relatie een U.S. Person wordt, dan heeft Cliënt de verplichting om dit onmiddellijk aan Wijs & van Oostveen mede te delen en om de relatie op te zeggen. Indien Belegger genoemde verplichting niet nakomt dan is Belegger aansprakelijk voor alle schade en (in)directe kosten die daardoor worden veroorzaakt.

ARTIKEL 13. VERTEGENWOORDIGINGSBEVOEGDHEID

13.1 Mededelingen van of aan een door Cliënt aangewezen gemachtigde of contactpersoon gelden onvoorwaardelijk als mededelingen van of aan Cliënt. Indien Cliënt een rechtspersoon is, heeft Wijs & van Oostveen te allen tijde het recht, zonder daartoe verplicht te zijn, mededelingen of orders van de aan Cliënt verbonden bestuurders aan te merken als gedaan door Cliënt. Hetzelfde geldt voor mededelingen of orders van personen binnen de organisatie

van Cliënt waarvan bestuurders, gemachtigde of contactpersoon het vertrouwen hebben opgewekt dat deze daartoe bevoegd waren.

13.2 Wijs & van Oostveen mag ervan uitgaan dat een eenmaal bestaande vertegenwoordigingsbevoegdheid als bedoeld in het vorige lid jegens haar van kracht blijft totdat Cliënt schriftelijk aan Wijs & van Oostveen heeft bericht dat die is vervallen en zodanig bericht redelijkerwijs in de administratie van Wijs & van Oostveen kan zijn verwerkt. Dit geldt ongeacht of de vertegenwoordigingsbevoegdheid voortkwam uit overeenkomst (volmacht) of wet en/of statuten en ongeacht of er een (wijziging in een) inschrijving in (openbare) registers heeft plaatsgehad.

ARTIKEL 14. AANSPRAKELIJKHEID

14.1 Wijs & van Oostveen is niet aansprakelijk voor een eventueel negatief rendement of schade als gevolg van waardevermindering, koersfluctuaties op Beurzen, door Cliënt geleden verliezen en/of schade door welke andere oorzaak dan ook, met inbegrip van storingen of capaciteitstekortkomingen in computer-, communicatie- of andere systemen, lijnen of apparatuur. Evenmin is Wijs & van Oostveen aansprakelijk indien de beleggingsdoelstelling van Cliënt of een beoogd rendement of een of meerdere vergelijkingsmaatstaven niet wordt behaald, tenzij indien en voor zover komt vast te staan dat de schade een rechtstreeks gevolg is van opzet of grove schuld van Wijs & van Oostveen bij de uitvoering van de beleggingsdienstverlening aan Cliënt. Ingeval aansprakelijkheid van Wijs & van Oostveen vast komt te staan, is de schadevergoedingsplicht van Wijs & van Oostveen te allen tijde gemaximeerd tot het werkelijk geleden verlies, bestaande uit het geldelijke verschil tussen de vermogenspositie van Cliënt voorafgaand aan het gewraakte handelen van Wijs & van Oostveen, enerzijds, en die als gevolg van het gewraakte handelen, anderzijds.

14.2 Wijs & van Oostveen draagt er zorg voor dat adviezen van medewerkers in haar dienst naar beste kunnen en te goeder trouw worden gegeven. Onder advies wordt in geval van de beleggingsdienst 'vermogensbeheer' verstaan: de visie die ten grondslag ligt aan Beleggingstransacties die door de medewerkers worden uitgevoerd. In geval van de beleggingsdienst 'beleggingsadvies' zijn adviezen van Wijs & van Oostveen vrijblijvend en laten onverlet dat de verantwoordelijkheid voor de transacties bij Cliënt berust. Wijs & van Oostveen kan niet garanderen dat elke medewerker in haar dienst dezelfde of gelijksoortige adviezen uitbrengt of eenzelfde visie op de financiële

markten in het algemeen of op individuele fondsen naar buiten brengt. Een individueel advies aan Cliënt behoeft niet overeen te stemmen met adviezen of opinies van analisten van Wijs & van Oostveen zelf of andere instellingen. Een koopadvies respectievelijk verkoopadvies van Wijs & van Oostveen houdt geen garantie of toezegging in van koersstijging respectievelijk koersdaling, noch enigerlei andere garantie of toezegging, behoudens dat Wijs & van Oostveen, althans de desbetreffende medewerker, te goeder trouw in het advies gelooft.

14.3 Als Wijs & van Oostveen, de Bank, de Bewaarnemer dan wel een door hen ingeschakelde derde lid of contractant is van of aangesloten is bij een Beurs, een Clearinginstituut of een andere organisatie, is Wijs & van Oostveen nimmer aansprakelijk jegens Cliënt voor handelen of nalaten van daaraan verbonden personen, noch voor storingen of capaciteitstekortkomingen in computer-, communicatie- of andere systemen, lijnen of apparatuur, waarvan eigendom of houderschap berust bij een dergelijke Beurs, Clearinginstituut of andere organisatie.

14.4 Wijs & van Oostveen is nimmer aansprakelijk voor indirecte schade, gevolgschade en/of gederfde winst. Voorts is Wijs & van Oostveen nimmer aansprakelijk voor enige schade voortvloeiende uit of samenhangende met een (rechts)handeling of specifieke instructie van de Cliënt, of voor schade als gevolg van maatregelen die Wijs & van Oostveen op basis van enig dwingend voorschrift of onder buitengewone omstandigheden heeft genomen.

ARTIKEL 15. WIJZIGING VAN VOORWAARDEN

15.1 Wijs & van Oostveen is te allen tijde bevoegd de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten en de Specifieke Voorwaarden geheel of gedeeltelijk te wijzigen. Wijs & van Oostveen zal Cliënt hieromtrent informeren en maakt daarbij gebruik van de vorm en het (tele)communicatiemiddel (telefoon, brief, fax, dagafschrift, e-mailbericht, publicatie op Internet etc.), welke zij naar de omstandigheden van het geval redelijk acht. Wijs & van Oostveen wordt daarmee geacht Cliënt deugdelijk te hebben geïnformeerd. De wijziging gaat met onmiddellijke ingang in, tenzij Wijs & van Oostveen een andere ingangsdatum bepaalt. De wijziging kan niet met terugwerkende kracht in werking treden.

15.2 Wijzigingen ten nadele van Cliënt zullen pas ingaan dertig dagen nadat Cliënt van deze wijzigingen in kennis is gesteld. Binnen deze termijn van dertig dagen heeft Cliënt de bevoegdheid de relatie schriftelijk op te zeggen tegen

de datum van inwerkingtreding van de betreffende wijzigingen.

15.3 Voor zover bij of krachtens de Wet nadere eisen gesteld worden aan de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten en/of de Specifieke Voorwaarden, zal een dergelijke wijziging automatisch deel uitmaken van deze voorwaarden, zonder dat daarvoor de 9 instemming van Cliënt of Wijs & van Oostveen is vereist.

ARTIKEL 16. DUUR EN BEËINDIGING VAN DE RELATIE

16.1 De relatie wordt aangegaan voor onbepaalde tijd. Zowel Cliënt als Wijs & van Oostveen kan de relatie zonder opgaaf van redenen opzeggen, met inachtneming van een opzegtermijn van dertig dagen. Opzegging dient te geschieden door middel van schriftelijke kennisgeving van de opzeggende partij aan de andere partij.

16.2 De relatie kan direct door middel van schriftelijke kennisgeving worden opgezegd, indien zich één van de volgende situaties voordoet:

- een partij voldoet niet, niet-tijdig of niet-geheel aan enige verplichting uit hoofde van deze voorwaarden;
- een partij geraakt in surseance van betaling of faillissement;
- een partij overlijdt, onder curatele wordt geplaatst, ontbonden wordt of de activiteiten staakt; en
- de registratie, vergunning of vrijstelling etc. van Wijs & van Oostveen bij of van de Autoriteit Financiële Markten vervalt.

16.3 Indien Cliënt in surseance van betaling of faillissement geraakt of (als rechtspersoon) wordt ontbonden of (als natuurlijk persoon) overlijdt, onder curatele wordt gesteld of zijn vermogen geheel of gedeeltelijk onder bewind wordt gesteld, danwel indien Cliënt verzoekt om toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, eindigt de relatie tussen partijen daardoor niet onmiddellijk vanzelf. Cliënt en diens rechtsopvolgers onder algemene of bijzondere titel en zijn gemachtigden zijn verplicht Wijs & van Oostveen onmiddellijk mee te delen dat zich een van de genoemde omstandigheden voordoet. Nadat Wijs & van Oostveen deze mededeling heeft ontvangen, wordt de beleggingsdienstverlening opgeschort (en worden reeds opgegeven maar nog niet uitgevoerde orders niet meer uitgevoerd) en zal Wijs & van Oostveen met Cliënt in contact treden over voortzetting van de relatie, alles onverminderd de bevoegdheid van partijen om de relatie te beëindigen als

bedoeld in artikel 16.1 van deze Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten.

16.4 Beleggingstransacties, welke op de datum van beëindiging van de relatie nog niet zijn afgewikkeld, zullen door Wijs & van Oostveen zo veel mogelijk overeenkomstig de bepalingen van deze voorwaarden worden afgewikkeld, behoudens voor zover Cliënt en Wijs & van Oostveen schriftelijk anders overeenkomen.

ARTIKEL 17. TOEPASSELIJK RECHT/JURISDICTIE, KLACHTEN EN GESCHILLEN

17.1 De Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten en de Specifieke Voorwaarden vormen, onverminderd de tussen partijen van toepassing zijnde overige voorwaarden van Wijs & van Oostveen, de uitsluitende grondslag voor de beleggingsdiensten die Wijs & van Oostveen in de uitoefening van haar bedrijf aan Cliënt verleent en worden beheerst door Nederlands recht.

1B. VOORWAARDEN VERMOGENSBEHEER

ARTIKEL 1. REIKWIJDTE, BELEGGINGSDIENSTVERLENING EN DEFINITIES

1.1 Door ondertekening door Cliënt van de Verklaring van Aanvaarding van Voorwaarden verklaart Cliënt de Voorwaarden Vermogensbeheer te hebben ontvangen, gelezen en begrepen en de toepasselijkheid daarvan te aanvaarden.

1.2 De Voorwaarden Vermogensbeheer hebben in de relatie tussen Cliënt en Wijs & van Oostveen kracht van overeenkomst en zijn van toepassing in aanvulling op de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten, indien Cliënt en Wijs & van Oostveen de beleggingsdienst 'vermogensbeheer' zijn overeengekomen.

1.3 In deze voorwaarden wordt verstaan onder:

BEHEER: het verrichten van alle beheers- en beschikkings-handelingen, waaronder aankoop, vervreemding, belegging en herbelegging, het aangaan van debetstanden, bezwaring, het doen bewaren en al hetgeen Wijs & van Oostveen in verband daarmee nuttig of nodig zal oordelen; het schrijven van opties en het doen van andere transacties, waardoor ten laste van Cliënt verplichtingen kunnen ontstaan, en het uitoefenen van optiecontracten; het incasseren van coupons, dividenden en aflosbaar gestelde obligaties, alsmede alle andere handelingen die uit het Beheer voortvloeien; een en ander behalve voor zover uitgesloten.

VERMOGEN: de vermogensbestanddelen (gelden en Financiële Instrumenten) van Cliënt op de aan het Beheer onderworpen Rekeningen van Cliënt.

AANVANGSVERMOGEN: het bij aanvang van de relatie door Cliënt op de Rekeningen ingebrachte Vermogen.

ARTIKEL 2. OPDRACHT EN VOLMACHT

Cliënt geeft hierbij opdracht, last en voor zover nodig volmacht aan Wijs & van Oostveen om namens Cliënt en voor diens rekening en risico, het Beheer over het Vermogen te voeren met inachtneming van hetgeen in de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten en deze voorwaarden is bepaald, welke opdracht, last en volmacht Wijs & van Oostveen hierbij aanvaardt.

ARTIKEL 3. WIJZE VAN BEHEER

Onverminderd hetgeen in de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten en in deze voorwaarden is bepaald, is Wijs & van Oostveen in het kader van het Beheer vrij in de wijze van belegging en herbelegging van het Vermogen en zal zij steeds bevoegd zijn om bestaande bestanddelen van het Vermogen door andere te (doen) vervangen.

ARTIKEL 4. BELEGGINGSREIKWIJDTE

4.1 In aanvulling op het in artikel 3 van de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten genoemde beleggingsprofiel, is Cliënt voorts bevoegd aan Wijs & van Oostveen een specificatie te verstrekken ter zake de kwalitatieve en/of kwantitatieve beperkingen ten aanzien van de Financiële Instrumenten of categorieën van Financiële Instrumenten waarin mag worden belegd. Deze specificatie zal separaat schriftelijk worden vastgelegd.

4.2 Wijs & van Oostveen zal het beleggingsprofiel, waarin onder meer de beleggingsdoelstelling is opgenomen, en de specificatie, als bedoeld in artikel 4.1, in acht nemen bij het Beheer.

4.3 Indien Cliënt tijdens de relatie wijzigingen wil aanbrengen in de specificatie, als bedoeld in artikellid 4.1, dient hij dat schriftelijk aan Wijs & van Oostveen mede te delen. Dergelijke wijzigingen worden van kracht indien en zodra Wijs & van Oostveen de ontvangst schriftelijk heeft bevestigd en heeft verklaard dat zij de wijzigingen in acht zal nemen. Indien Wijs & van Oostveen daartoe niet bereid is, deelt zij dit aan Cliënt mede.

4.4 Het is Wijs & van Oostveen toegestaan voor Cliënt te beleggen in Financiële Instrumenten die door haarzelf zijn geïntroduceerd en/of ontwikkeld, waaronder beleggingsinstellingen waarover zij de directie voert en/of als beheerder optreedt. Bij de keuze tussen deze en soortgelijke Financiële Instrumenten van andere financiële instellingen zal de voorkeur van Wijs & van Oostveen in beginsel uitgaan naar de door haarzelf geïntroduceerde en/of ontwikkelde Financiële Instrumenten. Voor het introduceren en/of ontwikkelen van genoemde Financiële Instrumenten kan Wijs & van Oostveen een vergoeding ontvangen.

ARTIKEL 5. UITOEFENING STEMRECHT

5.1 Cliënt machtigt Wijs & van Oostveen hierbij tot uitoefening van de zeggenschapsrechten (waaronder het stemrecht), welke zijn verbonden aan de Financiële Instrumenten van Cliënt waarover Wijs & van Oostveen het Beheer voert.

5.2 Indien – in een concreet geval – Cliënt zelfstandig de in het eerste artikellid bedoelde zeggenschapsrechten wil uitoefenen, dient hij Wijs & van Oostveen daarover tijdig te informeren.

ARTIKEL 6. UITLENEN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Wijs & van Oostveen is bevoegd voor eigen rekening en risico Financiële Instrumenten behorend tot het Vermogen van Cliënt uit te lenen aan derden. Een uitleentransactie van Financiële Instrumenten is een verbruikleenovereenkomst waarbij de uitlener een zekere hoeveelheid Financiële Instrumenten ter beschikking stelt aan de inlener en de inlener zich verplicht om Financiële Instrumenten, gelijk aan de ter beschikking gestelde Financiële Instrumenten, na de afgesproken termijn te leveren aan de uitlener. Aan de uitleentransactie is onder meer het risico verbonden dat de Financiële Instrumenten niet worden geleverd. Wijs & van Oostveen heeft maatregelen getroffen die zo veel mogelijk uitsluiten dat het genoemde risico zich voordoet. Wijs & van Oostveen garandeert Cliënt dat deze als gevolg van een uitleentransactie geen nadeel ondervindt.

ARTIKEL 7. BIJZONDERHEDEN OMTRENT AANSPRAKELIJKHEID

In een geval waarin aansprakelijkheid van Wijs & van Oostveen komt vast te staan, is haar schadevergoedingsplicht te allen tijde gemaximeerd tot het werkelijk verlies. Het werkelijk verlies is het verschil tussen enerzijds de actuele waarde van het Vermogen vermeerderd met de onttrekkingen en anderzijds het Aanvangsvermogen vermeerderd met de stortingen.

ARTIKEL 8. VERSLAGGEVING

8.1 Wijs & van Oostveen zal Cliënt eens per maand een afschrift verstrekken waarop alle in die periode uitgevoerde Beleggingstransacties zijn bevestigd, onder vermelding van de relevante gegevens van de transacties. Cliënt ontvangt zodoende niet van iedere Beleggingstransactie een afzonderlijke nota. Cliënt is ervan op de hoogte dat dit tijdelijk leidt tot verminderd inzicht in de samenstelling van de beleggingsportefeuille. Indien Cliënt gedurende de wettelijke bewaartermijn Wijs & van Oostveen verzoekt om een (kopie van een) nota van een specifieke Beleggingstransactie, dan zal Wijs & van Oostveen deze onverwijld aan Cliënt verstrekken. Indien Cliënt per uitgevoerde Beleggingstransactie de betreffende nota wenst te ontvangen, zal Wijs & van Oostveen nadat de uitvoering van de Beleggingstransactie definitief is geworden volgens de regels van de betreffende Beurs, in de meeste gevallen uiterlijk de eerste beursdag na uitvoering of indien Wijs & van Oostveen een bevestiging ontvangt van een derde partij, uiterlijk de eerste beursdag na ontvangst van bevestiging van deze derde, schriftelijk dan wel elektronisch een nota zenden aan Cliënt.

8.2 Wijs & van Oostveen verstrekt Cliënt ten minste één keer per halfjaar een schriftelijke of elektronische overzicht van de ontwikkeling van het Vermogen. Genoemd periodiek overzicht bevat ten minste de gegevens genoemd in artikel 70 lid 2 Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen en wordt vergezeld van de tussen Cliënt en Wijs & van Oostveen overeengekomen vergelijkingsmaatstaven. Het in dit kader opnemen van een bepaalde index of meerdere indices als vergelijkingsmaatstaf houdt niet in dat Cliënt aanspraak kan maken op eenzelfde rendement in het kader van het Beheer, noch dat Cliënt aanspraak kan maken op (schade) vergoeding in geval de ontwikkeling van het Vermogen achterblijft bij de ontwikkeling van de desbetreffende index of indices. Indien dat laatste zich voordoet, impliceert dat niet dat Wijs & van Oostveen niet aan haar verplichting uit hoofde van deze voorwaarden zou hebben voldaan. Wijs & van Oostveen verstrekt de genoemde vergelijkingsmaatstaven tevens op Internet.

Indien Cliënt verzoekt om een afschrift van deze vergelijkingsmaatstaven, zal Wijs & van Oostveen deze versturen aan Cliënt.

8.3 Cliënt heeft het recht Wijs & van Oostveen schriftelijk te verzoeken om het in het vorige artikellid genoemde periodiek overzicht per kwartaal te ontvangen. Wijs & van Oostveen zal aan dit verzoek voldoen.

8.4 Indien de tussen Cliënt en Wijs & van Oostveen van toepassing zijnde voorwaarden hefboomwerking, zoals gedefinieerd bij of krachtens de Wet, toestaat, ontvangt Cliënt op maandelijkse basis het in artikellid 8.3 genoemde periodiek overzicht. Cliënt verklaart dat hij zich bewust is dat maandelijkse rapportage en in het bijzonder maandelijkse vergelijking met de overeengekomen vergelijkingsmaatstaven het risico in zich bergt dat een verminderd inzicht wordt verkregen in de ontwikkeling van het Vermogen en dat een verantwoorde en integrale beoordeling van het Beheer in samenhang met de beleggingshorizon van Cliënt wordt bemoeilijkt door een zodanig frequente rapportage.

8.5 Wijs & van Oostveen rapporteert minstens ieder jaar een geschiktheidsbeoordeling. Deze geschiktheidsbeoordeling is bedoeld om Wijs & van Oostveen in staat te stellen zich voor de belangen van de Cliënt in te stellen.

8.6 Wijs & van Oostveen zal Cliënt op de hoogte brengen van:

- een verlies van 10% van de totale waarde van de portefeuille, zoals bepaald aan het begin van elke rapportageperiode, en daarna bij;
- verliezen van veelvouden van 10%.

Het informeren door Wijs & van Oostveen zal plaatsvinden uiterlijk aan het einde van de eerstvolgende handelsdag na het moment waarop deze drempel wordt overschreden.

8.7 Indien Wijs & van Oostveen een rekening van een niet-professionele Cliënt aanhoudt die posities in leveraged financiële instrumenten of transacties waarbij een voorwaardelijke verplichting wordt aangegaan omvat, zal Wijs & van Oostveen Cliënt niet op de hoogte brengen van een verlies van 10% van de initiële waarde van elk instrument en de daarop volgende verliezen van veelvouden van 10%, maar alleen op de hoogte brengen van:

- een verlies van 10% van de totale waarde van de portefeuille, zoals bepaald aan het begin van elke rapportageperiode, en daarna bij;
- verliezen van veelvouden van 10%.

Het informeren door Wijs & van Oostveen zal plaatsvinden uiterlijk aan het einde van de eerstvolgende handelsdag na het moment waarop deze drempel wordt overschreden.

ARTIKEL 9. BESCHIKKINGSMACHT CLIËNT

Partijen wensen dat Wijs & van Oostveen te allen tijde volledig inzicht en overzicht heeft in het Vermogen dat onder haar Beheer berust en dat haar visie en de door haar toegepaste technieken en strategieën niet worden geschaad of belemmerd door handelingen van Cliënt of derden. Partijen komen daarom overeen dat Cliënt tijdens de duur van het Beheer alleen in overleg met Wijs & van Oostveen zelfstandig kan beschikken over het Vermogen en de Rekeningen; alles onverminderd de bevoegdheid van Cliënt om de relatie op te zeggen.

1B. BELEGGINGSADVIES EN ORDEREXECUTIE VOORWAARDEN BELEGGINGSADVIES EN ORDEREXECUTIE

ARTIKEL 1. REIKWIJDTE EN BELEGGINGSDIENST-VERLENING

1.1 Door ondertekening door Cliënt van de Verklaring van Aanvaarding van Voorwaarden verklaart Cliënt de Voorwaarden Beleggingsadvies en Orderexecutie te hebben ontvangen, gelezen en begrepen en de toepasselijkheid daarvan te aanvaarden.

1.2 De Voorwaarden Beleggingsadvies en Orderexecutie hebben in de relatie tussen Cliënt en Wijs & van Oostveen kracht van overeenkomst en zijn van toepassing in aanvulling op de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten, indien Cliënt en Wijs & van Oostveen de beleggingsdienst 'beleggingsadvies' of 'orderexecutie' zijn overeengekomen.

1.3 Wijs & van Oostveen zal in opdracht van Cliënt voor diens rekening en risico Beleggingstransacties verrichten.

Wijs & van Oostveen draagt zorg voor correcte uitvoering van de orders van Cliënt.

1.4 Wijs & van Oostveen draagt zorg voor administratie van uitgevoerde en nog niet uitgevoerde, maar nog geldige orders van Cliënt.

1.5 (Alleen van toepassing indien de beleggingsdienst 'beleggingsadvies' is overeengekomen): Op verzoek van Cliënt zal Wijs & van Oostveen hem van advies dienen over zijn beleggingen, specifieke Beleggingstransacties en de toestand op de financiële markten.

1.5 (Alleen van toepassing indien de beleggingsdienst 'orderexecutie' is overeengekomen): Cliënt heeft geen recht op meer of andere beleggingsdiensten van Wijs & van Oostveen dan die genoemd in de artikelleden 1.3 en 1.4. Wijs & van Oostveen verstrekt aan Cliënt geen adviezen over diens beleggingen noch over diens specifieke Beleggingstransacties. Cliënt heeft uitdrukkelijk aan Wijs & van Oostveen te kennen gegeven geen advies van Wijs & van Oostveen te wensen. Cliënt staat er jegens Wijs & van Oostveen voor in dat hij de kennis en ervaring heeft om de reikwijdte en de risico's van zijn orders te overzien. Hij bevestigt hierbij voor zover nodig nogmaals dat hij alle verantwoordelijkheid voor zijn orders en beleggingsbeleid zelf kan en wil dragen en dat hij beseft dat Wijs & van Oostveen nimmer voor de gevolgen van die orders en dat beleid aansprakelijkheid aanvaardt, aangezien de rol van Wijs & van Oostveen uitdrukkelijk beperkt is tot de beleggingsdiensten vermeld in de artikelleden 1.3 en 1.4.

ARTIKEL 2. INSTRUCTIES EN MEDEDELINGEN

2.1 Cliënt kan Wijs & van Oostveen mondelinge en schriftelijke instructies geven, waaronder opdrachten tot het voor zijn rekening en risico verrichten van Beleggingstransacties. Wijs & van Oostveen draagt er zorg voor dat de instructies van Cliënt in beginsel onverwijld worden uitgevoerd in overeenstemming met haar algemene zorgplicht, tenzij een bijzondere, tussen partijen van kracht zijnde, bepaling zich daartegen verzet.

2.2 Onverminderd hetgeen in artikellid 10.5 van de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten is bepaald, draagt Wijs & van Oostveen er zorg voor dat onverwijld na ontvangst van de instructies de materiële details worden geregistreerd, zoals naam van de ontvangende medewerker, datum en tijdstip van ontvangst, alsmede de inhoud van de instructies.

ARTIKEL 3. ORDERS EN BIJZONDERHEDEN

3.1 Orders gelden – behoudens andersluidende afspraak – als geldig voor dezelfde beursdag (dagorders).

3.2 Cliënt kan door hem gegeven orders herroepen, mits herroeping Wijs & van Oostveen zo tijdig bereikt dat zij de uitvoering van de order redelijkerwijs nog kan stopzetten.

3.3 Op gewone beursdagen dienen orders van Cliënt tot aankoop en verkoop van Financiële Instrumenten en orders tot uitoefening van Financiële Instrumenten door Wijs & van Oostveen te zijn ontvangen uiterlijk 15 minuten voor het tijdstip waarop de handel op de Beurs in dat fonds sluit, alles behoudens andersluidende afspraak. Komt een order later binnen, dan zal Wijs & van Oostveen bezien of uitvoering redelijkerwijs nog mogelijk is, doch zij aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

3.4 Met betrekking tot elke order tot aankoop van Financiële Instrumenten zal Cliënt er zorg voor dragen dat zijn Rekeningen, waarop de Beleggingstransacties plaatsvinden, voldoende dispositieruimte bevat om de aankoopprijs te voldoen.

3.5 Wijs & van Oostveen kan weigeren orders uit te voeren indien zij in redelijkheid van mening is dat er een belangrijke wijziging is of dreigt in de financiële positie van Cliënt. Wijs & van Oostveen is niet gehouden die informatie eerst te verifiëren of de feitelijke juistheid ervan te bewijzen.

3.6 Instructies van Cliënt tot uitoefening van opties en/of andere derivaten kunnen niet worden uitgevoerd, indien deze niet door Wijs & van Oostveen zijn ontvangen op de laatste beursdag voor de dag van expiratie en uiterlijk 15 minuten voor het tijdstip waarop de handel op de Beurs in dat fonds sluit, alles behoudens andersluidende afspraak.

3.7 Het in de artikelleden 3.3 en 3.6 bepaalde is uitsluitend van toepassing op transacties in aan Nederlandse Beurzen genoteerde Financiële Instrumenten. Indien Cliënt orders geeft voor transacties in niet-beursgenoteerde Financiële Instrumenten of voor transacties in aan buitenlandse beurzen genoteerde Financiële Instrumenten, dan worden de in de artikelleden 3.3 en 3.6 bedoelde tijdstippen door Wijs & van Oostveen op aanvraag aan Cliënt verstrekt.

3.8 Bij gebreke van tijdige instructies van Cliënt op de laatste beursdag voor de dag van expiratie heeft Wijs & van Oostveen het recht, zonder daartoe ooit verplicht te zijn, opties voor rekening en risico van Cliënt uit te oefenen (of

de desbetreffende longpositie te sluiten), wanneer naar de redelijke verwachting van Wijs & van Oostveen dat in het voordeel van Cliënt is. Indien Cliënt verlangt dat Wijs & van Oostveen geen actie in hiervoor bedoelde zin onderneemt, dan dient Cliënt dit aan Wijs & van Oostveen te melden uiterlijk op het tijdstip tot hetwelk hij krachtens de artikelleden 3.6 en 3.7 instructies kan geven.

ARTIKEL 4. VERSLAGLEGGING EN ADMINISTRATIE

4.1 Wijs & van Oostveen stuurt Cliënt schriftelijk dan wel elektronisch een nota van de uitvoering van een order, onder vermelding van de relevante gegevens van de order, nadat de uitvoering van de Beleggingstransactie definitief is geworden volgens de regels van de betreffende Beurs. In de meeste gevallen is dit uiterlijk de eerste beursdag na uitvoering van de order of indien Wijs & van Oostveen een bevestiging ontvangt van een derde partij, uiterlijk de eerste beursdag na ontvangst van bevestiging van deze derde.

4.2 Wijs & van Oostveen zal een beperkte administratie bijhouden van de beleggingsportefeuille van Cliënt, welke

voldoet aan de daaraan bij of krachtens de Wet gestelde eisen.

4.3 Wijs & van Oostveen houdt een administratie voor Cliënt bij van diens orders. Deze administratie geeft weer:

- de Financiële Instrumenten en de aantallen waarop de orders betrekking hebben;
- de limieten die door Cliënt zijn aangegeven;
- de datum en het tijdstip waarop de order is ontvangen;
- de soort van de order, alsmede de overige gegevens met betrekking tot de wijze waarop Cliënt de order wil laten uitvoeren;
- de tijdstippen waarop de orders zijn uitgevoerd; en
- een overzicht van lopende orders welke nog niet zijn uitgevoerd.

2. VOORWAARDEN TRIPARTIETE RELATIE

ARTIKEL 1. REIKWIJDTE EN (BELEGGINGS)DIENST- VERLENING

1.1 Door ondertekening door Cliënt van de Verklaring van Aanvaarding van Voorwaarden verklaart Cliënt de Voorwaarden Tripartiete Relatie te hebben ontvangen, gelezen en begrepen en de toepasselijkheid daarvan te aanvaarden.

1.2 De Voorwaarden Tripartiete Relatie hebben in de relatie tussen Cliënt, Wijs & van Oostveen en de Bank kracht van overeenkomst.

1.3 Alle met een hoofdletter geschreven begrippen die in de onderhavige voorwaarden voorkomen, hebben de betekenis die aan hen is toegekend in de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten van Wijs & van Oostveen, tenzij uit de context duidelijk anders blijkt.

1.4 Wijs & van Oostveen voert voor rekening en risico van Cliënt Beleggingstransacties uit, ongeacht welke specifieke soort beleggingsdienstverlening partijen zijn overeengekomen.

1.5 De Bank opent ten name van Cliënt de Rekeningen. De afwikkeling van de voor rekening en risico van Cliënt verrichte Beleggingstransacties en het verdere verloop van de posities zullen op de Rekeningen van Cliënt worden geadministreerd.

ARTIKEL 2. BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN EN RISICO'S

De rechten van Cliënt hangen samen met en worden mede bepaald door de reglementering van de Beurs waarop de Beleggingstransacties worden uitgevoerd. Cliënt verklaart zich ervan bewust te zijn dat zich op de markten bijzondere omstandigheden kunnen voordoen en/of dat de Beurzen of Clearinginstituten op grond van de reglementering besluiten en maatregelen kunnen nemen, zowel in noodsituaties als daarbuiten, welke invloed kunnen hebben op zijn posities. Zo kan de handel op de Beurzen of de uitvoering van orders door Wijs & van Oostveen in bijzondere omstandigheden geheel of gedeeltelijk worden opgeschort en kunnen de Beurzen reeds uitgevoerde Beleggingstransacties doorhalen en orders annuleren, ook zonder Wijs & van Oostveen daarvan in kennis te stellen. Bijzondere omstandigheden zijn onder meer: ongewoon grote toevloed van orders op de

Beurs of bij Wijs & van Oostveen, storingen of capaciteitstekortkomingen in computer-, communicatie- of andere systemen, lijnen of apparatuur en gehele of gedeeltelijke opschorting, belemmering op de markt van de onderliggende waarden en in geval een partij in surseance van betaling of faillissement geraakt. Voor de nadelige gevolgen van in dit artikel bedoelde bijzondere omstandigheden zijn Wijs & van Oostveen en de Bank niet aansprakelijk.

ARTIKEL 3. INFORMATIE OVER DE REKENINGEN

Cliënt machtigt de Bank om aan Wijs & van Oostveen alle informatie te verstrekken over de Rekeningen van Cliënt en de (Beleggings)transacties daarvoor en de posities daarop.

ARTIKEL 4. VOLMACHT

Cliënt geeft hiermee volmacht aan Wijs & van Oostveen om te beschikken over de Rekeningen voor zover zulks nodig is in verband met het voor rekening en risico van Cliënt verrichten van Beleggingstransacties in de ruimste zin van het woord, waaronder valutatransacties, het aangaan van debetstanden, het inschrijven op emissies, het innemen van posities waaruit verplichtingen voortvloeien, het plaatsen van gelden op deposito en het beëindigen van deposito's, het beslissen ten aanzien van keuzedividend en al wat met het voorgaande samenhangt.

ARTIKEL 5. TAAKVERDELING

5.1 Het voor rekening en risico van Cliënt aankopen en verkopen van Financiële Instrumenten, het inschrijven op emissies en andere beleggingsdaden geschiedt door Wijs & van Oostveen dan wel door een door haar ingeschakelde derde. De bevoegdheid van Wijs & van Oostveen om over de gelden en Financiële Instrumenten van Cliënt te beschikken, is beperkt tot datgene wat noodzakelijk is ter uitvoering van de beleggingsdiensten, welke Wijs & van Oostveen op grond van de overeengekomen beleggingsdienstverlening en bij of krachtens de Wet voor Cliënt mag verlenen. Wijs & van Oostveen is verplicht er zorg voor te dragen dat geen vermenging optreedt van haar eigen vermogen en het vermogen van Cliënt en dat gelden en Financiële Instrumenten van Cliënt niet voor eigen rekening van Wijs & van Oostveen worden gebruikt.

5.2 De Bank, respectievelijk de Bewaarnemer van de Bank, treedt op als bewaarder van de gelden en Financiële Instrumenten van Cliënt.

5.3 Met het oog op en voorafgaand aan haar beleggingsdienstverlening is Wijs & van Oostveen verplicht om bij Cliënt informatie in te winnen. Al naar gelang de aard van de door Wijs & van Oostveen aan Cliënt te verlenen beleggingsdienst zal Wijs & van Oostveen overeenkomstig de Wet informatie inwinnen betreffende de financiële positie van Cliënt, diens kennis van en ervaring met beleggen, zijn beleggingsdoelstellingen en risicobereidheid, voor zover zulks redelijkerwijs relevant is voor Wijs & van Oostveen om haar beleggingsdienst op basis van de aldus verkregen informatie aan Cliënt te kunnen verlenen. De Bank beschikt niet over die informatie.

5.4 De Bank is niet verantwoordelijk noch aansprakelijk voor de door Wijs & van Oostveen voor rekening en risico van Cliënt uitgevoerde Beleggingstransacties en welk ander handelen of nalaten van Wijs & van Oostveen ook. Cliënt heeft geen recht op beleggingsadvies van de Bank en het is de Bank niet toegestaan Cliënt beleggingsadvies te geven. De Bank is niet bevoegd noch in staat om te toetsen in hoeverre de adviezen, Beleggingstransacties en het beheer van Wijs & van Oostveen in overeenstemming zijn met de afspraken die Wijs & van Oostveen heeft gemaakt met Cliënt, of met de informatie, als bedoeld in artikel 5.3 van de onderhavige voorwaarden, waarover Wijs & van Oostveen beschikt. De rol van de Bank en daarmee haar verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid zijn beperkt tot de taken welke zij in deze voorwaarden uitdrukkelijk op zich neemt.

5.5 Cliënt en Wijs & van Oostveen kunnen zich tegenover de Bank niet beroepen op een beperking, gebrek of bevoegdheidsoverschrijding welke hun onderlinge rechtsverhouding betreft, voor zover die rechtsverhouding niet uitdrukkelijk (ook) in deze voorwaarden is geregeld.

ARTIKEL 6. MUTATIES REKENINGEN

6.1 Mutaties in de Rekeningen van Cliënt geschieden uitsluitend met inachtneming van de bij de Bank geldende condities en bepalingen.

6.2 Wijs & van Oostveen zal schriftelijk aan Cliënt (doen) bevestigen dat een Beleggingstransactie is uitgevoerd, onder vermelding van de relevante gegevens van de transactie.

6.3 Afwikkeling van Beleggingstransacties geschiedt door middel van levering tegen betaling.

6.4 Cliënt en Wijs & van Oostveen zijn ieder afzonderlijk verplicht er zorg voor te dragen dat Cliënt voldoende saldi op zijn Rekeningen heeft om de gevolgen van de Beleggingstransacties en de beleggingsposities te dragen. Onder saldi wordt verstaan: creditsaldi in geld, de algemeen bij de Bank gehanteerde, dan wel krachtens bijzondere afspraak voor Cliënt geldende bevoorschottingswaarde van diens Financiële Instrumenten en de waarde van overige zekerheden. Onder gevolgen van Beleggingstransacties en beleggingsposities zijn onder meer begrepen: een te betalen koopsom, een leveringsverplichting, verschuldigde kosten en margin en andere dekkingsverplichtingen. Wijs & van Oostveen en/of Cliënt mogen geen orders voor rekening van Cliënt (laten) uitvoeren indien de saldi onvoldoende zijn om die gevolgen te dragen; de Bank heeft het recht de afwikkeling van dergelijke orders te weigeren.

ARTIKEL 7. TE STELLEN ZEKERHEID

7.1 Met betrekking tot iedere voor zijn rekening en risico geschreven of te schrijven optie en geopende of te openen positie in termijncontracten, is Cliënt verplicht om onmiddellijk aan Wijs & van Oostveen c.q. de Bank zekerheid (margin) te stellen en te handhaven tot ten minste een minimumhoogte en in de vorm zoals van tijd tot tijd bepaald wordt door een bevoegd toezichthouder, Wijs & van Oostveen of de Bank.

7.2 Met betrekking tot iedere voor zijn rekening geopende of te openen baissepositie is Cliënt verplicht om onmiddellijk aan Wijs & van Oostveen c.q. de Bank zekerheid (margin) te stellen en te handhaven tot ten minste een minimumhoogte, uitgedrukt in een percentage van de actuele beurswaarde van de betreffende Financiële Instrumenten en van tijd tot tijd gewijzigd:

- aandelen: 150%;
- staatsobligaties in de eurozone: 110%;
- andere obligaties: 130%.

7.3 Als zekerheid in de zin van de vorige artikellieden kunnen dienen de tegoeden in geld en Financiële Instrumenten op de Rekeningen, welke tegoeden op grond van de toepasselijke algemeen geldende voorwaarden en bedingen aan de Bank zijn verpand en/of ten aanzien van welke tegoeden de Bank een verrekeningsrecht heeft, alsmede alle andere tegoeden, waarden en goederenrechtelijke

zekerheidsrechten als de Bank te eniger tijd als zekerheid van Cliënt zal aanvaarden.

7.4 Wijs & van Oostveen is verplicht om de te stellen zekerheid van Cliënt te bewaken. Wijs & van Oostveen zal van tijd tot tijd – en op verzoek van Cliënt tussentijds – aan Cliënt mededeling (laten) doen van de hoogte van de met zijn posities samenhangende te stellen zekerheid.

7.5 De in dit artikel genoemde te stellen zekerheid kan eenzijdig door Wijs & van Oostveen verhoogd worden – en met betrekking tot genoemde te stellen zekerheid kan Wijs & van Oostveen aanvullende dekking vorderen – indien naar haar uitsluitende oordeel een verhoogd risico aanwezig is met het oog op bijvoorbeeld de (eenzijdige) samenstelling van de beleggingsportefeuille van Cliënt, de gemiddelde dagomzet in een Financieel Instrument, het belang dat zich in vaste hand bevindt, een beperkte leenmogelijkheid, dan wel indien algemene marktomstandigheden waaronder volatiliteit of maatschappelijke omstandigheden of omstandigheden in de sfeer van persoon of bedrijf van Cliënt of aanwijzingen of voorschriften van een bevoegde toezichthouder of de Beurs daartoe aanleiding geven.

7.6 Cliënt dient aan enig verzoek tot storting of bijstorting van (aanvullende) te stellen zekerheid in verband met dekkingsverplichtingen steeds onmiddellijk te voldoen. Bij een verzoek tot storting of bijstorting als hiervoor bedoeld, maakt Wijs & van Oostveen gebruik van de vorm en het (tele)communicatiemiddel (telefoon, brief, fax, e-mailbericht etc.), welke zij naar de omstandigheden van het geval, met het oog op de belangen van Cliënt of van Wijs & van Oostveen, redelijk acht.

7.7 Indien Wijs & van Oostveen op enig moment toelaat dat Cliënt een gestelde of een te stellen zekerheid niet in acht neemt, geeft dit Cliënt geen enkel recht op handhaving daarvan. Wijs & van Oostveen behoudt te allen tijde het recht, maar niet de plicht, om van Cliënt te verlangen dat deze terstond weer aan de bepalingen van deze voorwaarden (of een andere tussen partijen geldende overeenkomst) voldoet.

ARTIKEL 8. VOORWAARDEN BIJ DEBETSTANDEN EN KREDIETVERLENING

Indien daartoe overeengekomen, is het de Cliënt toegestaan om aan de Bank opdrachten voor betalingen en/of transacties te (doen) geven die (kunnen) leiden tot een debetstand op de Rekening. In dat geval – en overigens in elk geval waarin door welke oorzaak ook een debetstand op

de Rekening ontstaat – zijn op de relatie automatisch toepasselijk de Algemene Voorwaarden van Kredietverlening van de Bank. Dit houdt onder meer in dat de waardering van de dekkingswaarde van de in de voorwaarden genoemde effecten steeds ter vrije beoordeling van de Bank staat en door deze gewijzigd kan worden.

ARTIKEL 9. OVERSCHRIJDING KREDIETLIMIT

Indien de Bank te eniger tijd toelaat dat de Cliënt een kredietlimiet, een bevoorschottingsnorm, een positielimiet, een marginverplichting of welke bepaling ook van de onderhavige voorwaarden of welke andere tussen partijen geldende overeenkomst of voorwaarden ook, overschrijdt of overtreedt, geeft dit de Cliënt geen enkel recht op voortzetting van die overschrijding of overtreding, en de Bank behoudt te allen tijde het recht om van de Cliënt te verlangen dat deze terstond weer aan de bepalingen van genoemde overeenkomst of voorwaarden voldoet, zonder tot uitoefening van dat recht verplicht te zijn.

ARTIKEL 10. VERGOEDINGEN EN KOSTEN

10.1 Cliënt is aan de Bank, ter zake het bewaren en administreren van de gelden en Financiële Instrumenten van Cliënt, de door de Bank vast te stellen vergoedingen en kosten verschuldigd. Hoofdstuk 5 bevat een beschrijving van de in dit artikellid bedoelde vergoedingen en kosten.

10.2 Cliënt is aan Wijs & van Oostveen ter zake de beleggingsdienstverlening de door Wijs & van Oostveen vast te stellen vergoedingen en kosten verschuldigd. Hoofdstuk 8 bevat een beschrijving van de in dit artikellid bedoelde vergoedingen en kosten.

10.3 Indien de (tripartiete) relatie – waarop deze voorwaarden betrekking hebben – eindigt, zijn Wijs & van Oostveen en/of de Bank niet gehouden tot gehele of gedeeltelijke restitutie van aan hen betaalde vergoedingen en kosten en blijft Cliënt reeds vervallen doch nog niet betaalde vergoedingen en kosten onverminderd verschuldigd.

10.4 Vergoedingen en kosten, welke in verband met de uitvoering van deze voorwaarden door derden aan Wijs & van Oostveen en/of de Bank in rekening gebracht worden, zullen door Wijs & van Oostveen en/of de Bank aan Cliënt afzonderlijk in rekening worden gebracht en door Cliënt aan Wijs & van Oostveen en/of de Bank worden betaald.

10.5 Wijs & van Oostveen en de Bank hebben het recht de tarieven van de in dit artikel bedoelde vergoedingen en kosten eenzijdig te wijzigen, onverminderd het recht van Cliënt om de (tripartiete) relatie naar aanleiding van de tariefwijziging op te zeggen. Wijs & van Oostveen en/of de Bank zullen Cliënt hieromtrent informeren en maken daarbij gebruik van de vorm en het (tele)communicatiemiddel (telefoon, brief, fax, dagafschrift, e-mailbericht, publicatie op Internet etc.), welke zij naar de omstandigheden van het geval redelijk achten. Wijs & van Oostveen en/of de Bank worden daarmee geacht Cliënt deugdelijk te hebben geïnformeerd. De wijziging gaat met onmiddellijke ingang in, tenzij Wijs & van Oostveen en/of de Bank een andere ingangsdatum bepalen. De wijziging kan niet met terugwerkende kracht in werking treden.

10.6 Wijs & van Oostveen en de Bank zijn gerechtigd – en worden hierbij voor zover vereist door Cliënt gemachtigd – de aan hen toekomende vergoedingen en kosten te incasseren door middel van debitering van de Rekeningen van Cliënt.

ARTIKEL 11. UITBESTEDING

11.1 Wijs & van Oostveen en de Bank zijn bevoegd in het kader van deze voorwaarden gebruik te maken van diensten van derden. Wijs & van Oostveen en de Bank zijn niet aansprakelijk voor tekortkomingen van de in dit artikellid bedoelde derden, indien zij aantonen dat zij bij de keuze van die derden de nodige zorgvuldigheid in acht hebben genomen.

11.2 Wijs & van Oostveen kan het opmaken van de in artikellid 11.1 van de Algemene Voorwaarden Beleggingsdiensten genoemde opgaven uitbesteden aan de Bank. Dat houdt niet in dat de Bank jegens Cliënt verantwoordelijkheid draagt of krijgt voor correcte uitvoering van de (Beleggings)transacties of correcte opgaaf van de dekkingsverplichtingen en de bewaking van diezelfde dekkingsverplichtingen. Die verantwoordelijkheden rusten uitsluitend bij Wijs & van Oostveen.

ARTIKEL 12. BUITENLANDSE BELASTINGWETGEVING

12.1 Cliënt is gehouden alle administratieve voorschriften en procedures van de Bank stipt na te leven in het geval dat Cliënt belegt in Financiële Instrumenten waarvan de inkomsten zijn onderworpen aan belasting van andere landen.

12.2 Indien Cliënt niet of niet tijdig voldoet aan de in lid 1 van dit artikel bedoelde verplichting, is de Bank – in verband met de op haar in gevolge de betreffende wetgeving rustende verplichtingen – gerechtigd om de betreffende Financiële Instrumenten namens en voor rekening en risico van Cliënt te vervreemden, ongeacht de alsdan te realiseren verkoopopbrengst.

12.3 De Bank spant zich in om de Cliënt waar mogelijk te ondersteunen bij het terugvorderen van buitenlandse bronbelasting namens, en voor rekening en risico van, de Cliënt. De Bank kan voor deze dienst kosten aan de Cliënt in rekening brengen. De structuur en hoogte van de kosten van dergelijke diensten publiceert de bank in de Bijlage Vergoedingen en Kosten Beleggingsdienstverlening en op haar website.

ARTIKEL 13. COMPENSATIE- EN GARANTIESTELSEL

13.1 Wijs & van Oostveen en de Bank zijn krachtens de Wet aangesloten bij het Beleggerscompensatiestelsel. De Bank is bovendien krachtens de Wet aangesloten bij het Depositogarantiestelsel. Deze vangnetregelingen zijn bestemd om niet-professionele beleggers en crediteuren schadeloos te stellen voor oninbare vorderingen op banken en beleggingsondernemingen die in betalingsonmacht komen te verkeren door faillissement, fraude, administratief wanbeleid of andere oorzaken. Aan het Beleggerscompensatiestelsel is een maximum verbonden van € 20.000,- per cliënt per betalingsonmachtige financiële onderneming. In het Depositogarantiestelsel bedraagt het maximum € 100.000,- per persoon per instelling (ongeacht het aantal rekeningen). In het geval van een en/of rekening van twee personen geldt dit per persoon.

13.2 De in het eerste artikellid genoemde regelingen worden uitgevoerd door De Nederlandsche Bank, die ook van geval tot geval bepaalt welke belegger/ crediteur recht heeft op vergoeding en tot welk bedrag. Deze regelingen zijn uitdrukkelijk niet bestemd voor vergoeding van verliezen op beleggingen. Cliënt dient de website, www.dnb.nl, van De Nederlandsche Bank te raadplegen voor actuele informatie omtrent beide regelingen. Cliënt kan ingeval van een informatieverzoek tevens contact opnemen met de informatiedesk van De Nederlandsche Bank per e-mail, info@dnb.nl, of telefonisch, 0800 - 0201068.

ARTIKEL 14. PRIVACY: PERSOONSGEGEVENS CLIËNT EN BANDOPNAMEN

14.1 Cliënt gaat akkoord met opname van persoonsgegevens hem aangaande in de cliëntregistratie van Wijs & van Oostveen en de Bank. Deze persoonsgegevens omvatten ten minste naam, adres, woonplaats, e-mail en de overige gegevens welke bij of naar aanleiding van deze voorwaarden zijn verstrekt. Wijs & van Oostveen en de Bank zullen deze gegevens zorgvuldig en vertrouwelijk behandelen. Wijs & van Oostveen en de Bank gebruiken alleen die gegevens die nodig zijn voor hun dienstverlening. Zij stellen de gegevens niet aan derden ter beschikking, tenzij:

- dat voortvloeit uit verplichtingen welke Cliënt jegens hen is aangegaan;
- dat voortvloeit uit de overeengekomen dienstverlening en de waarborging van de continuïteit daarvan;
- gegevens op grond van een wettelijk voorschrift ter beschikking gesteld moeten worden; of
- dat noodzakelijk is voor het bewaken van de integriteit van het financiële stelsel.

14.2 In afwijking van het voorgaande gaat Cliënt ermee akkoord dat de door Cliënt verstrekte gegevens worden gebruikt door Wijs & van Oostveen, door aan haar gelieerde ondernemingen of door haar zorgvuldig geselecteerde derden ten behoeve van haar administratie alsmede om Cliënt te informeren over aanvullende en/of alternatieve financiële producten en diensten. Indien Cliënt hiertegen bezwaar heeft, kan Cliënt dit schriftelijk kenbaar maken aan Wijs & van Oostveen.

14.3 Cliënt heeft het recht op inzage, correctie, aanvulling, afscherming en verwijdering van zijn persoonsgegevens en voorts recht op verzet tegen het gebruik van persoonsgegevens voor marketing- en charitatieve doeleinden.

14.4 Wijs & van Oostveen en de Bank zijn bevoegd om van ieder telefoongesprek tussen hen en Cliënt een bandopname te (doen) maken, zodanige bandopname op te slaan in een archief en deze als bewijsmiddel te gebruiken tegen Cliënt. Wijs & van Oostveen en de Bank zijn niet verplicht om bandopnames te bewaren en/of te archiveren dan wel aan Cliënt ter beschikking te stellen in welke vorm dan ook.

14.5 Persoonsgegevens van cliënten die betalingen doen met behulp van het bankiersnetwerk SWIFT kunnen door de

Amerikaanse autoriteiten worden ingevorderd in het kader van terrorismebestrijding. Het betreft onder meer de naam van de opdrachtgever, het bedrag van de overboeking, de naam van de ontvangende partij en diens rekeningnummer.

14.6 Gesprekken en telefonische communicatie tussen Wijs & van Oostveen en Cliënt die leiden of kunnen leiden tot transacties, zullen worden opgenomen. Een kopie van de opname van deze gesprekken en communicatie met Cliënt zijn gedurende een periode van vijf jaar en, indien de bevoegde autoriteit daarom verzoekt, gedurende een periode van maximaal zeven jaar op verzoek beschikbaar.

ARTIKEL 15. WIJZIGING VAN VOORWAARDEN

15.1 Wijs & van Oostveen en de Bank zijn – in overleg – te allen tijde bevoegd deze voorwaarden geheel of gedeeltelijk te wijzigen. Wijs & van Oostveen zal Cliënt hieromtrent informeren en maakt daarbij gebruik van de vorm en het (tele)communicatiemiddel (telefoon, brief, fax, dagafschrift, e-mailbericht, publicatie op Internet etc.), welke zij naar de omstandigheden van het geval redelijk acht. Wijs & van Oostveen wordt daarmee geacht Cliënt deugdelijk te hebben geïnformeerd. De wijziging gaat met onmiddellijke ingang in, tenzij Wijs & van Oostveen en de Bank een andere ingangsdatum bepalen. De wijziging kan niet met terugwerkende kracht in werking treden.

15.2 Voor zover bij of krachtens de Wet nadere eisen gesteld worden aan deze voorwaarden, zal een dergelijke wijziging automatisch deel uitmaken van deze voorwaarden, zonder dat daarvoor de instemming van Cliënt, Wijs & van Oostveen of de Bank is vereist.

ARTIKEL 16. DUUR EN BEÏNDIGING

16.1 De (tripartiete) relatie wordt aangegaan voor onbepaalde tijd. Ieder der partijen kan de (tripartiete) relatie zonder opgaaf van redenen opzeggen, met inachtneming van een opzegtermijn van dertig dagen. Opzegging dient te geschieden door middel van schriftelijke kennisgeving van de opzeggende partij aan de andere partijen.

16.2 De (tripartiete) relatie kan door middel van schriftelijke kennisgeving per direct worden opgezegd, indien zich één van de volgende situaties voordoet:

- Eén van de andere partijen voldoet niet, niet-tijdig of niet-geheel aan enige verplichting uit hoofde van deze voorwaarden;

- Eén van de andere partijen geraakt in surseance van betaling of faillissement;
- Eén van de andere partijen overlijdt, onder curatele wordt geplaatst, ontbonden wordt of de activiteiten staakt; of
- De registratie, vergunning of vrijstelling etc. van Wijs & van Oostveen of de Bank bij of van de Autoriteit Financiële Markten en/of De Nederlandsche Bank vervalt.

16.3 Indien de relatie tussen Wijs & van Oostveen en Cliënt door een van hen wordt opgezegd of door andere oorzaak eindigt, zijn beide partijen afzonderlijk verplicht daarvan aan de Bank opgaaf te doen. De (tripartiete) relatie – waarop de onderhavige voorwaarden betrekking hebben – eindigt van rechtswege nadat de Bank daarvan heeft kennisgenomen en die informatie in haar administratie heeft verwerkt.

16.4 Indien bij beëindiging van de (tripartiete) relatie nog (Beleggings)transacties lopen en/of posities openstaan, worden deze zo veel mogelijk conform de onderhavige voorwaarden afgewikkeld.

16.5 Beëindiging van deze voorwaarden doet niet van rechtswege de Rekeningen van Cliënt bij de Bank eindigen en schulden van de Cliënt gaan hierdoor niet teniet.

ARTIKEL 17. TOEPASSELIJK RECHT EN JURISDICTIE

17.1 Op de onderhavige voorwaarden is Nederlands recht van toepassing.

17.2 Zowel Wijs & van Oostveen als de Bank zijn aangesloten bij de Stichting Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD). Indien Cliënt, ondanks de inspanningen van Wijs & van Oostveen en de Bank om zijn belangen zo goed mogelijk te behartigen en een adequate (beleggings)dienstverlening te waarborgen, een klacht heeft, dient Cliënt in de eerste plaats gebruik te maken van de interne klachtenprocedure van Wijs & van Oostveen of de Bank. Indien het niet mogelijk blijkt om de klacht in onderling overleg af te handelen, kan Cliënt zich wenden tot hetzij KiFiD, hetzij de bevoegde rechter te Amsterdam.

17.3 Wijs & van Oostveen en de Bank zijn bevoegd geschillen met Cliënt in verband met deze voorwaarden aanhangig te maken bij de bevoegde rechter te Amsterdam of bij elke andere rechter welke bevoegd is krachtens Nederlands burgerlijk procesrecht.

3. VOORWAARDEN INSINGER GILISSEN

Zie de website van InsingerGilissen voor de Voorwaarden voor effectendiensten via Zelfstandige Beleggings-

onderneming voor de specifieke voorwaarden die tussen Cliënt en InsingerGilissen gelden.

4. ORDERUITVOERINGSBELEID

Beleid van Wijs & van Oostveen voor een optimale orderuitvoering. Wijs & van Oostveen zet zich bij het verlenen van haar diensten op eerlijke, billijke en professionele wijze in voor de belangen van haar Cliënten.

4.1 INLEIDING

In het kader van de beleggersbescherming dient een beleggingsonderneming bij het uitvoeren van orders in alle soorten financiële instrumenten alle redelijke maatregelen te nemen om voor niet-professionele en professionele beleggers het best mogelijke resultaat, ook wel 'best execution' genoemd, te behalen en zij dient hiertoe een orderuitvoeringsbeleid op te stellen en na te leven. In deze bijlage wordt het orderuitvoeringsbeleid van Wijs & van Oostveen uiteengezet. Wijs & van Oostveen zal haar orderuitvoeringsbeleid jaarlijks evalueren als zich er een wezenlijke verandering voordoet in de mogelijkheden van Wijs & van Oostveen om steeds het best mogelijke resultaat voor haar Cliënten te behalen en de Cliënt op de hoogte houden van wijzigingen door het plaatsen van de meest recente versie op de website van Wijs & van Oostveen: www.wijs.nl.

4.2 TOEPASSINGSBEREIK VAN DIT ORDERUITVOERINGSBELEID

Dit orderuitvoeringsbeleid is van toepassing indien Wijs & van Oostveen voor rekening en risico van haar Cliënten orders uitvoert of laat uitvoeren bij derden of doorgeeft aan derden. Dit orderuitvoeringsbeleid geldt zowel voor niet-professionele als professionele beleggers.

4.3 BEST EXECUTION: FACTOREN EN RELEVANTE ASPECTEN

Bij het uitvoeren van de orders treft Wijs & van Oostveen alle redelijke maatregelen voor een optimale uitvoering van orders. Voor de bepaling van het best mogelijke resultaat wordt uitgegaan van de totale tegenprestatie, welke onder meer bestaat uit de prijs, de (uitvoerings)kosten, de snelheid, de waarschijnlijkheid van uitvoering en afwikkeling, de omvang, de aard en alle andere voor de uitvoering van orders relevante aspecten. De relevante aspecten bij het bepalen van het relatieve gewicht van de verschillende genoemde factoren zijn de volgende:

- De kenmerken van de Belegger, waaronder zijn/haar indeling in de categorie niet-professionele/professionele Beleggers, en beleggingsdienst;

- Kenmerken van plaatsen van uitvoering waar deze order kan worden geplaatst (zie paragraaf 6);
- Kenmerken van order van Belegger, inclusief of order een effectenfinancieringstransactie (SFT, securities financing transaction) behelst (zie paragraaf 7);
- Kenmerken van financiële instrumenten die het voorwerp zijn van deze order (zie paragraaf 8);
- De totale tegenprestatie; en
- De kennis en ervaring.

Wijs & van Oostveen houdt hierbij ook rekening met de (on)mogelijkheid van het uitvoeren van een order op een geregleerde markt of buiten een geregleerde markt om (over-the-counter). De regelgeving bepaalt niet wat in iedere denkbare situatie het best mogelijke resultaat is, maar richt zich op maatregelen die zijn genomen om de belangen van de Cliënt zo goed mogelijk te behartigen.

Een orderuitvoerende beleggingsonderneming kan zowel Wijs & van Oostveen als orderuitvoerende derden zijn. Een orderuitvoerende derde kan meer of minder gewicht toekennen aan één of meerdere van de genoemde factoren in verhouding tot Wijs & van Oostveen zelf of een andere orderuitvoerende derde, indien dat binnen het orderuitvoeringsbeleid van die derde tot het best mogelijke resultaat leidt.

Indien de cliënt aan Wijs & van Oostveen speciale instructies geeft voor de uitvoering van een order, zal Wijs & van Oostveen de order conform de instructies laten uitvoeren, tenzij Wijs & van Oostveen te kennen heeft gegeven niet aan het verzoek van de Cliënt te kunnen voldoen.

NB: Specifieke instructies van een Belegger, kan Wijs & van Oostveen en/of de door haar ingeschakelde derde(n) beletten de door haar/hun vastgestelde en in haar/hun uitvoeringsbeleid opgenomen maatregelen te nemen om bij de uitvoering van de desbetreffende orders het best mogelijke resultaat te behalen voor de elementen waarvoor deze instructies gelden.

4.4 DE INSTRUMENTEN WAAR DIT ORDERUITVOERINGSBELEID BETREKKING OP HEEFT

Het orderuitvoeringsbeleid heeft betrekking op de volgende financiële instrumenten:

- Aandelen;
- Derivaten (opties, futures, warrants en dergelijke);

- Vastrentende waarden, waaronder obligaties;
- Beleggingsinstellingen; en
- Gestructureerde producten, waaronder notes.

4.5 ORDERUITVOERENDE DERDEN

Wijs & van Oostveen kan orders ter uitvoering doorgeven aan (een) derde(n). Deze orderuitvoerende derde(n) worden door Wijs & van Oostveen geselecteerd op grond van onder andere:

- Het beschikken over een eigen orderuitvoeringsbeleid;
- De (uitvoerings)kosten;
- Het serviceniveau;
- De kennis en ervaring; en
- De depotbank, waar de rekening van de Cliënt of de centrale rekening van de beleggersgiro wordt aangehouden.

In het geval Wijs & van Oostveen dat nodig acht, kan zij InsingerGilissen Bankiers N.V. of Binck Bank N.V. inschakelen als orderuitvoerende derde. Wijs & van Oostveen heeft in het kader van de orderuitvoering tevens de mogelijkheid om andere partijen hiervoor te selecteren.

Alle orderuitvoerende derden beschikken over een eigen orderuitvoeringsbeleid. Dit beleid wordt door Wijs & van Oostveen minimaal jaarlijks getoetst om te beoordelen of dit (nog) in overeenstemming is met het orderuitvoeringsbeleid van Wijs & van Oostveen en of herziening hiervan vereist is.

4.6 PLAATS VAN UITVOERING

Het orderuitvoeringsbeleid van Wijs & van Oostveen is erop gericht om orders uit te laten voeren op de primaire markt. De primaire markt is de markt die de beste verhandelbaarheid biedt, waarbij uitvoering plaatsvindt tegen de prijs van dat moment.

Wijs & van Oostveen verzendt de meeste orders elektronisch. Wijs & van Oostveen maakt hierbij gebruik van elektronische order routing systemen. Het elektronisch verzenden van orders draagt bij aan de snelheid van uitvoering en afwikkeling.

Wijs & van Oostveen heeft de mogelijkheid om orders buiten een handelsplatform uit te voeren. In het geval van een over-the-counter order zal Wijs & van Oostveen die order niet op een reguliere markt uitvoeren, maar zal zij een professionele tegenpartij zoeken die bereid is tegen goede voorwaarden voor de Cliënt een contract af te sluiten. Een tegenpartijrisico kan in dat geval ontstaan doordat het order

niet door tussenkomst van een centrale tegenpartij wordt uitgevoerd. Bij de uitvoering van orders of het nemen van beslissingen om in OTC producten, met inbegrip van producten op maat, te handelen, controleert Wijs & van Oostveen of de aan de Belegger voorgestelde prijs correct is door de bij de schatting van de prijs van een dergelijk product gebruikte marktgegevens te verzamelen en, indien mogelijk, door een vergelijking met soortgelijke of vergelijkbare producten te maken. Op verzoek van de Belegger zal Wijs & van Oostveen aanvullende informatie verstrekken over de gevolgen van deze wijze van uitvoering.

Tevens is het mogelijk dat orderuitvoerende derden andere plaatsen van uitvoering selecteren dan welke Wijs & van Oostveen in deze paragraaf heeft opgenomen of welke orderuitvoerende derden hebben opgenomen in hun orderuitvoeringsbeleid om een order uit te voeren op grond van onder meer het criterium prijs, liquiditeit of waarschijnlijkheid van uitvoering met het doel om het best mogelijke resultaat te bereiken voor de uitvoering van die order.

Met betrekking tot de beleggersgiro, aangeboden door Wijs & van Oostveen, worden in uitzonderingsgevallen aan- en verkooptransacties intern afgewikkeld. Interne afwikkeling betekent dat de afrondingsrekening binnen de beleggersgiro als tegenpartij fungeert.

1. Voor Financiële Instrumenten gelden minimum handelsvolumes (lot size). Dit kan betekenen dat op de afrondingsrekening van de beleggersgiro relatief grote posities in deze Financiële Instrumenten ontstaan. Wanneer het totaal van aankopen voor een Financieel Instrument op een handelsdag kleiner is dan de actuele positie van dit Financieel Instrument op de afrondingsrekening, zal de afrondingsrekening als tegenpartij fungeren; en
2. Als het totaal van de verkoopopdrachten voor een Financieel Instrument op een handelsdag tezamen met de positie op de afrondingsrekening kleiner is dan de lot size, kan geen beurstransactie worden gedaan. De te verkopen posities van de gironednemers worden in dat geval overgenomen op de afrondingsrekening.

De koersen die worden gebruikt voor de hiervoor genoemde transacties worden als volgt bepaald:

1. Voor Financiële Instrumenten die worden verhandeld op een beurs die open is ten tijde van de uitvoering van

de order, wordt een zo actueel mogelijke koers gebruikt; en

2. Voor de overige Financiële Instrumenten wordt de eerstvolgende openingskoers van het Financieel Instrument gebruikt op de beurs waarop het Financieel Instrument zijn hoofdnotering heeft.

Op verzoek van Beleggers verstrekt Wijs & van Oostveen informatie over entiteiten waaraan orders zijn doorgegeven of waarbij orders zijn geplaatst ter uitvoering ervan.

4.7 ORDERSPECIFIEKE KENMERKEN

Door instemming met ons beleid geeft de Cliënt Wijs & van Oostveen toestemming om – indien van toepassing – orders samen te voegen met die van andere Cliënten en om deze tegelijkertijd te verwerken of tegelijkertijd uit te (laten) voeren. Orders die op initiatief van Wijs & van Oostveen worden uitgevoerd in het kader van (collectief) vermogensbeheer zullen vrijwel altijd worden samengevoegd. Het samenvoegen doet Wijs & van Oostveen normaliter indien het onwaarschijnlijk is dat de samenvoeging negatieve gevolgen heeft voor de cliënt. Desondanks kan het effect van het samenvoegen van orders in sommige gevallen in het nadeel werken voor de cliënt.

Indien Wijs & van Oostveen niet in de mogelijkheid verkeert om samengevoegde orders volledig uit te voeren dan worden de desbetreffende financiële instrumenten toegewezen op basis van een random toewijzingssysteem van Wijs & van Oostveen. Alle toewijzingen van orders zullen worden uitgevoerd tegen de gemiddelde koers van het uitgevoerde gedeelte.

Bij orders van een bepaalde omvang kan Wijs & van Oostveen besluiten de order uit te (laten) voeren als een zogenoemde 'special care order'. Het gaat hierbij om orders, waarvan de omvang – afhankelijk van het financieel instrument, de plaats van uitvoering en de marktomstandigheden – de prijsvorming op de beurs substantieel kan beïnvloeden. Het gevolg kan zijn dat er geen waarborg is voor een uitvoering tegen een billijke prijs. Door orders als 'special care orders' uit te (laten) voeren, beoogt Wijs & van Oostveen de best mogelijke prijs op de geselecteerde markt te realiseren.

De wijze van aanleveren van de order, de grootte en de productsoort zijn medebepalend voor de snelheid van uitvoering, de te bepalen primaire markt en de keuze voor de derde, door wie Wijs & van Oostveen de order – indien van toepassing – laat uitvoeren. Naast de primaire markten

die door Wijs & van Oostveen zijn geselecteerd, zijn binnen het orderuitvoeringsbeleid andere derden en plaatsen van uitvoering toegankelijk, indien dit voor de Cliënt voordelen biedt.

4.8 PRODUCTSPECIFIEKE KENMERKEN

Voor Wijs & van Oostveen is de combinatie van verhandelbaarheid van het financieel instrument en de prijs de belangrijkste criteria voor een optimale uitvoering van orders.

Voor de orderuitvoerende derden zijn bij de uitvoering van orders in aandelen en beursgenoteerde beleggingsinstellingen prijs, snelheid, waarschijnlijkheid van uitvoering en verhandelbaarheid in de regel de belangrijkste criteria. Aangaande de meeste beursgenoteerde beleggingsfondsen kan niet op ieder moment gedurende de openingstijden van een beursplaats worden gehandeld. Orders kunnen wel op een willekeurig tijdstip gedurende de openingstijden worden ingelegd. Een transactie vindt slechts plaats op één of soms meerdere tijdstippen gedurende de handelsdag. In het geval van niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen worden inschrijvings- en redemption orders verzonden aan het door de aanbieder van het fonds geselecteerde administratiekantoor. Aan- en verkoop geschiedt op basis van de intrinsieke waarde van het fonds. De belangrijkste criteria zijn de kosten en de prijs.

Orders met betrekking tot derivaten en warrants, die aan een gereglementeerde markt zijn genoteerd en daar worden verhandeld, worden op die markt uitgevoerd, aangezien het onwaarschijnlijk is dat de betreffende contracten op een andere beurs tegen betere voorwaarden worden verhandeld. Belangrijkste criteria voor de orderuitvoerende partijen zijn: prijs en waarschijnlijkheid van uitvoering. Orders in derivaten met een volume, die handel in het 'professionele circuit' mogelijk maakt, zullen – indien dit in prijs dan wel liquiditeit voordelig is – via dit circuit worden verhandeld en vervolgens via de beurs worden bevestigd.

De obligatiemarkt is een andere dan de aandelen- en derivatenmarkt. Obligatietransacties vinden veelal plaats 'over the counter', direct met professionele tegenpartijen. Belangrijkste criteria voor de keuze van de tegenpartij zijn prijs, snelheid en waarschijnlijkheid van uitvoering en afwikkeling. Meestal ontbreekt een efficiënt gereglementeerde markt voor obligaties. Daarom worden obligaties meestal verhandeld met 'andere' tegenpartijen, niet zijnde brokers. Indien er een notering is op een gereglementeerde markt, dan vindt de handel bij voorkeur daar plaats. De

prijzen voor obligaties zijn beperkt beschikbaar en slechts te vinden via enkele data vendors.

Producten die slechts één tegenpartij kennen (zoals sommige gestructureerde producten), worden bij deze tegenpartij tegen de best mogelijke prijs uitgevoerd. Belangrijkste criterium voor de orderuitvoerende partij is hierbij de waarschijnlijkheid van uitvoering. Wijs & van Oostveen beoordeelt de prijsvorming van dit soort orders.

Bij orders in gestructureerde producten is voor Wijs & van Oostveen naast de gebruikelijke uitgangscriteria voor een optimale uitvoering van orders tevens van belang de van toepassing zijnde overige regels, waaronder bijvoorbeeld de regels in het prospectus van het gestructureerde product en de regelgeving van de desbetreffende beurzen.

4.9 UITZONDERLIJKE MARKTOMSTANDIGHEDEN

Het reguliere orderuitvoeringsbeleid van Wijs & van Oostveen is niet van toepassing in het geval van uitzonderlijke marktomstandigheden, zoals ernstige marktturbulentie, het uitvallen van interne of externe systemen, etc. In deze gevallen wordt de tijdige uitvoering van orders, voor zover mogelijk, de belangrijkste factor. Bij storingen in systemen zal Wijs & van Oostveen en/of orderuitvoerende derden mogelijk niet in staat zijn om de in hun orderuitvoeringsbeleid geselecteerde plaatsen van uitvoering te bereiken. Indien deze uitzonderlijke marktomstandigheden zich voordoen, zal Wijs & van Oostveen de Cliënt hiervan op de hoogte stellen indien de Cliënt een order plaatst in het kader van de beleggingsdienst beleggingsadvies of execution only.

4.10 ROUTERING VAN ORDERS EN STRUCTURERING PROVISIES EN OVERIGE

Wijs & van Oostveen ontvangt geen beloning, korting of niet-geldelijke tegemoetkoming voor de routing van orders van Cliënten naar een bepaald handelsplatform of plaats van uitvoering in strijd met regelgeving inzake belangenconflicten en de vergoedingen tussen marktpartijen.

Wijs & van Oostveen structureert haar eventuele provisies niet zodanig of brengt deze niet zodanig in rekening dat de verschillende plaatsen van uitvoering ongelijk worden behandeld.

Bij de uitvoering van orders van Cliënten zorgt Wijs & van Oostveen ervoor dat:

- orders die in naam van Cliënten worden uitgevoerd, onmiddellijk en op correcte wijze worden geregistreerd en toegewezen;
- vergelijkbare orders van Cliënten in volgorde van ontvangst onmiddellijk worden uitgevoerd, tenzij de aard van de order of de heersende marktomstandigheden dit onmogelijk maken of in het belang van de Cliënt anders moet worden gehandeld; en
- zij de Cliënt op de hoogte brengt van elk wezenlijk probleem dat een correcte uitvoering van een order ernstig belemmert, zodra Wijs & van Oostveen daar kennis van neemt.

4.11 WIJZIGING ORDERUITVOERINGSBELEID

Wijs & van Oostveen zal ervoor zorg dragen dat eventuele wijzigingen in haar orderuitvoer worden bijgewerkt in haar orderuitvoeringsbeleid, waarvan de laatste versie op de website van Wijs & van Oostveen wordt gepubliceerd: www.wijs.nl.

5. BELANGENCONFLICTENBELEID

Beleid van Wijs & van Oostveen inzake belangenconflicten.

5.1 INLEIDING

Bij de uitoefening van de dienstverlening en werkzaamheden van Wijs & van Oostveen zouden zich mogelijkerwijs belangenconflicten voor kunnen doen tussen Wijs & van Oostveen (waaronder begrepen haar medewerkers) en haar cliënten, en tussen cliënten onderling. Wijs & van Oostveen heeft in eerste instantie maatregelen getroffen om belangenconflicten te voorkomen. Daarnaast zijn maatregelen getroffen om betreffende conflicten en de potentiële impact op de cliënten van Wijs & van Oostveen zichtbaar te maken, te beheersen en te controleren. In dit document zijn de belangrijkste zaken rond belangenconflicten samengevat.

5.2 BELANGENCONFLICT

Van een belangenconflict is sprake, indien Wijs & van Oostveen of een persoon verbonden aan Wijs & van Oostveen, inclusief bij Wijs & van Oostveen aangesloten derden:

- Mogelijk een financieel voordeel zou kunnen hebben, of een financieel nadeel zou kunnen vermijden, ten nadele van de Cliënt;
- Een belang heeft bij de uitkomst van de dienst welke aan de Cliënt is geleverd dat verschilt van het belang van de Cliënt bij de uitkomst;
- Een financiële of ander soort stimulans heeft om het belang van de ene Cliënt te stellen boven het belang van een andere Cliënt;
- Hetzelfde bedrijf uitoefent als de Cliënt; en
- Geld, goederen of diensten ontvangt van derden in relatie tot diensten verricht aan de Cliënt anders dan de standaard commissie of beloning voor de geleverde dienst.

5.3 HET BELEID TEN AANZIEN VAN BELANGENCONFLICTEN

De diversiteit van de beleggingsdiensten en -activiteiten van Wijs & van Oostveen is relatief beperkt. Zo is bij Wijs & van Oostveen bijvoorbeeld geen sprake van een (zakelijk) kredietbedrijf en heeft zij geen bemoeienis met de clearing & settlement van transacties van de Cliënt. Deze activiteiten kunnen derhalve geen basis zijn voor een mogelijk belangenconflict. Wijs & van Oostveen heeft de

belangenconflicten binnen haar dienstverlening in kaart gebracht en heeft maatregelen genomen die naar het inzicht van Wijs & van Oostveen adequaat zijn om de betreffende conflicten en de potentiële impact op de Cliënt zichtbaar te maken, te beheersen en te controleren. De directie van Wijs & van Oostveen draagt hiervoor de eindverantwoordelijkheid. Op de naleving van de procedures wordt in eerste instantie toezicht gehouden door het verantwoordelijke management van de afdeling. Daarnaast is een onafhankelijk optredende compliance-afdeling binnen Wijs & van Oostveen verantwoordelijk voor het uitvoeren van controle op de naleving van de belangrijkste maatregelen. Toezicht wordt ten slotte eveneens uitgeoefend door de toezichthouders, zoals De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. De getroffen maatregelen bestaan onder meer uit:

- Interne richtlijnen en procedures;
- Fysieke-, personele- en organisatorische scheidingen, aangebracht tussen medewerkers en afdelingen; en
- Een intern reglement met regelgeving omtrent:
 - het gebruik van (koersgevoelige) informatie; en
 - de uitvoering van privé-beleggingstransacties.

5.4 INDIEN EEN BELANGENCONFLICT ONVERMIJDELIJK BLIJKT TE ZIJN

Indien getroffen maatregelen niet toereikend blijken en een belangenconflict onvermijdelijk is, voorziet Wijs & van Oostveen in de signalering en vastlegging van het belangenconflict en treft waar mogelijk passende nieuwe maatregelen, waarbij het belang van de Cliënt voor zal gaan. Als blijkt dat een belangenconflict binnen de beleggingsdienstverlening van Wijs & van Oostveen onvoldoende kan worden beheerst en het belang van de Cliënt onvoldoende kan worden gewaarborgd, kan Wijs & van Oostveen de gevraagde dienstverlening weigeren. Wijs & van Oostveen zal in dit geval de betrokken Cliënt vanzelfsprekend hiervan tijdig informeren.

5.5 WIJZIGING BELANGENCONFLICTENBELEID

Wijs & van Oostveen zal er voor zorg dragen dat eventuele wijzigingen in haar belangenconflicten worden bijgewerkt in haar belangenconflictenbeleid, waarvan de laatste versie op Internet wordt gepubliceerd.

6. KLACHTENPROCEDURE

Beleid van Wijs & van Oostveen inzake klachten.

6.1. INLEIDING

Wijs & van Oostveen zal zich inspannen om de belangen van de Cliënt zo goed en zorgvuldig mogelijk en conform de geldende voorwaarden en gemaakte afspraken te behartigen. Desondanks is het mogelijk dat de Cliënt in een enkel geval van mening is dat Wijs & van Oostveen in strijd met de geldende voorwaarden en gemaakte afspraken heeft afgehandeld. In dat geval geldt onderstaande procedure.

6.2. WAT TE DOEN BIJ EEN KLACHT?

In het geval van een klacht dient de Cliënt dit zo snel mogelijk aan Wijs & van Oostveen kenbaar te maken. Dit kan door telefonisch, schriftelijk of per e-mail contact op te nemen met de contactpersoon bij Wijs & van Oostveen. Indien de Cliënt niet tevreden is over de afhandeling van de klacht, dan kan de Cliënt de klacht schriftelijk indienen ter attentie van de directie van Wijs & van Oostveen.

6.3. KLACHTENINSTITUUT FINANCIËLE DIENSTVERLENING

Wijs & van Oostveen is als financiële onderneming aangesloten bij de Stichting Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD). Bij het KiFiD kan de Cliënt terecht met een klacht over een financieel product of een financiële dienst.

Op basis van de klachtenprocedure bij KiFiD mag de Cliënt bij KiFiD pas schriftelijk een klacht indienen met betrekking tot de dienstverlening van Wijs & van Oostveen, nadat de Cliënt de betreffende klacht eerst aan Wijs & van Oostveen heeft voorgelegd.

De klacht moet bij KiFiD worden ingediend binnen een jaar nadat de Cliënt zijn Klacht aan Wijs & van Oostveen heeft voorgelegd of binnen drie maanden na de dagtekening van de brief of het bericht waarin Wijs & van Oostveen definitief schriftelijk zijn standpunt over de klacht aan de Cliënt kenbaar heeft gemaakt. De langste van deze twee termijnen geldt.

6.4 BEMIDDELING DOOR OMBUDSMAN VAN KIFID

Indien beide partijen niet tot een vergelijk kunnen komen en de Cliënt in voornoemd kader een definitieve, schriftelijke uitspraak heeft ontvangen, kan de Cliënt zijn klacht indienen bij de Ombudsman van KiFiD. De Cliënt dient binnen drie maanden na ontvangst van deze schriftelijke uitspraak van

Wijs & van Oostveen de klacht voor te leggen aan de Ombudsman. De Ombudsman zal proberen door bemiddeling het geschil alsnog op te lossen.

De Cliënt kan in plaats van zijn klacht neer te leggen bij de Ombudsman de klacht aanhangig maken bij de burgerlijke rechter. In dat geval zal KiFiD de klacht niet in behandeling nemen.

6.5 GESCHILLENCOMMISSIE VAN KIFID

Indien een klacht geen aanleiding geeft tot bemiddeling of indien bemiddeling door de Ombudsman niet tot het gewenste resultaat leidt, wordt de klacht behandeld door de Geschillencommissie van KiFiD.

De Geschillencommissie neemt een klacht niet in behandeling, indien onder meer:

- meer dan een jaar is verstreken tussen het tijdstip waarop de Cliënt van de feiten waarop het geschil betrekking heeft kennis heeft genomen of redelijkerwijs kennis had kunnen nemen en het tijdstip waarop de klacht aan Wijs & van Oostveen is voorgelegd; of
- het klachten of geschillen betreft die een vordering van € 1.000.000,- te boven gaan; of
- de klacht reeds bij een burgerlijke rechter aanhangig is.

De uitspraak van de Geschillencommissie is verbindend, indien zowel Wijs & van Oostveen als de Cliënt vooraf verklaren de uitspraak als bindend te aanvaarden. Indien Wijs & van Oostveen heeft verklaard zich bij voorbaat aan de oordelen van de Geschillencommissie in de vorm van een bindend advies te onderwerpen, dient de Cliënt bij het indienen van de klacht bij de Geschillencommissie schriftelijk te verklaren dat de Cliënt de uitspraak als bindend advies zal aanvaarden. Indien de Cliënt weigert, zal de Geschillencommissie de klacht niet in behandeling nemen.

De uitspraak van de Geschillencommissie is niet verbindend, indien zowel Wijs & van Oostveen als de Cliënt dit niet wensen of in een uitspraak aan hoofdsom (exclusief vertragsrente en kosten) een bedrag wordt toegewezen van meer dan € 100.000,-. Wijs & van Oostveen en de Cliënt verbinden zich hierbij aan uitspraken tot een hoger bedrag dan het plafondbedrag voor de bindendheid van uitspraken van de Geschillencommissie.

6.6 COMMISSIE VAN BEROEP

Indien de Cliënt het niet eens is met de bindende beslissing van de Geschillencommissie dan kan de Cliënt het geschil binnen zes weken voorleggen aan de Commissie van Beroep. Het financieel belang moet wel meer zijn dan € 25.000,-.

Indien Wijs & van Oostveen het niet eens is met de bindende beslissing van de Geschillencommissie dan kan Wijs & van Oostveen ook in beroep tegen de beslissing van de Geschillencommissie. Het financieel belang moet wel meer zijn dan € 25.000,- of het belang voor de betrokken bedrijfstak bedraagt minstens 5 miljoen euro.

De Commissie van Beroep doet in laatste instantie een definitieve, bindende uitspraak.

Een uitspraak van de Commissie van Beroep is niet verbindend, indien in een uitspraak aan hoofdsom (exclusief vertragingsrente en kosten) een bedrag wordt toegewezen van meer dan € 100.000,-. Wijs & van Oostveen en de Cliënt verbinden zich hierbij aan uitspraken tot een hoger bedrag dan het plafondbedrag voor de bindendheid van uitspraken van de Commissie van Beroep.

De Cliënt dient een eigen bijdrage te betalen in verband met de klachtafhandeling door KiFiD.

6.7 ACTUELE INFORMATIE KIFID

Zie voor actuele informatie omtrent KiFiD en de huidige reglementen van de Ombudsman, de Geschillencommissie en de Commissie van Beroep de website van KiFiD (www.kifid.nl).

7. KENMERKEN VAN FINANCIËLE INSTRUMENTEN EN DAARAAN VERBONDEN SPECIFIEKE RISICO'S

INHOUDSOPGAVE

I.	Algemene beschrijving kenmerken en risico's Financiële Instrumenten	29
II.	Opties, futures, warrants, turbo's en het hefboomeffect	35
III.	Bijzonderheden over de handel en overige	46

I. ALGEMENE BESCHRIJVING KENMERKEN EN RISICO'S FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Aan alle vormen van beleggen zijn risico's verbonden. Die risico's zijn afhankelijk van de aard van de belegging. Een belegging kan in meer of mindere mate speculatief of onderhevig aan (forse) koersschommelingen zijn. Bijna altijd geldt dat een belegging met een hoger verwacht rendement grotere risico's met zich meebrengt. Zeker bij het beleggen in buitenlandse Financiële Instrumenten kan de overheidspolitiek in het desbetreffende land gevolgen hebben voor de waarde van de belegging en daardoor forse koersschommelingen in de belegging veroorzaken. Daarnaast dient bij het beleggen in de meeste buitenlandse Financiële Instrumenten rekening te worden gehouden met een additioneel valutarisico. Hieronder worden de kenmerken van Financiële Instrumenten in het algemeen besproken, alsmede de daaraan verbonden specifieke beleggingsrisico's.

KOERSRISICO

Het risico voor de belegger op een negatieve koersontwikkeling wordt niet alleen bepaald door de resultaten van het betreffende Financieel Instrument, maar ook door het algehele marktsentiment. Het koersrisico dat de belegger op zijn beleggingsportefeuille loopt, wordt in beginsel minder naarmate de belegger zijn investeringen spreidt over meerdere uitgevende instellingen, ondernemingen en sectoren.

DEBITEUREN- OF KREDIETRISICO

Dit risico is van toepassing op alle soorten beleggingen. In deze alinea wordt alleen beschreven wat dit risico in het kader van een obligatielening kan betekenen. De waarde van een obligatielening wordt hoofdzakelijk bepaald door de rentestand en de verwachting over de vraag of een uitgevende instelling (de debiteur) zijn rente- en aflossingsverplichtingen kan nakomen. In het algemeen geldt dat hoe groter de kredietwaardigheid van een uitgevende instelling is, hoe lager het rendement op de

lening zal zijn. Obligatieleningen die ten opzichte van staatsleningen een zeer hoog rendement geven, worden High Yield bonds genoemd. Bij dergelijke leningen is het debiteurenrisico voor de belegger relatief het grootst.

VALUTARISICO

Dit risico speelt voor beleggers in de eurozone een belangrijke rol bij het beleggen in niet in euro's luidende obligaties of niet in euro's noterende aandelen. Maar ook bij in euro's noterende aandelen kan er sprake zijn van valutarisico. In dat geval zit het eventuele valutarisico in de koers van het aandeel. De mate waarin de koers van een in euro's noterend aandeel gevoelig is voor valutakoersschommelingen wordt namelijk bepaald door de mate waarin een onderneming zijn activiteiten heeft, respectievelijk zijn resultaten behaalt, in landen buiten de eurozone.

MARKTRISICO

Dit is het risico dat samenhangt met de beweeglijkheid (volatiliteit) van de totale markt. De markt is gevoelig voor sentimenten.

RENTETRISICO

Dit risico is het gevolg van bewegingen in de rente. Veranderingen in de rentevoet hebben een belangrijke invloed op zowel de koersen van aandelen als van obligaties. Het renterisico leidt dus ook tot een koersrisico. Bij aandelen en met name bij obligaties heeft een stijging van de rente in het algemeen een negatieve invloed op de koersen. Hoe langer de nog resterende looptijd van een obligatie, hoe groter de koersdaling zal zijn. Zolang de obligaties niet worden verkocht, wordt niet direct geld verloren maar wordt wel de kans van het creëren van additioneel rendement gemist. Immers, de belegger heeft gedurende een lange(re) periode een vaste rentevergoeding bedongen; stijgt de rente in die periode op de kapitaalmarkt, dan profiteert de belegger daar niet van. Daar staat tegenover dat de belegger in die periode ook

geen nadeel ondervindt van een daling van de rente. Renterisico bestaat dus ook gedeeltelijk uit een herbeleggingsrisico.

AANDELEN EN CERTIFICATEN VAN AANDELEN

Aandelen zijn deelnemingen in het aandelenkapitaal van een vennootschap en kunnen op naam zijn gesteld of aan toonder luiden. De aandeelhouder mag zich – economisch gezien – beschouwen als een bezitter van een deel van het eigen vermogen van een onderneming. Hij bezit daardoor een bepaalde zeggenschap en het recht op een uitkering (dividend). In geval van (de angst voor) een faillissement, maar ook in andere gevallen, kan de waarde teruglopen tot nul. Bij aandelen is daarom sprake van risico dragend kapitaal. Certificaten van aandelen zijn Financiële Instrumenten die originele aandelen vertegenwoordigen. De aandelen zelf zijn meestal in beheer bij een administratiekantoor. Certificaathouders zijn als het ware deelgerechtigd in de onderliggende aandelen. Niet alle rechten die zijn verbonden aan aandelen zijn ook van toepassing op certificaten van aandelen. Vaak is bijvoorbeeld de aan aandelen verbonden zeggenschap bij certificaten beperkt. De waardeontwikkeling – de aandelenkoers – wordt in eerste instantie beïnvloed door de resultatenontwikkeling en de winstvooruitzichten van de desbetreffende onderneming, maar ook door algemene economische, politieke en emotionele factoren. Daarnaast speelt de dividendpolitiek van de betrokken vennootschap een rol. Aandeelhouders komen pas voor dividend in aanmerking, nadat alle overige kapitaalverschaffers het aan hen toekomende rendement hebben ontvangen. Een aandelenbelegging kan onderhevig zijn aan (forse) koersschommelingen. Indien een vennootschap wordt geliquideerd, staat de aandeelhouder bij verdeling van het liquidatiesaldo achteraan in de rij en komt bijvoorbeeld in rangorde na de obligatiehouders.

De risico's van een belegging in (certificaten van) aandelen kunnen dus zeer verschillend zijn en hebben betrekking op het dividend (wel of geen inkomen) en de waardeontwikkeling van de investering (forse fluctuaties van de beurswaarde van aandelen ten opzichte van de inleg).

OBLIGATIES

Obligaties zijn schuldbrieven van een lening, uitgegeven door een (overheids)instelling. Over de schuld wordt door die instelling over het algemeen een vooraf overeengekomen rente vergoed. Kort samengevat kan men een obligatie karakteriseren als een schuldbekentenis aan toonder voor een bepaald bedrag en een veelal vooraf bekende rente. Nagenoeg alle obligaties zijn aflosbaar.

Obligaties behoren tot het zogenaamde vreemd vermogen van de uitgevende instelling.

Er bestaan bijzondere vormen van obligaties. Deze bijzondere vormen kunnen betrekking hebben op de wijze van rentebetaling, de wijze van aflossing, de wijze van uitgifte en de bijzondere leningsvoorwaarden. Het rendement op de obligatie kan bijvoorbeeld (mede) afhankelijk worden gesteld van de geldende rentestand (rente-indexobligaties of floating rate notes) of van de winst van de instelling die de obligatie heeft uitgegeven (zoals winstdelende obligaties en inkomstenobligaties). Er bestaan ook obligaties waarop geen rente wordt uitbetaald (zerobonds). Het rendement op deze obligaties wordt verkregen uit het verschil tussen de uitgiftekoers en de latere (hogere) aflossingskoers.

Ook een belegging in obligaties draagt risico's in zich. De waarde van een obligatielening wordt hoofdzakelijk bepaald door de rentestand (bij rentefluctuaties kunnen (forse) koersschommelingen plaatsvinden) en de verwachting over de vraag of een uitgevende instelling (de debiteur) zijn rente- en aflossingsverplichtingen kan nakomen. In het algemeen houdt een lening van de Staat der Nederlanden nauwelijks een debiteurenrisico in. Daarentegen kunnen obligaties van een onderneming wel degelijk een debiteurenrisico in zich hebben. In geval van faillissement van de uitgevende instelling gelden de obligatiehouders, afhankelijk van het soort lening, veelal als concurrente onverzekerde crediteuren van de uitgevende instelling, tenzij ten behoeve van de obligatiehouder een speciale zekerheid is bedongen.

CONVERTEERBARE OBLIGATIES

De converteerbare obligatie (convertible) is een obligatie die gedurende de zogenaamde conversieperiode tegen de conversiekoers, onder bepaalde voorwaarden (meestal op verzoek van de belegger), al dan niet met een verrekening in contanten, kan worden ingewisseld voor aandelen. De keuzemogelijkheid om de converteerbare obligatie om te zetten in aandelen ligt bij de obligatiehouder.

Een converteerbare obligatie vertoont kenmerken van zowel een obligatie als een aandeel. Voor de risico's wordt derhalve verwezen naar de risico's die zijn verbonden aan deze Financiële Instrumenten.

REVERSE EXCHANGEABLE BONDS

De reverse exchangeable bond is een bijzondere obligatievorm. De hoofdsom kan namelijk worden afgelost in contanten a pari of in aandelen van de betreffende

onderliggende waarde. Aflossing geschiedt in aandelen van de onderliggende waarde, indien de beurskoers van de betreffende onderliggende waarde op een vastgesteld tijdstip of gedurende een vastgestelde periode een vastgelegde referentiekurs raakt of neerwaarts doorbroken heeft. Deze voorwaarden worden bij uitgifte van een reverse exchangeable bond vastgelegd en zijn onherroepbaar; de belegger heeft hierin geen keuzemogelijkheid. De houder van een reverse exchangeable bond kan op de aflooptdatum van zijn reverse exchangeable bond worden geconfronteerd met een aflossing in onderliggende aandelen in plaats van een uitkering van de hoofdsom in contanten. Deze aandelen kunnen een (fors) lagere waarde hebben dan de hoofdsom. Tegenover dit risico van een (fors) negatieve waardeontwikkeling staat een bovengemiddelde rentevergoeding.

Een reverse exchangeable bond vertoont kenmerken van zowel een aandeel als een obligatie en het schrijven van een putoptie. Voor de risico's wordt derhalve verwezen naar de risico's die zijn verbonden aan deze Financiële Instrumenten.

ONROEREND GOED

Vastgoed of onroerend goed is een beleggingscategorie, waarbij wordt belegd in vastgoedprojecten als winkelcentra, kantoorgebouwen, bedrijfsruimtes en incidenteel in woonhuizen. Omdat rechtstreeks beleggen in onroerend goed veelal een groot belegbaar bedrag vergt en spreiding (daardoor) moeilijk realiseerbaar is, wordt veelal gebruik gemaakt van de mogelijkheid te beleggen in een onroerendgoedbeleggingsinstelling. Deze beleggingsinstellingen beleggen wel rechtstreeks in 'stenen' door bijvoorbeeld te investeren in projectontwikkeling, maar ook indirect door te investeren in bedrijven, die onroerendgoedprojecten tot stand brengen.

De risico's van een (indirecte) belegging in onroerend goed hangen samen met de ontwikkeling van de kapitaalmarktrente, de goedheid van de huurders van het onroerend goed, de waardeontwikkeling en de locatie van het onroerend goed, de algemene economische ontwikkelingen en de politieke stabiliteit van het land waar het onroerend goed gelegen is. Ook voor onroerend goed geldt in zijn algemeenheid dat het rendement onzeker is en dat de kans aanwezig is (een deel van de) de inleg te verliezen.

BELEGGINGSINSTELLINGEN

Een beleggingsinstelling (beleggingsfonds of -maatschappij genoemd) is een organisatie die door het uitgeven van aandelen of participatiebewijzen vermogen aantrekt. Dit

bijgebrecht vermogen kan, afhankelijk van het in het prospectus opgenomen beleggingsbeleid, door een beheerder of directie collectief worden belegd in alle soorten Financiële Instrumenten. Alle in dit hoofdstuk genoemde risico's kunnen, afhankelijk van de samenstelling van de portefeuille van de beleggingsinstelling, ook voor beleggingsinstellingen gelden. In beginsel worden de risico's van beleggen relatief kleiner door de spreiding van de beleggingen binnen een beleggingsinstelling. Sommige beleggingsinstellingen richten zich echter (eenzijdig) op een specifieke sector of regio, wat additionele risico's met zich kan brengen.

Open-end beleggingsinstellingen zijn beleggingsinstellingen waarbij toe- en uittreding door de participanten onbeperkt en dus eenvoudig mogelijk is. Het aantal uitstaande deelnemingsrechten (participaties) is niet begrensd en hun waarde wordt in hoofdzaak bepaald door die van de in de beleggingsinstelling berustende activa ofwel de in de beleggingsinstelling aanwezige beleggingen. Closed-end beleggingsinstellingen zijn beleggingsinstellingen waarbij het aantal uitgereikte deelnemingsrechten wel vastligt. Tijdens de looptijd is in- en uittreden in de regel niet, of onder voorwaarden mogelijk, waardoor participaties in dit soort beleggingsinstellingen niet (gemakkelijk) verhandelbaar zijn. De belegger loopt dus het risico dat bij tegenvallende resultaten niet of niet op een door de belegger gewenst moment de beleggingen van de hand kunnen worden gedaan. Tevens kan, door deze beperkte liquiditeit, een langere periode sprake zijn van een verschil (discount) tussen de intrinsieke waarde van de onderliggende waarde(n) en de lagere beurskoers.

De belangrijkste risico's van een beleggingsinstelling worden inzichtelijk gemaakt door de risico-indicator. Aan de stand van de risico-indicator is te zien hoe groot het risico van een beleggingsinstelling is. Afhankelijk van onder meer de soort beleggingsinstelling en het beleggingsbeleid wordt voor de risico's van het beleggen in een beleggingsinstelling tevens verwezen naar de risico's van de Financiële Instrumenten waarin de beleggingsinstelling belegt. Lees voor een volledig overzicht van de risico's de risicoparagraaf in het prospectus van de betreffende beleggingsinstelling.

EXCHANGE TRADED FUNDS (ETF'S)

Indextrackers, of Exchange Traded Funds (ETF's) die een index volgen, zijn beursgenoteerde, open-end beleggingsfondsen met als beleggingsdoel het zo goed mogelijk volgen van een onderliggende index. Er zijn verschillende soorten ETF's, zoals sectorale ETF's en ETF's die een grondstof of valuta volgen. Deze laatste worden ook

wel Exchange Traded Commodity of Exchange Traded Currency (ETC) genoemd.

De meest eenvoudige ETF's worden samengesteld op basis van volledige replicatie van één onderliggende index en kenmerken zich door brede spreiding, passief beheer en lage kosten. De eenvoudige ETF is een transparant product. Er zijn ook complexere en risicovollere soorten ETF's die minder transparant zijn. Deze ETF's hebben elk hun eigen productkenmerken en specifieke risico's. Deze kenmerken kunnen in sterke mate afwijken van de productkenmerken van de meest eenvoudige ETF's.

1. SPREIDING

Met de aankoop van een ETF koopt een belegger als het ware een gespreide belegging. Er zitten immers diverse Financiële Instrumenten in de onderliggende index en dus in de ETF. Spreiding kan zorgen voor vermindering van het specifieke risico, maar ondanks spreiding bestaat er een kans op concentratierisico. Dit ontstaat bijvoorbeeld indien er een hele specifieke onderliggende index wordt gevolgd of de onderliggende waarden allemaal uit dezelfde sector komen.

2. METHODE VAN SAMENSTELLING ETF's

zijn onderverdeeld in twee typen: fysieke ETF's en synthetische ETF's. Indien een fysieke ETF een index één op één volgt en deze ETF alle Financiële Instrumenten uit de onderliggende index bevat, spreken we van volledige replicatie. De samenstelling van deze ETF's is zeer transparant omdat deze in beginsel één op één correspondeert met de onderliggende index. De belegger kan dus aan de hand van de index op elk moment zien hoe de ETF is samengesteld. Indien volledige replicatie niet mogelijk is, omdat de onderliggende index bijvoorbeeld moeilijk te verhandelen Financiële Instrumenten (zoals sommige bedrijfsobligaties) bevat of er meerdere indices worden gevolgd, kan de fysieke ETF ook samengesteld worden door sampling van de te volgen index of indices. Een fysieke ETF bevat in dit geval niet exact dezelfde aandelen als de benchmark(s). Een ETF kan ook worden opgesteld door de rendementen van de onderliggende index synthetisch te repliceren door het aangaan van één of meerdere swap(s). We spreken dan van een synthetische ETF. De belegger krijgt dan het rendement uitgekeerd wat de onderliggende index heeft behaald, maar de daadwerkelijke belegging kan echter in geheel andere Financiële Instrumenten zijn. Een synthetische ETF brengt daarom productkenmerken met zich mee die sterk kunnen afwijken van de kenmerken van een ETF die is samengesteld op basis van volledige replicatie.

3. VERHANDELBAARHEID EN LIQUIDITEIT

ETF's zijn beursgenoteerd en worden intraday verhandeld op de beurs. Intraday betekent dat ETF's, net als aandelen, gedurende de hele dag gekocht en verkocht kunnen worden, en niet in één keer per dag zoals de actief beheerde beleggingsfondsen. De handelbaarheid is een belangrijk kenmerk van een ETF. Informatie over de handelbaarheid is voor de belegger relevant om een vergelijking te kunnen maken met andere soorten beleggingen. De liquiditeit van een ETF geeft aan hoe goed de ETF te verhandelen is. De liquiditeit kan echter beïnvloed worden door onder andere de onderliggende waarden van de ETF en bepaalde elementen van het beleggingsbeleid.

4. PASSIEF BEHEER

Een belangrijk kenmerk van een ETF is dat deze een passief beleggingsbeleid kent. Het doel van een ETF is immers het volgen van een index. Dit in tegenstelling tot actief beheerde fondsen waarbij het doel vaak het verslaan van een index is. Synthetische ETF's kennen overigens geen volledig passief beheer en ook het gebruik van derivaten brengt vaak een stuk actief beheer met zich mee.

5. KOERSVORMING EN DIVIDEND

De koers van trackers komt - net zoals bij andere op de beurs verhandelde Financiële Instrumenten - tot stand door vraag en aanbod. Bij ETF's die zijn samengesteld door volledige replicatie is er sprake van een sterke correlatie met de onderliggende index en zal de ETF dus nagenoeg hetzelfde koersverloop laten zien. De koers kan afwijken doordat er (beheer)kosten in mindering gebracht moeten worden op de waarde van de ETF. Afhankelijk van de in de ETF opgenomen Financiële Instrumenten kan er dividend worden uitgekeerd. Dividend kan worden uitgekeerd in geld, maar ook worden herbelegd. Dit verschilt per fonds en wordt onder meer ingevuld door het gekozen dividendbeleid.

6. TRACKING ERROR

Het begrip 'tracking error' drukt uit in hoeverre ene ETF er in slaagt om de onderliggende index te volgen. Indien de tracking error '0' is, is de afwijking ten opzichte van de index 0%. Indien de tracking error 1% is, wijkt de ETF 1% af van de index in absolute zin. Tracking Error kan verschillende oorzaken hebben. Zo kunnen kosten verschillen in het dividendbeleid van een ETF en de onderliggende index tracking error veroorzaken. Indien een index wordt samengesteld op basis van sampling kan er ook tracking error ontstaan. De prestatie van de alternatieve Financiële Instrumenten zal namelijk niet exact hetzelfde zijn als die van

de Financiële Instrumenten uit de onderliggende index. In de praktijk worden de begrippen 'tracking error' en 'tracking difference' in sommige gevallen door elkaar gebruikt, waarbij de 'tracking error' een statistische berekening van de mate van afwijking is en 'tracking difference' wordt gebruikt om de absolute afwijking van de ETF ten opzichte van de benchmark aan te geven.

7. TEGENPARTIJRISICO

Indien een beleggingsinstelling besluit om te werken met derivaten of het uitlenen van aandelen ontstaat hier een tegenpartijrisico. Het risico bestaat immers dat de tegenpartij niet meer aan zijn verplichtingen kan voldoen. Bij synthetische ETF's is er doorgaans sprake van een hoger tegenpartijrisico dan bij fysieke ETF's.

De belangrijkste risico's van een ETF worden inzichtelijk gemaakt door de risico-indicator. Aan de stand van de risico-indicator is te zien hoe groot het risico van een ETF is. Lees voor een volledig overzicht van de risico's de risicoparagraaf in het prospectus van de betreffende ETF.

HEDGE FUNDS

Een hedge fund is een beleggingsinstelling, waarbij de nadruk ligt op het behalen van een absoluut rendement en niet zozeer op het beter presteren dan een index. Dit streven naar een 'absolute return', gecombineerd met een lage correlatie met de rest van de markt, maakt hedge funds populair onder institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen. Een van de verschillen tussen hedge funds en klassieke beleggingsinstellingen is dat hedge funds gebruik maken van een breder scala aan Financiële Instrumenten en handelstechnieken. Zo kunnen derivaten worden gebruikt ter bescherming van het rendement of kunnen aandelen worden verkocht om te profiteren van dalende aandelenkoersen, zonder dat deze aandelen in het bezit zijn van het hedge fund (baisse transacties).

Aangezien het selecteren van hedge funds, die (veelal) niet zoals andere beleggingsinstellingen onder toezicht staan, een behoorlijke inspanning vergt, wordt vaak in hedge funds belegd door middel van een 'fund of funds'. Zo'n fund of funds belegt zoveel als mogelijk in succesvolle hedge funds en probeert de bestendigheid van het rendement te verbeteren door verschillende strategieën en Financiële Instrumenten te combineren. Het gebrek aan toezicht maakt de sector voor hedge funds ondoorzichtig. Het zelf beleggen in hedge funds vereist een gedegen kennis van de strategie, het hefboomeffect en het liquiditeitsrisico van de hedge funds. Daarnaast is een goed begrip van complexe handels- en derivatenstrategieën van belang.

De belangrijkste risico's van een hedgefund worden inzichtelijk gemaakt door de risico-indicator. Aan de stand van de risico-indicator is te zien hoe groot het risico van een hedgefund is. Als specifieke risico's van hedge funds kan onder meer het volgende genoemd worden: gebrek aan transparantie in het beleid en de cijfers die gepresenteerd worden, hoge kosten, risicovolle beleggingsstrategieën en dat ze veelal offshore (gebieden waar weinig tot geen toezicht bestaat) gevestigd zijn. Lees voor een volledig overzicht van de risico's de risicoparagraaf in het prospectus van het betreffende hedgefund.

LIQUIDITEITENFONDS

Een liquiditeitenfonds is een beleggingsinstelling met een relatief laag risicoprofiel, waarbij doorgaans de nadruk ligt op het behalen van een rendement dat vergelijkbaar is met beleggingen op de geldmarkt, vaak in combinatie met kapitaalbehoud. Een liquiditeitenfonds belegt overwegend in termijndeposito's en obligaties met een resterende looptijd korter dan 12 maanden. Deze obligaties zijn voornamelijk uitgegeven door emittenten met een hoge kredietwaardigheid (investment grade), voornamelijk in Euro. Indien wordt belegd in schuldvorderingen met een buitenlandse valuta wordt het valutarisico doorgaans (volledig) afgedekt.

De belangrijkste risico's van een liquiditeitenfonds worden inzichtelijk gemaakt door de risico-indicator. Aan de stand van de risico-indicator is te zien hoe groot het risico van een liquiditeitenfonds is. Als specifieke risico's van een liquiditeitenfonds kan onder meer het volgende genoemd worden: renterisico, inflatierisico en concentratierisico. Lees voor een volledig overzicht van de risico's de risicoparagraaf in het prospectus van het betreffende liquiditeitenfonds.

PRIVATE EQUITY

De term Private Equity verwijst naar investeringen uit privaat vermogen in ondernemingen die niet-beursgenoteerd zijn. Dit soort beleggingen zijn vaak te karakteriseren als investeringen in (startende) ondernemingen die zich nog niet hebben bewezen in de markt. In dat verband wordt ook wel gesproken over durfkapitaal. Tegenover de hoge risico's, die met dit soort beleggingen gepaard gaan, bestaat bij winstgevendheid van de onderneming ook kans op een zeer hoog rendement. Deze wijze van beleggen c.q. investeren geeft ook vaak recht op een aandelenbelang en daarmee zeggenschap over de (te voeren strategie van de) betreffende onderneming. Anderzijds kan ook worden belegd in ondernemingen die hun bestaansrecht al hebben verdiend en kapitaal zoeken om hun bedrijfsactiviteiten uit

te bouwen. Dit kan ook betekenen dat (delen van) beursgenoteerde ondernemingen worden opgekocht waarvan de beursnotering wordt beëindigd of juist na een sanering weer een beursnotering krijgen. Beleggen in Private Equity kan ook door middel van beleggingsinstellingen. Bij dit soort beleggingen vindt niet altijd centrale prijsvorming plaats.

In tegenstelling tot een beursgenoteerde onderneming, bestaat in het geval van een niet-beursgenoteerde onderneming een lage transparantie ten aanzien van de financiële verslaggeving. Een niet-beursgenoteerde onderneming heeft immers lage (frequentie) publicatievereisten. Binnen een Private Equity fonds kunnen, zonder voorafgaande controle door de belegger, meer risicovolle bedrijven opgenomen worden, wat de totale 'kredietwaardigheid' doet afnemen. Door stijging van de rente kunnen de kosten onevenredig hard (door het hefboomeffect) toenemen, waardoor toekomstig rendement verloren gaat en waardoor zelfs een verlies kan ontstaan. Een Private Equity fonds heeft vaak een lange termijnhorizon en een beperkte of geen liquiditeit.

STRUCTURED PRODUCTS

Structured Products, waaronder notes, zijn het best te omschrijven als beleggingsproducten, die op een veelal complexe wijze in één of meer vermogenscategorieën beleggen (in veel gevallen met behulp van een ingewikkelde obligatie- en optiestructuur). Juridisch gezien zijn het veelal (bedrijfs)obligaties waarbij een vordering op de uitgevende instelling wordt verkregen. Echter qua werking en risico's zijn structured products meestal niet goed vergelijkbaar met (bedrijfs)obligaties. Er bestaat een zeer grote variatie aan structured products, waarbij deze producten per categorie van elkaar verschillen door opbouw, risico's en structuur. Een grove indeling kan worden gemaakt door een onderscheid te maken tussen producten met en zonder kapitaalsgarantie. Hierbinnen zijn weer verschillende varianten denkbaar, waarbij de verschillende elementen van deze varianten met elkaar kunnen worden gecombineerd. Het is daarom van belang dat bij elk product de bijbehorende productinformatie, zoals brochure en prospectus, zorgvuldig wordt gelezen en een goed beeld wordt verkregen van de specifieke risico's behorend bij het desbetreffende product.

Structured products kunnen betrekking hebben op diverse onderliggende waarden, zoals een of enkele aandelen, een of enkele indices, een of enkele grondstoffen, een of enkele valuta's of een combinatie daarvan. Gedurende de looptijd van een structured product zal het koersverloop niet (altijd)

gelijk zijn aan de ontwikkeling van de onderliggende waarden. De koersvorming van een structured product is gedurende de looptijd onder andere afhankelijk van het koersverloop van de onderliggende waarden, de volatiliteit van de onderliggende waarden, de correlatie tussen de onderliggende waarden, veranderingen in de kapitaalmarktrente en de verwachtingswaarde die de structuur heeft. De berekening van het eindresultaat en daarmee de prijsvorming van een structured product op de einddatum is volledig transparant. Een essentieel kenmerk van een structured product is dat de oorspronkelijke verhouding tussen risico en rendement van de onderliggende waarden wordt gewijzigd. Dat betekent dat een structured product een ander risico en een ander perspectief op rendement heeft dan wanneer direct wordt belegd in de onderliggende waarden.

Bij structured products met een kapitaalsgarantie is (een gedeelte van) de nominale inleg beschermd, doordat (veelal) de uitgevende instelling een garantie aan het eind van de looptijd afgeeft om de nominale inleg of een gedeelte daarvan terug te betalen. Beleggen in zo een garantieproduct betekent niet dat deze belegging (geheel) vrij is van risico. De garantiewaarde geldt alleen op einddatum, waarbij het debiteuren- en kredietrisico onverminderd van toepassing is. In geval van tussentijdse verkoop worden de stukken echter tegen de dan geldende koers verkocht, die mogelijk onder de garantiewaarde of de nominale waarde kan liggen waarvoor de stukken bij uitgifte zijn verkregen dan wel na uitgifte zijn gekocht. Bovendien kan afhankelijk van het soort garantieproduct worden gekozen voor een volledige bescherming of een gedeeltelijke bescherming. Het rendement van deze beleggingen is onder meer afhankelijk van de onderliggende waarden en het garantieniveau. Afhankelijk van de ontwikkeling van de onderliggende waarden kan, naast een of meerdere vaste coupons, een (jaarlijkse) variabele coupon worden uitgekeerd. Bij enkele producten uit deze categorie worden de rendementen vastgekleit. Het daadwerkelijke rendement kan van jaar tot jaar verschillen en in enig jaar zelfs negatief zijn.

Structured products zonder kapitaalsgarantie kennen geen hoofdsomgarantie aan het einde van de looptijd. Sommige varianten kennen echter wel een gestaffelde vorm van bescherming tegen koersdalingen van de onderliggende waarden. Hierdoor ontstaat een beperkte bescherming als de koersdalingen zich beperken tot het beschermingsniveau of tot binnen de beschermingsbandbreedte. Dit laat echter onverlet dat volledig koersrisico wordt gelopen over de hoofdsom. Zowel tijdens de looptijd als op de einddatum

kan de koers van deze producten lager zijn dan de nominale waarde c.q. de uitgifteprijs.

Doordat structured products bestaan uit meerdere verschillende Financiële Instrumenten, zoals obligaties en opties, is voor de belegger de werking van zo een product soms moeilijk te doorgronden. Voor de risico's wordt derhalve verwezen naar de risico's die zijn verbonden aan aandelen, obligaties en opties. Een belangrijk risico voor beleggers in structured products is het debiteuren- of kredietrisico. De waarde van structured products wordt daarom bepaald door de verwachting over de vraag of een uitgevende instelling en/of de garantieverstrekker (de debiteur) zijn rente- en (aflossings)verplichtingen kan nakomen. Daarnaast is het tussentijds koersverloop van structured products moeilijk in te schatten. De marktwaarde van de structured products volgt namelijk niet volledig de koersbewegingen van de onderliggende waarden. De marktwaarde wordt door meerdere factoren bepaald. Deze is naast de koersen onder andere afhankelijk van dividenduitkeringen, volatiliteit, correlatie en renteniveaus. Zo kan een rentestijging een negatief effect hebben op de koers van de structured products. De grootte van dit effect wordt bepaald door de hoogte van de rentestijging en de resterende looptijd. Daarnaast keren de meeste structured products geen dividend of rente uit. Het gemis aan dividend of rente kan structured products op behoorlijke achterstand zetten in vergelijking met een rechtstreekse investering in de onderliggende waarden.

II. OPTIES, FUTURES, WARRANTS, TURBO'S EN HET HEFBOOM EFFECT

1. Wat zijn opties en futures?
2. Beschrijving van opties
3. De contractspecificaties
4. Doelstellingen van de optiebelegger
5. Het kopen van opties
6. Het schrijven van opties
7. De handel in opties
8. Procedure bij uitoefening van het optierecht
9. Beschrijving van futures
10. De contractspecificaties
11. Waarvoor worden futures gebruikt?
12. De handel in futures
13. Risico's in buitengewone omstandigheden
14. Warrants
15. Turbo's
16. Hefboomeffect

1. WAT ZIJN OPTIES EN FUTURES?

WAT IS EEN OPTIE?

Een optie geeft de koper het recht gedurende een vastgestelde termijn (de looptijd) een vaste hoeveelheid van een onderliggende waarde tegen een overeengekomen uitoefenprijs te kopen (calloptie) of te verkopen (putoptie). Met onderliggende waarde bedoelt men een vast aantal aandelen of obligaties, een hoeveelheid van een product of grondstof, een index of valuta.

WAT IS EEN FUTURE?

Een future, ook wel een termijncontract genoemd, is een overeenkomst tot aankoop of verkoop van een goed of een financiële waarde die op een bepaald tijdstip in de toekomst door de verkoper aan de koper moet worden geleverd. Dit tegen een prijs die bij het aangaan van het contract wordt vastgelegd. Zo bestaan er futures op diverse onderliggende waarden, zoals bijvoorbeeld aandelen, aandelenindices, commodities (goederen) en valuta. De soorten, typen, contractgrootten en bijzonderheden van opties en futures verschillen van Beurs tot Beurs. Beurzen geven vaak informatie omtrent de bij hen genoteerde en verhandelde opties en/of futures op het internet.

2. BESCHRIJVING VAN OPTIES

HOE WERKT EEN OPTIE? Een belegger die een optie koopt, doet dat door een zogenaamde openingskoop en wordt de koper genoemd. Het bedrag dat een belegger voor de optie betaalt, heet premie. De kooppositie die nu ontstaat in call- of putopties wordt ook wel een longpositie genoemd. De koper heeft het recht gedurende de looptijd per optie de vaste hoeveelheid van de onderliggende waarde tegen een vastgestelde prijs te kopen (calloptie) of te verkopen (putoptie). De optie houdt ooit op te bestaan; men noemt dat de expiratie van de optie. Als de koper van zijn recht gebruik wil maken, moet hij zijn optie uitoefenen. Dit kan alleen gedurende de looptijd. Bij sommige Beurzen en typen opties kan men dat slechts op het eind van de looptijd althans op een bepaald moment doen. Na expiratie bestaat de optie en dus het recht in elk geval niet meer. Als de koper zijn recht tijdens de looptijd niet heeft uitgeoefend, loopt zijn optie waardeloos af en heeft hij als verlies de premie die hij heeft betaald. Meer dan de betaalde premie kan de koper van een optie niet verliezen.

Als een koper zijn optie gedurende de looptijd kwijt wil, kan hij dat doen door de optie te verkopen. Dat doet hij door een sluitingsverkoop. Tegenover de koper, die een recht heeft gekocht, staat de verkoper, die ook wel schrijver wordt genoemd. De schrijver is zijn positie aangegaan door middel

van een openingsverkoop. De schrijver heeft de plicht, als de koper dat eist, de vaste hoeveelheid van de onderliggende waarde te leveren (in het geval van een calloptie) of af te nemen (in het geval van een putoptie). De verkooppositie van de schrijver noemt men ook wel een shortpositie. De schrijver ontvangt op het moment van het aangaan van de shortpositie de premie die de koper heeft betaald.

Als de schrijver gedurende de looptijd niet wordt 'aangewezen', bestaat de winst van de schrijver uit de ontvangen premie. Als een schrijver van een optie zijn positie gedurende de looptijd wil terugdraaien, kan hij dat doen door de optie terug te kopen. Dat doet hij door een sluitingsaankoop. Indien iemand een calloptie schrijft terwijl hij de onderliggende waarde zelf bezit, wordt de optie als 'gedekt' aangemerkt. Een belegger kan ook een calloptie schrijven zonder dat hij de onderliggende waarde bezit. In een betreffend geval spreekt men over 'ongedekt' schrijven. Geschreven putopties zijn altijd ongedekt. Aan shortposities zijn risico's verbonden.

Om er zeker van te zijn dat een schrijver van opties aan zijn verplichtingen kan voldoen, dient de schrijver een zekerheid (margin) te voldoen. Als een koper een optie koopt, wordt er in economische zin een contract gesloten tussen hem en de verkopende partij. Er is echter geen directe relatie tussen de koper en de schrijver van een optie. Het Clearinginstituut administreert alle long- en shortposities die als gevolg van de handel zijn ontstaan en stelt zich juridisch gezien op tussen koper en verkoper. Doorgaans zitten tussen koper en verkoper en het Clearinginstituut aan beide zijden nog meer schakels, zoals hun bank of commissionair en een zogeheten clearing member. Koper en schrijver kennen elkaar dus niet.

Aan het kopen en verkopen van opties zijn risico's verbonden. Een belegger dient niet over te gaan tot het kopen van een optie indien hij niet in staat is de betaalde premie te verliezen. Bovendien moet een belegger geen optie schrijven als hij niet in staat is een aanzienlijk financieel verlies te lijden. Het kan voorkomen dat een Beurs of toezichthouder voor de controle op de naleving van reglementen inzage verlangt in alle gegevens die betrekking hebben op orders en transacties. Daaronder kan eventueel ook de identiteit van de belegger vallen. Dergelijke gegevens kunnen in bijzondere gevallen ook ter beschikking van de justitiële autoriteiten worden gesteld, bijvoorbeeld in geval van (verdenking van) overtreding van bij of krachtens wet gestelde regels. Sommige Beurzen en toezichthoudende instellingen hebben met andere Beurzen en toezichthoudende instellingen overeenkomsten gesloten

om te regelen dat gegevens ook kunnen worden doorgegeven aan (buitenlandse) Beurzen of toezichthoudende instellingen, indien dit nodig of wenselijk is met het oog op opsporing en preventie van overtredingen of strafbare feiten.

3. DE CONTRACTSPECIFICATIES

3.1 STANDAARDISATIE

Opties die op Beurzen worden verhandeld, voldoen aan een aantal standaardvoorwaarden. De standaardisatie heeft betrekking op de contractgrootte, de looptijd, de afloopdatum (expiratedatum) en de uitoefenprijs. Deze gegevens vormen onderdeel van de contractspecificaties. De koers van de optie (de premie) is het enige variabele element en wordt genoteerd per eenheid onderliggende waarde. De contractgrootte is de hoeveelheid onderliggende waarde waarop één optie betrekking heeft. Dat kan bijvoorbeeld zijn: 100 aandelen, de AEX-index of een andere (aandelen)index, USD 10.000,- of een andere valuta etc. De looptijd van een optie is de maximale termijn waarbinnen de optie een recht (of plicht) vertegenwoordigt. Na expiratie heeft de optie dan ook geen waarde meer. Er worden opties verhandeld met verschillende looptijden. Dat kan bijvoorbeeld een maand zijn, maar ook een aantal jaren. De uitoefenprijs, ten slotte, is de prijs waartegen de houder van de optie de hoeveelheid van de onderliggende waarde bij uitoefening van de optie mag kopen of verkopen; de uitoefenprijs wordt genoteerd per eenheid van de onderliggende waarde.

De laatste beursdag van een optie is de laatste dag waarop handel in de betreffende, aflopende optie⁹ series mogelijk is. In Amsterdam is dit bijvoorbeeld de derde vrijdag van de expiratiemaand, behalve wanneer deze derde vrijdag geen beursdag is. In dat geval verschuift de laatste beursdag naar de beursdag voorafgaand aan deze derde vrijdag. Nadat de handel in aflopende series is gestopt, is uitoefening van het recht tot aankoop respectievelijk verkoop vaak nog een aantal uren mogelijk. Dit kan per beleggingsonderneming en per Beurs verschillen. Het uiterste tijdstip van verkoop en het uiterste tijdstip waarop de belegger kan aangeven of de optie uitgeoefend wenst te worden, is vastgelegd in de toepasselijke voorwaarden. Wijs & van Oostveen geeft een eventuele uitoefening van een optie door aan het Clearinginstituut. Iedere instelling bepaalt zelf hoeveel eerder de orders voor uitoefening en voor transacties in aflopende series mogen worden opgeven. Onder normale omstandigheden zal een optieserie, die eenmaal aan een Beurs is genoteerd, verhandelbaar blijven tot de

aflooptdatum. Beurzen kunnen evenwel openingstransacties in deze series verbieden of beperken.

3.2 STIJL VAN DE OPTIE

Er bestaan twee verschillende stijlen van opties: Amerikaanse en Europese stijl. Bij een optie met Amerikaanse stijl kan de koper op ieder moment gedurende de looptijd zijn optie uitoefenen. Bij een optie met Europese stijl is het alleen mogelijk de optie uit te oefenen op de expiratiedatum. Uiteraard kunnen openstaande posities wel tussentijds worden gesloten. Wijs & van Oostveen kan de belegger hierover nader inlichten.

3.3 DE UITOEFENING VAN OPTIES

Afwikkeling bij uitoefening is mogelijk op twee verschillende manieren: door fysieke levering, zoals bij aandelenopties, of door verrekening in contanten, zoals bij indexopties en valutaopties. Het verrekenen in contanten, hetgeen cash settlement wordt genoemd, gebeurt op basis van de uitoefenprijs en de afrekeningswaarde, die ook wel settlementsprijs wordt genoemd. In het geval van contante verrekening ontvangt de koper van een calloptie op de expiratiedatum het verschil tussen de uitoefenprijs en de settlementsprijs, maar alleen indien de uitoefenprijs de laagste van de twee is. De koper van een putoptie ontvangt ook het verschil tussen de uitoefenprijs en de settlementsprijs, maar alleen indien de uitoefenprijs de hoogste van de twee is.

3.4 ONDERLIGGENDE WAARDEN

De waarden waarop opties worden genoteerd – de onderliggende waarden – worden door de betreffende Beurs geselecteerd. Bij deze keuze geven zij de voorkeur aan onderliggende waarden die op ruime schaal zijn verspreid en waarin actief wordt gehandeld, voornamelijk op officiële Beurzen. Daarbij zal rekening worden gehouden met een aantal criteria, zoals de spreiding van het bezit van de desbetreffende onderliggende waarde, de beursomzet en de fluctuaties in de beurskoers. De uitgevende instellingen van onderliggende waarden, waarop opties worden verhandeld, worden daarover door de betreffende Beurs geïnformeerd, althans zijn daarvan op de hoogte. Op grond van zwaarwegende omstandigheden kan een Beurs besluiten een optieklasse uit de notering te nemen.

3.5 MUNTEENHEID

Als een Beurs een nieuwe optieklasse selecteert, wordt tevens bepaald wat de hoofdmarkt voor de onderliggende waarde is. In het algemeen is dit de thuishand, dat wil zeggen: het land van herkomst van die onderliggende waarde. De munteenheid van het land van herkomst van de

onderliggende waarde zal vaak ook de munteenheid worden waarin de opties op die waarden worden genoteerd.

3.6 PREMIE

De premie, dat is de koers van een optie, komt tot stand door vraag en aanbod van partijen die aan de handel op de Beurs deelnemen. Partijen baseren zich daarbij in het algemeen op de koers en de beweeglijkheid van de onderliggende waarde en op de resterende looptijd van de optie. Maar ook het eventuele dividend op de onderliggende waarde en de rente is van invloed op de premie. Zoals bij elke marktwerking kunnen vraag en aanbod, en daarmee dus de premies, ook invloed ondervinden van irrationele factoren, zoals emoties bij het publiek.

3.7 AANPASSING

In geval van herkapitalisatie, splitsing, claimemissie of uitgifte van bonusaandelen en dergelijke, kan de onderliggende waarde door een Beurs worden aangepast. Ook de handelseenheid, de uitoefenprijs, de hoeveelheid van de onderliggende waarde en het aantal opties kunnen worden gewijzigd. Ook andere gevallen, zoals een openbaar bod op een genoteerde onderneming, een fusie of een liquidatie, kunnen aanleiding zijn voor wijziging van de onderliggende waarde. In principe vindt geen aanpassing plaats ingeval een dividend in contanten, al of niet in de vorm van een keuzedividend, betaalbaar wordt gesteld. Afhankelijk van de omstandigheden kan een Clearinginstituut in een dergelijke situatie beslissen dat het aandeel van de overgenomen onderneming vanaf een bepaald moment wordt vervangen door een ander aandeel (bijvoorbeeld dat van de overnemende onderneming). Ook kan het Clearinginstituut bepalen dat uitoefening van de optie resulteert in verrekening in contanten in plaats van in levering van het aandeel of dat een andere aanpassing van de onderliggende waarde en/of andere contractspecificaties plaatsvindt.

4 DOELSTELLINGEN VAN DE OPTIEBELEGGER

4.1 HET BEHALEN VAN KOERSWINST

De koper van een optie verwacht een verandering in de koers van de onderliggende waarde. De koper van een calloptie hoopt op een stijging van de koers, de koper van een putoptie op een daling. In beide gevallen kan de belegger in opties een – in verhouding – grotere winst behalen dan wanneer hij met hetzelfde bedrag in de onderliggende waarde zelf zou handelen, omdat hij met een veel kleinere inleg, namelijk alleen de premie, kan profiteren van koersschommelingen. Dit heet het hefboomeffect van

opties. Bij een stijging van de koers van de onderliggende waarde zal in het algemeen de koers van de calloptie ook stijgen. Evenzo zal bij een daling van de koers van de onderliggende waarde de koers van de putoptie stijgen. Hierdoor is het mogelijk om als belegger koerswinst op opties te behalen.

4.2 HET VERKRIJGEN VAN EXTRA INKOMEN

Een belegger kan ook besluiten callopties te schrijven om op die manier premie te ontvangen. Indien de belegger de onderliggende waarde daadwerkelijk in portefeuille heeft, vormt de ontvangen premie een extra rendement op zijn portefeuille. Als hij echter wordt aangewezen om de onderliggende waarde te leveren, zal hij deze onderliggende waarde – in de regel – beneden de marktwaarde moeten verkopen. Het verlies van de schrijver kan, alhoewel gereduceerd door de ontvangen premie, aanzienlijk zijn als het gaat om een grote verandering in de koers van de onderliggende waarde.

4.3 BESCHERMING TEGEN KOERSDALING

Opties bieden beleggers tevens de mogelijkheid zich te beschermen tegen koersdalingen van de onderliggende waarde. De belegger die een dergelijke bescherming (met een grootte naar keuze) wil, kan dat doen door het kopen van putopties. Als de houder van de putoptie zijn recht heeft uitgeoefend, zal de schrijver van die putoptie de onderliggende waarde – in de regel – boven de marktwaarde moeten kopen. Door het schrijven van callopties kan de belegger zich ook gedeeltelijk beschermen tegen een koersdaling. Deze bescherming beperkt zich echter tot de hoogte van de ontvangen premie.

4.4 VASTLEGGEN VAN DE AAN- OF VERKOOPPRIJS VAN DE ONDERLIGGENDE WAARDE

Opties bieden ook de mogelijkheid de prijs vast te leggen waarop in de toekomst de onderliggende waarde kan worden verhandeld. Zo zal een belegger die de maximaankoopprijs wenst vast te leggen, geïnteresseerd zijn in het kopen van callopties. Een belegger die de minimumverkoopprijs wil vastleggen, zal geïnteresseerd zijn in het kopen van put opties.

5. HET KOPEN VAN OPTIES

5.1 HET KOPEN VAN CALLOPTIES

5.1.1 PRINCIPE

De koper van een calloptie kan profiteren van koersstijgingen van de onderliggende waarde die zich gedurende de looptijd van de optie voordoen. Hij heeft met

zijn calloptie namelijk het recht om de onderliggende waarde tegen een vooraf afgesproken prijs aan te kopen.

5.1.2 MOGELIJKHEDEN

Als de koers van de onderliggende waarde stijgt, moet de houder van een calloptie zelf stappen ondernemen om zijn mogelijke optiewinst te realiseren.

Er zijn dan twee mogelijkheden: Hij kan zijn calloptie verkopen op de Beurs door middel van een sluitingsverkoop. In dit geval is de houder meer geïnteresseerd in de stijging van de premie dan in het verkrijgen van de onderliggende waarde. In het algemeen zal de premie van de calloptie stijgen als de koers van de onderliggende waarde stijgt. De winst bestaat in dit geval uit de verkoopopbrengst minus de betaalde premie en transactiekosten. Gelet op het hefboomeffect kan een kleine koersstijging van de onderliggende waarde een hoog winstpercentage op de oorspronkelijke investering in callopties opleveren. Hij kan ook besluiten de calloptie uit te oefenen. Dit kan uiteraard alleen bij opties met Amerikaanse stijl. Hij kan een calloptie met Europese stijl immers alléén op de expiratedatum uitoefenen. Afhankelijk van de specificaties van de optie zal bij uitoefening de onderliggende waarde aan de houder worden geleverd of zal worden afgerekend in contanten. Wat het voordeligst is in een specifiek geval, verkopen of uitoefenen, hangt veelal af van kosten, dividenddata, doelstellingen etc. Wijs & van Oostveen kan de belegger daarover nader adviseren.

5.1.3 RISICO

Indien de koers van de onderliggende waarde gelijk blijft of juist daalt, kan de houder van een calloptie een gedeelte van of het gehele geïnvesteerde bedrag verliezen. In principe is het maximale verlies dat de koper van een calloptie kan lijden het geïnvesteerde bedrag, te weten: de betaalde premie vermeerderd met de transactiekosten.

5.2 HET KOPEN VAN PUTOPTIES

5.2.1 PRINCIPE

De koper van een putoptie kan profiteren van koersdalingen van de onderliggende waarde die zich gedurende de looptijd van de optie voordoen. Hij heeft met zijn putoptie namelijk het recht om de onderliggende waarde tegen een vooraf afgesproken prijs te verkopen.

5.2.2 MOGELIJKHEDEN

Als de koers van de onderliggende waarde daalt, moet de houder van een putoptie zelf stappen ondernemen om zijn mogelijke optiewinst te realiseren. Er zijn dan twee

mogelijkheden: Hij kan zijn putoptie verkopen op de Beurs door middel van een sluitingsverkoop. In het algemeen zal de premie van de putoptie stijgen als de koers van de onderliggende waarde daalt. De winst bestaat in dit geval uit de verkoopopbrengst minus de betaalde premie en transactiekosten. Gelet op het hefboomeffect kan een kleine koersdaling van de onderliggende waarde een hoog winstpercentage op de oorspronkelijke investering in putopties opleveren. Hij kan ook besluiten de putoptie uit te oefenen. Dit kan uiteraard alleen bij opties met Amerikaanse stijl. Hij kan een putoptie met Europese stijl immers alléén op de expiratiedatum uitoefenen. Afhankelijk van de specificaties van de optie zal bij uitoefening de onderliggende waarde door de houder worden geleverd of zal worden afgerekend in contanten. Wat het voordeligst is in een specifiek geval, verkopen of uitoefenen, hangt veelal af van kosten, dividenddata, doelstellingen etc. Wijs & van Oostveen kan de belegger daarover nader adviseren.

5.2.3 RISICO Indien de koers van de onderliggende waarde gelijk blijft of juist stijgt, kan de houder van een put optie een gedeelte van of het gehele geïnvesteerde bedrag verliezen. In principe is het maximale verlies dat de koper van een putoptie kan lijden het geïnvesteerde bedrag, te weten: de betaalde premie vermeerderd met de transactiekosten.

6. HET SCHRIJVEN VAN OPTIES

6.1 HET SCHRIJVEN VAN CALLOPTIES

6.1.1 PRINCIPE

De schrijver van een calloptie neemt de verplichting op zich de onderliggende waarde tegen de uitoefenprijs te verkopen, indien hij daartoe wordt aangewezen. Hij ontvangt in ruil daarvoor de optiepremie.

6.1.2 MOGELIJKHEDEN

6.1.2.1 CALLOPTIES SCHRIJVEN MET ONDERLIGGENDE WAARDE

Voor beleggers die callopties schrijven op een onderliggende waarde die zij al in hun bezit hebben (gedekt schrijven van callopties), bestaat de volgende belangrijke doelstelling: het behalen van extra rendement op een beleggingsportefeuille door het ontvangen van de premie. Een gevolg van deze doelstelling is dat de belegger het risico aanvaardt om tegen een door hem geselecteerde prijs, namelijk de uitoefenprijs, de onderliggende waarde te moeten verkopen. Indien de koers van de onderliggende waarde beneden de uitoefenprijs daalt, zal de optie

vermoedelijk aflopen zonder te worden uitgeoefend en kan de schrijver de opbrengst, te weten de ontvangen premie, behouden. Zolang de optie niet is uitgeoefend, kan de schrijver echter ook zijn positie liquideren door op de Beurs een sluitingstransactie uit te laten voeren, te weten een sluitingsaankoop. Indien de beurskoers van de onderliggende waarde echter boven de uitoefenprijs stijgt, is de kans reëel dat de calloptie zal worden uitgeoefend. Van de schrijver zal dan worden geëist dat hij de onderliggende waarde levert (verkoopt). De effectieve verkoopprijs (exclusief kosten) zal dan gelijk zijn aan de uitoefenprijs (de prijs waarvoor de schrijver de onderliggende waarde moet leveren) plus de ontvangen premie. Wat de koers van de onder liggende waarde ook doet, meer dan deze effectieve verkoopprijs zal de schrijver nooit krijgen. Men kan het behalen van extra rendement door het ontvangen van premie ook zien als het vooraf vastleggen van de verkoopprijs van de onderliggende waarde. Die verkoopprijs is eveneens gelijk aan de uitoefenprijs vermeerderd met de premie. Indien de calloptie niet wordt uitgeoefend, zal hij de onderliggende waarde natuurlijk niet hoeven te leveren.

6.1.2.2 CALLOPTIES SCHRIJVEN ZONDER ONDERLIGGENDE WAARDE

Beleggers die callopties schrijven zonder de onderliggende waarde te bezitten (het zogenaamde ongedekt schrijven van callopties) moeten zich realiseren dat zij in principe een ongelimiteerd risico lopen. Als de koers van de onderliggende waarde boven de uitoefenprijs stijgt, is de kans reëel dat de call optie zal worden uitgeoefend. Van de schrijver zal dan geëist worden dat hij de onderliggende waarde levert tegen de uitoefenprijs. Aangezien de schrijver de onderliggende waarde niet bezit, zal hij deze (tegen de geldende hogere beurskoers) moeten kopen. De koers van de onderliggende waarde kan in theorie onbeperkt stijgen, wat betekent dat de schrijver van een ongedekte calloptie een ongelimiteerd risico loopt. Deze belegger moet daarom voldoende financiële draagkracht hebben om de onderliggende waarde in geval van uitoefening te kunnen kopen en dan te leveren. Wijs & van Oostveen zal daarom een zekerheid (margin) van de schrijver verlangen. De soort en de hoeveelheid van deze zekerheid wordt door Wijs & van Oostveen bepaald.

6.1.3 RISICO EN ZEKERHEID

Gelet op de grote verliezen die geleden kunnen worden, is het schrijven van callopties alleen geschikt voor beleggers die financieel in staat zijn deze eventuele verliezen te dragen en de risico's kennen en overzien. De omvang van het risico van de schrijver hangt in belangrijke mate af van het feit of

de belegger gedekte of ongedekte callopties heeft geschreven. Een schrijver van een gedekte of ongedekte calloptie, die verwacht te moeten leveren als gevolg van een koersstijging van de onderliggende waarde, kan zich, zolang hij nog niet is aangewezen, van zijn verplichting tot levering van de onderliggende waarde ontdoen door op de Beurs een sluitingsaankoop te doen.

6.2 HET SCHRIJVEN VAN PUTOPTIES

6.2.1 PRINCIPE

De schrijver van een putoptie neemt de verplichting op zich de onderliggende waarde tegen de uitoefenprijs te kopen, indien hij daartoe wordt aangewezen. Hij ontvangt in ruil daarvoor de optiepremie.

6.2.2 MOGELIJKHEDEN

Voor beleggers die putopties schrijven, bestaat de volgende belangrijke doelstelling: het behalen van extra rendement op een beleggingsportefeuille door het ontvangen van de premie. Een gevolg van deze doelstelling is dat de belegger het risico aanvaardt om tegen een door hem geselecteerde prijs, namelijk de uitoefenprijs, de onderliggende waarde te moeten kopen. Indien de koers van de onderliggende waarde boven de uitoefenprijs stijgt, zal de optie vermoedelijk aflopen zonder te worden uitgeoefend en kan de schrijver de opbrengst, te weten de ontvangen premie, behouden. Zolang de optie niet is uitgeoefend, kan de schrijver echter ook zijn positie liquideren door op de Beurs een sluitingstransactie te laten uitvoeren, te weten een sluitingsaankoop. Indien de beurskoers van de onderliggende waarde echter onder de uitoefenprijs daalt, is de kans reëel dat de putoptie zal worden uitgeoefend. Van de schrijver zal dan worden geëist dat hij de onderliggende waarde afneemt (koopt). Naast het behalen van rendement door het ontvangen van premie, kan de belegger met het schrijven van een putoptie tot doel hebben de aankoopprijs van de onderliggende waarde vooraf vast te leggen. Die aankoopprijs (exclusief kosten) is dan gelijk aan de uitoefenprijs verminderd met de premie. Indien de optie echter niet wordt uitgeoefend, zal hij de onderliggende waarde niet geleverd krijgen; wel kan hij de ontvangen premie behouden.

6.2.3 RISICO EN ZEKERHEID

De schrijver van een putoptie stelt zich bloot aan het risico dat hij de onderliggende waarde moet kopen tegen een koers die veel hoger is dan de actuele beurskoers.

Een geschreven putoptie wordt altijd als ongedekt aangemerkt. De schrijver van een putoptie moet daarom de

financiële draagkracht hebben de onderliggende waarde in geval van uitoefening te kunnen kopen. Wijs & van Oostveen zal daarom een zekerheid (margin) van de schrijver verlangen. De soort en de hoeveelheid van deze zekerheid wordt door Wijs & van Oostveen bepaald.

De schrijver van een putoptie, die verwacht te moeten kopen als gevolg van een koersdaling van de onderliggende waarde, kan zich, zolang hij nog niet is aangewezen, van zijn verplichting tot het kopen van de onderliggende waarde ontdoen door op de Beurs een sluitingsaankoop te doen.

7. DE HANDEL IN OPTIES

Een belegger die een optie wil kopen of verkopen, kan dat doen door een order te plaatsen bij Wijs & van Oostveen.

7.1 ORDERS

Bij een order moet de optieklasse worden vermeld, maar ook de optiesoort (put of call), de expiratiemaand, het expiratiejaar, de uitoefenprijs en het aantal opties dat moet worden gekocht of verkocht. Tevens moet worden aangegeven of het een openings- of sluitingstransactie betreft. Uiteraard kan de belegger ook opgeven tegen welke limiet hij bereid is zijn opties te kopen of te verkopen. Wijs & van Oostveen kan van de belegger een zekerheid in contanten of anderszins verlangen voordat zij van hem een order voor opties accepteert. Wijs & van Oostveen en de Beurzen kunnen niet garanderen dat er voor elke optieserie altijd een markt van voldoende omvang zal zijn om het een belegger mogelijk te maken zijn openstaande positie (op een bepaalde prijs) te liquideren. Uiteraard kan ook niet worden gegarandeerd dat een gunstige prijsontwikkeling van de onderliggende waarde het de houder van een optie mogelijk maakt die optie met winst te doen verkopen. De premie hangt niet alleen af van de prijsverwachting ten aanzien van de onderliggende waarde, maar onder andere ook van de nog resterende looptijd van de optie, de beweeglijkheid van de onderliggende waarde en vraag en aanbod voor de desbetreffende optieserie.

7.2 PROF-TRANSACTIES

Op NYSE Euronext Amsterdam, danwel op andere Beurzen, verhandelde opties en futures kunnen worden afgesloten als 'proftransactie'. Een prof-transactie staat voor 'professional options and futures transactie'. Prof-transacties kunnen slechts plaatsvinden boven een bepaald door de betreffende Beurs gesteld minimum aantal contracten en worden niet via een Beurs (en dus buiten de reguliere markt om) uitgevoerd. De tot stand gekomen prijs kan derhalve afwijken van en/of niet meer te herleiden zijn tot een op de Beurs tot stand gekomen prijs.

7.3 TRANSACTIEKOSTEN

Beleggingsondernemingen berekenen aan hun cliënten (transactie) kosten voor aankopen en verkopen op de Beurs. De belegger doet er goed aan bij Wijs & van Oostveen na te gaan welke kosten in elk afzonderlijk geval zullen worden berekend en of er nog andere vergoedingen of belastingen zijn waarmee de belegger rekening dient te houden.

7.4 TRANSACTIEBEVESTIGING (NOTA)

De belegger dient zich ervan bewust te zijn dat het voornaamste bewijs van zijn rechten en verplichtingen wordt gevormd door een boeking in de administratie van Wijs & van Oostveen en de Bank. Daarom is de verplichting in het leven geroepen om aan de belegger een schriftelijke bevestiging af te geven van elke optietransactie die voor de belegger is uitgevoerd. De belegger wordt aangeraden deze nota's zorgvuldig te controleren. Eventuele bezwaren moeten onmiddellijk door de belegger aan Wijs & van Oostveen kenbaar gemaakt worden. In sommige gevallen bepalen de voorwaarden tussen Wijs & van Oostveen, de Bank en de belegger dat geen nota wordt verzonden van iedere individuele transactie.

7.5 OPENSTAANDE POSITIE(S)

De belegger kan aan Wijs & van Oostveen een opgave vragen waaruit alle openstaande posities in opties van de belegger duidelijk blijken. De belegger kan een sluitingstransactie en zijn recht tot uitoefening alleen laten uitvoeren door Wijs & van Oostveen. De belegger kan Wijs & van Oostveen en de Bank echter schriftelijk verzoeken zijn positie over te (laten) schrijven naar een andere bank, die bereid is zijn positie over te nemen, en daar zijn positie te (laten) sluiten. Raadpleeg daarvoor de toepasselijke voorwaarden. Beurzen kunnen niet garanderen dat er voor elke optie altijd een markt van voldoende omvang zal zijn om het de belegger mogelijk te maken zijn openstaande positie in optieste liquideren. Wijs & van Oostveen kan dat evenmin.

8. PROCEDURE BIJ UITOEFENING VAN HET OPTIERECHT

8.1 HET UITOEFENEN VAN OPTIES

Indien de belegger een optie wil uitoefenen, moet Wijs & van Oostveen hiervan op de hoogte worden gesteld. Het uiterste tijdstip tot waarop dit kan gebeuren, is vastgelegd in de toepasselijke voorwaarden. In geval van cash settlement worden geen onderliggende waarden geleverd, maar wordt bij uitoefening het verschil tussen uitoefenprijs en afrekeningswaarde contant verrekend. Het verzoek tot uitoefening wordt vervolgens doorgegeven aan het

Clearinginstituut dat belast is met de afwikkeling. Een verzoek tot uitoefening is onherroepelijk. Zodra het verzoek door het Clearinginstituut is ontvangen, is de houder van de calloptie aan Wijs & van Oostveen de uitoefenprijs (vermenigvuldigd met de contractgrootte) voor de onderliggende waarde verschuldigd. De houder die zijn putoptie uitoefent, is verplicht de onderliggende waarde te leveren, waarna hij de uitoefenprijs (vermenigvuldigd met de contractgrootte) zal ontvangen.

8.2 UITOEFENLIMITEN

Beurzen zijn doorgaans bevoegd limieten vast te stellen voor het aantal opties dat binnen een vastgestelde periode door één enkele houder mag worden uitgeoefend. Alvorens een optietransactie aan te gaan, kan de belegger aan Wijs & van Oostveen vragen of en welke limieten gelden. Putopties en callopties zijn aparte klassen en zullen doorgaans niet bij elkaar opgeteld worden bij het toetsen aan deze limieten.

8.3 AANWIJZINGSPROCEDURE

Indien er opties worden uitgeoefend, wordt een schrijver geselecteerd die de onderliggende waarde moet leveren (in geval er een calloptie met fysieke levering wordt uitgeoefend), moet kopen (in geval er een putoptie met fysieke levering wordt uitgeoefend) of die moet afrekenen in contanten. Schrijvers van opties zullen zo spoedig mogelijk door Wijs & van Oostveen op de hoogte worden gesteld van het feit dat zij zijn aangewezen om de onderliggende waarde te leveren (in geval van geschreven callopties met fysieke levering) of te kopen (in geval van geschreven putopties met fysieke levering) of om in contanten af te rekenen.

8.4 LEVERING EN BETALING VAN ONDERLIGGENDE WAARDE

Wijs & van Oostveen zal de belegger desgevraagd uitleggen hoe de afwikkeling precies verloopt. Aandelen die op de dag van een uitoefening inclusief dividend worden genoteerd, het zogenaamde cum-dividend, moeten meestal ook inclusief dividend worden geleverd. Aandelen die op de dag van uitoefening zonder dividend worden genoteerd, het zogenaamde ex-dividend, moeten zonder dividend worden geleverd. Het Clearinginstituut behoudt zich het recht voor, in zekere situaties, te bepalen dat uitgeoefende opties niet door levering maar door verrekening zullen worden afgehandeld. Dit gebeurt op basis van verrekenprijzen die door Het Clearinginstituut zullen worden vastgesteld. Zolang deze situatie voortduurt, verliezen zowel de uitoefenaars van opties als degenen die aangewezen zijn tot nakoming van de optie het recht afwikkeling via levering van de onderliggende waarde af te dwingen.

8.5 PROVISIE BIJ LEVERING

Bij een levering die voortvloeit uit een uitoefening of aanwijzing, worden door Wijs & van Oostveen transactiekosten in rekening gebracht die gebruikelijk zijn voor de markt van de desbetreffende onderliggende waarde. De belegger doet er goed aan bij Wijs & van Oostveen na te gaan welke (transactie)kosten in elk afzonderlijk geval zullen worden berekend en of er nog andere vergoedingen of belastingen zijn waarmee de belegger rekening moet houden.

9. BESCHRIJVING VAN FUTURES

9.1 HOE WERKT EEN FUTURE?

Een future is een termijncontract. Bij het sluiten van een termijncontract komen koper en verkoper overeen de onderliggende waarde op een tijdstip in de toekomst, op expiratie, tegen een bepaalde prijs met elkaar te verhandelen. Beiden hebben hierbij op expiratie een verplichting: de koper heeft de verplichting de onderliggende waarde af te nemen en de verkoper heeft de verplichting de onderliggende waarde te leveren.

De koers van een future komt tot stand door vraag en aanbod, maar heeft veelal een relatie met de onderliggende waarde. De koers van een future is niet altijd gelijk aan de koers van de onderliggende waarde. Behalve door de koers van de onderliggende waarde, wordt de futurekoers ook beïnvloed door onder andere het marktsentiment, de rentestand en de eventuele dividenden of coupons die over de onderliggende waarde worden uitgekeerd. Daardoor kan het voorkomen dat een koersstijging of -daling van de onderliggende waarde niet of niet evenredig is terug te vinden in de koersontwikkeling van de future. Stijgt de koers van de onderliggende waarde, dan stijgt in de regel de koers van de future.

Een belegger kan een future kopen of verkopen. Een belegger die een future koopt, doet een openingsaankoop. Hierdoor creëert hij een longpositie. In principe maakt de koper winst als de koers van zijn future stijgt en verlies als de koers van zijn future daalt. Een belegger die een future verkoopt, doet een openingsverkoop. Door de openingsverkoop creëert de belegger een shortpositie. De verkoper maakt winst als de koers van de future die hij heeft verkocht, daalt en verlies als de koers van de verkochte future stijgt. Indien de koper zijn longpositie wil liquideren, kan hij dit doen door zijn future weer te verkopen. Hij verricht dan een sluitingsverkoop. Indien de verkoper zijn shortpositie wil liquideren, kan hij dit doen door een future te kopen. Hij verricht dan een sluitingsaankoop.

Kenmerkend voor de handel in futures is dat de investering bij het openen van de positie alleen bestaat uit een zekerheid (de initial margin). Deze zekerheid dient ter nakoming van de verplichtingen die uit het termijncontract voortvloeien. Wijs & van Oostveen bepaalt de soort en de hoeveelheid zekerheid die zij van de belegger verlangt. Winsten en verliezen kunnen van dag tot dag worden bijgehouden en direct in contanten worden verrekend op basis van de slotkoers van de betreffende future. Andere berekeningen zijn ook mogelijk. Een belegger dient niet in futures te handelen indien hij niet in staat is om een mogelijk aanzienlijk financieel nadeel te lijden.

9.2 CLEARING

Er is geen directe relatie tussen de koper en de verkoper van een future. Door een openingsaankoop of openingsverkoop van futures krijgt een belegger uitsluitend een rechtsverhouding met de beleggingsonderneming waar hij zijn positie in futures aanhoudt.

Deze heeft op zijn beurt een rechtsverhouding met een clearing member. Een clearing member is een toegelaten instelling van het Clearinginstituut, dat zich bezighoudt met de afwikkeling en de administratie van termijncontracten.

Als gevolg van deze getrapte structuur leiden openstaande posities in futures uitsluitend tot verplichtingen van het Clearinginstituut jegens de clearing members. De clearing members houden de posities in futures aan op eigen naam, maar voor rekening en risico van de beleggingsondernemingen. Voor de solvabiliteit van de beleggingsonderneming, die namens een belegger optreedt, staan de clearing members en het Clearinginstituut niet in. De structuur die hier is beschreven, geldt van oudsher op optie- en termijnmarkten. Van Beurs tot Beurs kan de structuur afwijken.

10. DE CONTRACTSPECIFICATIES

10.1 STANDAARDISATIE

De futures die op de diverse beurzen worden verhandeld, zijn gestandaardiseerd. Dat wil zeggen dat de specificaties van de futures door de betreffende Beurs zijn voorgeschreven en dat daar niet van kan worden afgeweken. De standaardisatie heeft onder andere betrekking op de contractgrootte, de looptijd, de expiratedatum, de munteenheid en de leverings- of afrekeningscondities. Deze contractspecificaties van de futures worden door de beurzen gepubliceerd. De koers van de future is het enige variabele element.

10.2 ONDERLIGGENDE WAARDE EN CONTRACT-GROOTTE

De waarden waarop futures worden genoteerd, zoals aandelenindices en valuta, heten – net als bij opties – de onderliggende waarden. De onderliggende waarden worden door de Beurs geselecteerd, waarbij zij de voorkeur zal geven aan onderliggende waarden die op ruime schaal zijn verspreid en waarin actief wordt gehandeld. De contractgrootte is de hoeveelheid onderliggende waarde waarop één future betrekking heeft.

Op grond van zwaarwegende omstandigheden kan een Beurs besluiten een future uit de notering te nemen. In geval van herkapitalisatie, splitsing, claimemissie, uitgifte van bonusaandelen of andere bijzondere omstandigheden kan de onderliggende waarde worden aangepast. Ook de contractgrootte van een future, en het aantal futures dat een belegger in positie aanhoudt, kan worden gewijzigd. Ook andere gevallen, zoals een openbaar bod op een genoteerde onderneming, een fusie of liquidatie, kunnen aanleiding zijn voor wijziging van de onderliggende waarde. In principe vindt geen aanpassing plaats indien een dividend in contanten, al of niet in de vorm van een keuzedividend, betaalbaar wordt gesteld.

10.3 LAATSTE BEURSDAG

De laatste beursdag van een future is de laatste dag waarop de handel in de betreffende future mogelijk is. Gedurende de looptijd van een future kunnen zowel openingstransacties als sluitingstransacties worden afgesloten. In zeer bijzondere gevallen kan een Beurs echter beslissen om alle openingstransacties in een futureklasse te verbieden.

10.4 AFREKENING

Alle termijncontracten die na afloop van de laatste beursdag nog openstaan, worden afgewikkeld. Bij contracten met fysieke levering gebeurt dit door de levering van de onderliggende waarde. Bij cash settlement-contracten geschiedt de afwikkeling door verrekening in contanten op basis van de settlementsprijs. De settlementsprijs wordt door de Beurs vastgesteld. Kopers en verkopers van futures die fysieke levering of cash settlement willen voorkomen, dienen hun positie uiterlijk op de laatste beursdag te sluiten.

11. WAARVOOR WORDEN FUTURES GEBRUIKT?

11.1 HET BEHALEN VAN KOERSWINST

Een koper of verkoper van een future verwacht een verandering in de koers van de onderliggende waarde. De koper van een future profiteert van een stijging van de koers, de verkoper profiteert van een daling van de koers.

Hierdoor is het mogelijk om met een juiste visie op de koersontwikkeling koerswinst te realiseren. De vereiste initial margin is slechts een klein deel van de onderliggende waarde van het termijncontract. Daardoor kan met een beperkt beginkapitaal een grote winst (of een groot verlies) worden gerealiseerd. Dit heet het hefboomeffect van een termijncontract. De hefboom werkt twee kanten op! De koers van een future kan – in theorie – vrijwel onbeperkt stijgen of dalen. Dit betekent dat een belegger die gebruikmaakt van futures in theorie een ongelimiteerd risico kan lopen.

11.2 BESCHERMING TEGEN PRIJSVERANDERINGEN

Beleggers kunnen futures ook gebruiken als bescherming tegen ongewenste prijsveranderingen van financiële waarden of commodities. Dit gebruik van futures wordt hedging genoemd. Bij een hedgetransactie zorgt de belegger ervoor dat hij in zekere mate immuun wordt voor de ongewenste prijsveranderingen.

12. DE HANDEL IN FUTURES

12.1 PLAATSEN VAN EEN ORDER

Een belegger kan een future, die op de derivatenmarkt wordt verhandeld, kopen of verkopen door een order te plaatsen bij Wijs & van Oostveen.

12.2 ORDER

Een order dient te bevatten: de naam van het betreffende termijncontract, de afloopmaand en het aantal futures dat moet worden gekocht of verkocht. Tevens moet worden aangegeven of het een openingstransactie of een sluitingstransactie betreft. Beleggers kunnen ook een maximale of minimale prijs opgeven waartegen zij bereid zijn om futures te kopen of te verkopen. Een order waarbij van een dergelijke prijslimiet sprake is, heet een gelimiteerde order. Uiteraard is het afhankelijk van de marktomstandigheden of een dergelijke order kan worden uitgevoerd.

12.3 PROF-TRANSACTIES

Op NYSE Euronext Amsterdam, danwel andere Beurzen, verhandelde opties en futures kunnen worden afgesloten als 'proftransactie'. Een prof-transactie staat voor 'professional options and futures transactie'. Prof-transacties kunnen slechts plaatsvinden boven een bepaald door de betreffende Beurs gesteld minimum aantal contracten en worden niet via een Beurs (en dus buiten de reguliere markt om) uitgevoerd. De tot stand gekomen prijs kan derhalve afwijken van en/of niet meer te herleiden zijn tot een op de Beurs tot stand gekomen prijs.

12.4 MARGIN

Indien de belegger een transactie in futures willen doen, dient de belegger zich eerst te vergewissen van de precieze voorwaarden die Wijs & van Oostveen hanteert bij het berekenen van de vereiste zekerheid (initial margin).

12.5 TRANSACTIEKOSTEN

Beleggingsondernemingen berekenen aan hun beleggers (transactie)kosten voor aankopen en verkopen op de Beurs. De belegger doet er goed aan bij Wijs & van Oostveen na te gaan welke kosten in elk afzonderlijk geval zullen worden berekend en of er nog andere vergoedingen of belastingen zijn waarmee de belegger rekening dient te houden.

12.6 TRANSACTIEBEVESTIGING (NOTA)

De belegger dient zich ervan bewust te zijn, dat het voornaamste bewijs van zijn rechten en verplichtingen wordt gevormd door een boeking in de administratie van Wijs & van Oostveen en de Bank. Daarom is de verplichting in het leven geroepen om aan de belegger een schriftelijke bevestiging af te geven van elke transactie in futures die voor de belegger is uitgevoerd. De belegger wordt aangeraden deze nota's zorgvuldig te controleren. Eventuele bezwaren moeten onmiddellijk door de belegger aan Wijs & van Oostveen kenbaar gemaakt worden. In sommige gevallen bepalen de voorwaarden tussen Wijs & van Oostveen, de Bank en de belegger dat geen nota wordt verzonden van iedere individuele transactie.

12.7 OPENSTAANDE POSITIE(S)

De belegger kan aan Wijs & van Oostveen een opgave vragen waaruit alle openstaande posities in termijncontracten van de belegger duidelijk blijken. De belegger kan een sluitingstransactie of een opdracht tot cash settlement alleen laten uitvoeren door Wijs & van Oostveen. De belegger kan Wijs & van Oostveen en de Bank echter schriftelijk verzoeken zijn positie over te (laten) schrijven naar een andere bank, die bereid is zijn positie over te nemen, en daar zijn positie te (laten) sluiten. Raadpleeg daarvoor de toepasselijke voorwaarden. Beurzen kunnen niet garanderen dat er voor elke future altijd een markt van voldoende omvang zal zijn om het de belegger mogelijk te maken zijn openstaande positie in futures te liquideren. Wijs & van Oostveen kan dat evenmin.

12.8 INZAGE IN TRANSACTIEGEGEVENS

Gegevens omtrent orders en transacties en de identiteit van de belegger die bij de orders en transacties is betrokken, kunnen in bijzondere gevallen via officiële (overheids)toezichthouders (in Nederland is dat onder meer

de Autoriteit Financiële Markten) ter beschikking van justitiële autoriteiten worden gesteld, bijvoorbeeld in geval van (verdenking van) overtreding van bij of krachtens wet gestelde regels. Op grond van samenwerkingsovereenkomsten kunnen Beurzen gegevens die betrekking hebben op orders en transacties ook doorgeven aan (buitenlandse) Beurzen of instellingen, indien dit nodig of wenselijk is met het oog op opsporing en preventie van overtredingen of strafbare feiten.

13. RISICO'S IN BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN

De reglementen van Beurzen bevatten veelal de mogelijkheid van maatregelen waardoor de handel in een of meer producten wordt beperkt, aan bijzondere voorwaarden wordt gebonden, geheel wordt gestaakt of opgeschort. Tevens kan het voorkomen dat een Beurs besluit bepaalde transacties door te halen. Uiteraard gebeurt dit alleen in buitengewone omstandigheden, indien dat door de Beurs in het belang wordt geacht in het kader van de handhaving van een ordelijke en eerlijke marktwerking. Als er bijzondere maatregelen worden genomen, zoals onder meer hierboven beschreven, kan de houder, maar ook de schrijver, van een optie in een situatie komen dat hij niet op ieder door hem gewenst moment zijn winst kan realiseren. In theorie kan het zich bij alle soorten opties en futures voordoen dat de handel wordt opgeschort of gestaakt als de markt waar de onderliggende waarde van zo'n optie wordt verhandeld is verstoord of onderbroken. Bij indexproducten zal de handel doorgaans worden gestaakt als de handel in de onderliggende waarden, die meetellen voor de berekening van de index, geheel of gedeeltelijk is verstoord of gestaakt, of als de Beurs niet meer ongestoord en ononderbroken de beschikking heeft over de berekende indexwaarde.

Ook door storing in telefoon- of andere communicatielijnen of in computersystemen kan de handel verstoord raken en beleggers kunnen, evenals beleggingsondernemingen, daarvan schade ondervinden. Beurzen en Clearinginstituten – en Wijs & van Oostveen en de Bank evenmin – aanvaarden, behoudens opzet en grove schuld, geen enkele aansprakelijkheid voor schade van de belegger als gevolg van omstandigheden als bovenomschreven of schade uit welke andere hoofde ook. Wijs & van Oostveen voert (of laat uitvoeren) in beginsel alleen orders uit op goed gereguleerde markten waar behoorlijk toezicht is, maar dat biedt geen garantie dat onregelmatigheden niet kunnen voorkomen. Voor eventuele schade die daaruit voortvloeit, aanvaardt Wijs & van Oostveen geen aansprakelijkheid.

Op grond van Europese richtlijnen berust het toezicht op leden van de Nederlandse Beurs die in het buitenland actief

zijn of niet in Nederland zijn gevestigd, ten dele bij de desbetreffende buitenlandse autoriteiten.

14. WARRANTS

Een warrant vertegenwoordigt het recht om gedurende een vastgestelde periode een bepaald aantal (certificaten van) aandelen of obligaties (of in een enkel geval een bepaalde hoeveelheid vreemde valuta) te kopen tegen een vooraf vastgestelde prijs van de vennootschap die ze beschikbaar heeft gesteld. Een warrant lijkt op een optie met dien verstande dat een warrant een recht vertegenwoordigt jegens de betrokken onderneming. Aan een warrant zijn niet de rechten verbonden die wel aan een aandeel of obligatie toekomen. Zo heeft de houder van een warrant geen stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen, terwijl de houder van een warrant eveneens geen rente of dividend krijgt uitbetaald. Een andere soort warrants, de covered warrants, worden niet door de onderliggende onderneming uitgegeven, maar door een financiële instelling. Deze instellingen kopen eerst de aandelen en schrijven daar warrants op. Bij uitoefening van deze warrants worden er dus geen nieuwe aandelen gecreëerd. De prijsvorming van een (covered) warrant komt sterk overeen met die van een optie. De beurskoers en beweeglijkheid van bijvoorbeeld de onderliggende aandelen, het dividend op deze aandelen, de uitoefenprijs en de resterende looptijd van de (covered) warrant zijn van doorslaggevende betekenis voor de beurskoers van een (covered) warrant. Net als bij opties werken de koersfluctuaties van bijvoorbeeld de onderliggende aandelen in versterkte mate door in de beurskoers van de (covered) warrant. Alle soorten warrants kunnen dus erg beweeglijk zijn.

De risico's die zijn verbonden aan (covered) warrants zijn vergelijkbaar met de risico's die zijn verbonden aan het kopen van opties. Voor de risico's wordt derhalve verwezen naar de risico's die zijn verbonden aan opties.

15. TURBO'S

Een turbo (ook bekend als speeder of als minifuture call) is een beleggingsproduct dat beleggers de mogelijkheid geeft met een hefboomeffect te beleggen in verschillende onderliggende waarden zoals aandelen, beursindices of valuta. Turbo's vallen formeel onder structured products, maar zij worden in dit onderdeel besproken omdat de kenmerken en risico's beter te vergelijken zijn met die van derivaten.

15.1 WERKING VAN EEN TURBO

Een turbo is gebaseerd op één of meerdere onderliggende waarden. Dit kunnen aandelen zijn maar ook grondstoffen,

obligaties of indices. Men kan met een turbo speculeren op stijgingen en dalingen. Een turbo long stijgt als de onderliggende waarde stijgt, bij een turbo short is het omgekeerde het geval. Concreet ziet een turboconstructie er als volgt uit. Een deel van de turbo wordt gefinancierd door een bank. Het andere deel moet de belegger zelf financieren. Op het deel van de bank betaalt de belegger rente, wat turbo's interessant maakt voor de bank. Stijgt de onderliggende waarde, dan zal door het hefboomeffect de turbo sneller stijgen dan het aandeel en vice versa. Het kan dus ook zijn dat de investering van de bank in gevaar zou komen. Daarom heeft de bank een veiligheidsmaatregel ingebouwd. Dit heet de stoploss. Een stoploss (voluit stoploss order) is een order om een belegging te kopen (of verkopen) op het moment dat die is gestegen (of gedaald) boven een bepaalde prijs. Op het moment dat de belegging wordt verkocht, gebeurt dat tegen bestens (wat de markt ervoor geeft). Deze maatregel wordt toegepast om het verlies van de belegger te beperken.

15.2 VOORBEELD

Een bank brengt een turbo op de markt die € 30,- kost en die gebaseerd is op het aandeel XYZ. Hiervan financiert de bank € 25,-. De belegger dient € 5,- zelf te financieren. Op de door de bank gefinancierde € 25,- betaalt de belegger op jaarbasis 11%. Stel dat de koers van XYZ stijgt tot € 35,-. Een aandeelbezitter maakt 16,7% winst. Een turbobezitter heeft echter € 5,- geïnvesteerd en als hij de turbo verkoopt, krijgt hij € 35,- – € 25,- = € 10,- op een investering van € 5,00. Dat is een winst van 100%. De rentekosten zijn in dit voorbeeld niet meegenomen. Het kan ook mis gaan. Stel dat de stoploss van de turbo bepaald is op € 27,50. Daalt de koers van XYZ tot dat niveau, dan zal de bank automatisch de turbo verkopen. Haar schade blijft beperkt. De belegger krijgt € 27,50 – € 25,- = € 2,50 terug indien de bank de aandelen kan verkopen op € 27,50. Op een deelname van € 5,- is dat een verlies van 50%. Een aandeelbezitter zou een verlies hebben gemaakt van 8,3%. Ook hier speelt het hefboomeffect met factor 6 een rol. De winst óf verlies is immers 6 keer groter dan de normale koersen.

15.3 VERSCHIL MET OPTIES

Een turbo is in de praktijk niets anders dan beleggen met geleend geld met een beschermingsconstructie. Door het hefboomeffect vertonen turbo's enige gelijkenissen met opties. De winstmogelijkheden zijn onbegrensd terwijl het risico beperkt is. Er zijn enkele duidelijke verschillen:

- Tijdswaarde. Een optie heeft een beperkte looptijd en verliest waarde gedurende de tijd;

- Raakt de turbo de stoploss, dan wordt hij automatisch verkocht. Daarmee wordt dan meteen definitief verlies gerealiseerd. Opties lopen echter gewoon door en kunnen tot de afloopdatum nog profiteren van koersherstel; en
- Uitgevende instelling. Een turbo is geïntroduceerd door een bank die er aan wil verdienen door de spread en de rente. Bij een optiecontract hoeft men geen winst voor een bank te genereren. Men doet namelijk rechtstreeks zaken met een andere belegger.

Turbo's vertonen kenmerken van opties. Voor de risico's wordt derhalve verwezen naar de risico's die zijn verbonden aan opties.

16. HET HEFBOOMEFFECT

De meeste derivaten worden gekenmerkt door het hefboomeffect. Dit geldt in ieder geval voor opties, futures en turbo's. De mogelijke winst van dit soort transacties kan procentueel hoger zijn dan de mogelijke winst op de onderliggende waarde, omdat kan worden volstaan met een geringere investering, terwijl de winstkansen gelijk zijn. U heeft dus relatief meer voordeel van een beweging in de onderliggende waarde, dan wanneer u direct in de onderliggende waarde belegt. Tegenover de hoge winsten die kunnen worden bereikt door dit 'hefboomeffect' staan uiteraard ook grote verliezen, die onder omstandigheden zelfs meer kunnen bedragen dan de ingeleide investering.

III. BIJZONDERHEDEN OVER DE HANDEL EN OVERIGE

OTC-HANDEL

Naast de handel op de Beurs vindt op schaal van betekenis ook handel plaats buiten de Beurs om. Deze buitenbeurshandel (ook wel 'over-the-counter' of afgekort 'OTC' genaamd) heeft haar specifieke eigenschappen.

Indien sprake is van plaatsing c.q. handel in Financiële Instrumenten, die niet zullen worden toegelaten tot een beursnotering (ook wel private placements genaamd), zal de markt minder of niet liquide zijn. De liquiditeit van de handel in niet-beursgenoteerde Financiële Instrumenten kan (afhankelijk van de aard van het Financieel Instrument) lager zijn dan bij beursgenoteerde Financiële Instrumenten. Dat kan ertoe leiden dat er een groot verschil ontstaat tussen bied- en laatprijs en dat gelimiteerde orders en zelfs bestensorders tot aankoop of verkoop niet kunnen worden uitgevoerd. De koers van een niet-beursgenoteerd Financieel Instrument wordt veelal slechts eenmaal per dag vastgesteld en soms nog minder vaak (eens per week,

maand en zelfs jaar). Bij niet-beursgenoteerde Financiële Instrumenten bestaat voorts het risico dat restricties zijn opgelegd ten aanzien van de verhandelbaarheid van het betreffende Financieel Instrument. Dat kan inhouden dat het Financieel Instrument in bepaalde perioden niet kan worden gekocht en verkocht.

Afwikkeling van transacties in niet-beursgenoteerde Financiële Instrumenten vindt doorgaans niet plaats via een centraal clearingsysteem, hetgeen een tegenpartijrisico oplevert (het risico dat de tegenpartij van de transacties de Financiële Instrumenten niet betaalt of niet levert). De afwikkeling van transacties in niet-beursgenoteerde Financiële Instrumenten (zowel bij eerste inschrijving als daarna) kan voorts geruime tijd in beslag nemen, waardoor – indien de betreffende Financiële Instrumenten in een andere valuta dan de euro luiden – de belegger een valutarisico loopt. Ook voor wat betreft opties en futures kan het voorkomen dat de specificaties niet zijn gestandaardiseerd. Als de belegger met Wijs & van Oostveen afsprekt dat hij een optie (of future) wil kopen of verkopen met bijzondere specificaties die afwijken van de beursgenoteerde opties (bijvoorbeeld ten aanzien van onderliggende waarde, contractgrootte of valuta), dan spreekt men van een over-the-counter (OTC) optie. Wijs & van Oostveen zal die order dan niet op de Beurs uitvoeren, maar zal een professionele tegenpartij zoeken die bereid is tegen een goede prijs een dergelijk optiecontract met hem te sluiten, uiteraard voor rekening en risico van de belegger.

HANDEL IN 'TRADED-BUT-NOT-LISTED' FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Traded-but-not-listed Financiële Instrumenten zijn Financiële Instrumenten die veelal een buitenlandse (wel binnen Europa) beursnotering hebben en daar onderdeel uitmaken van een (aandelen)index, maar die geen notering hebben op NYSE Euronext Amsterdam. De belegger kan niettemin via NYSE Euronext Amsterdam transacties uit (laten) voeren in deze traded-but-notlisted Financiële Instrumenten. Wijs & van Oostveen wijst de belegger in dit verband op de volgende bijzonderheden die aan de handel in deze categorie Financiële Instrumenten verbonden zijn:

- de Listing and Issuing Rules van NYSE Euronext Amsterdam zijn niet van toepassing;
- NYSE Euronext Amsterdam en Wijs & van Oostveen staan er niet voor in dat (koersgevoelige) informatie (tijdig) in Nederland wordt gepubliceerd en, indien de informatie wel in Nederland (tijdig) wordt gepubliceerd, dat deze informatie niet afwijkt van de informatie die wordt gepubliceerd in het

land waar de Financiële Instrumenten wel een beursnotering hebben; en

- NYSE Euronext Amsterdam en Wijs & van Oostveen hebben geen verplichting om (koersgevoelige) informatie te publiceren en zij staan er niet voor in dat de instellingen waarvan de Financiële Instrumenten zijn genoteerd deze informatie publiceren en/of dat de informatie uniform en tijdig wordt vrijgegeven.

OVERIGE

Dit hoofdstuk kan niet alle kenmerken van alle (combinaties van) Financiële Instrumenten en de daaraan verbonden risico's beschrijven. Ingeval de kenmerken van de Financiële Instrumenten die hiervoor zijn beschreven (en waarin wordt belegd) afwijken, zal de belegger op diens aanvraag schriftelijk van deze afwijkende kenmerken en specifieke

beleggingsrisico's op de hoogte worden gesteld. Ook in het geval voor de belegger wordt gehandeld in Financiële Instrumenten die hierboven niet zijn beschreven, zal de belegger op diens verzoek schriftelijk op de hoogte worden gesteld van de kenmerken van deze Financiële Instrumenten en de daaraan verbonden specifieke risico's. Bij het kiezen van Financiële Instrumenten dient de belegger een goede afweging te maken welke Financiële Instrumenten binnen zijn of haar beleggingsdoelstelling vallen. Aan alle vormen van beleggen zijn in meer of mindere mate risico's verbonden. Met name het schrijven van ongedekte opties en termijncontracten (en opties op termijncontracten) kunnen zeer risicovol zijn. De belegger dient alleen in deze risicovolle Financiële Instrumenten te (doen) handelen indien de belegger het (eventuele) verlies kan en wil dragen en zich terdege bewust is van de risico's.

8. VERGOEDINGEN EN KOSTEN

8.1 VERGOEDING VOOR DE BELEGGINGSDIENST- VERLENING

Als tegenprestatie voor de door Wijs & van Oostveen geleverde en te leveren diensten is Cliënt een vergoeding verschuldigd. Deze vergoeding kan per soort beleggingsdienstverlening verschillen. Afhankelijk van de beleggingsdienstverlening is de keuze van Cliënt voor de vergoeding opgenomen in de Bijlage Vergoedingen en Kosten Beleggingsdienstverlening. Alsmede is een vergoeding voor administratie en verslaglegging verschuldigd. De vergoedingen worden vermeerderd met de geldende omzetbelasting.

Vergoedingen voor de beleggingsdienstverlening komen direct toe aan Wijs & van Oostveen. Wijs & van Oostveen betaalt hieruit haar eigen kosten en de bij de

beleggingsdienstverlening betrokken derden, zoals orderuitvoerende derden en de Bank.

8.2 PROVISIETARIEVEN, BEWAARLOON EN OVERIGE

De van toepassing zijnde provisietares, bewaarloon en overige vergoedingen en kosten zijn opgenomen in de Bijlage Vergoedingen en Kosten Beleggingsdienstverlening.

9. BELANGRIJKE ADRESSEN EN ANDERE INFORMATIE

1. WIJS & VAN OOSTVEEN

Wijs & van Oostveen is een handelsnaam van Wijs & van Oostveen B.V. en is in het kader van haar beleggingsdiensten in het bezit van een vergunning als bedoeld in artikel 2:96 van de Wet op het financieel toezicht en is als beleggingsonderneming geregistreerd bij de Stichting Autoriteit Financiële Markten te Amsterdam. Wijs & van Oostveen is lid van of aangesloten bij de volgende instellingen:

- NYSE Euronext N.V.
- Vereniging van Vermogensbeheerders & Adviseurs
- Dutch Securities Institute
- Klachteninstituut Financiële Dienstverlening

Wijs & van Oostveen
Herengracht 491
1017 BT Amsterdam

Telefoon : 020 - 5222070
E-mail (algemeen) : info@wijs.nl
E-mail (administratief) : administratie@wijs.nl

Dit laatste e-mailadres kan de Belegger gebruiken voor haar communicatie met Wijs & van Oostveen.

Internet: Wijs & van Oostveen zal informatie aangaande haar beleggingsdienstverlening onder andere vermelden op Internet, waaronder www.wijs.nl, www.wijsonline.nl en/of enig ander door haar gebruikte website.

Handelsregister Amsterdam nr. 33.235.337
IBAN: NL87ABNA0483824518

2. STICHTING NEDERLANDSE BELEGGINGSGIRO

Stichting Nederlandse Beleggingsgiro
Herengracht 491
1017 BT Amsterdam

Handelsregister Amsterdam nr. 34.220.720
IBAN: NL26ABNA0433318589

3. STICHTING AUTORITEIT FINANCIËLE MARKTEN

Autoriteit Financiële Markten (AFM)
Vijzelgracht 50
Postbus 11723
1001 GS Amsterdam

Telefoon : 020 - 7972000
Internet : www.afm.nl

4. DE NEDERLANDSCHE BANK N.V.

De Nederlandsche Bank N.V. (DNB)
Westeinde 1
Postbus 98
1000 AB Amsterdam

Telefoon : 020 - 5249111
Internet : www.dnb.nl

5. NYSE EURONEXT N.V.

NYSE Euronext N.V.
Postbus 19163
1000 GD Amsterdam

Telefoon : 020 - 5504444
Internet : www.euronext.com

6. STICHTING DUTCH SECURITIES INSTITUTE

Dutch Securities Institute (DSI)
Postbus 3861
1001 AR Amsterdam

Telefoon : 020 - 6201274
Internet : www.dsi.nl

7. STICHTING KLACHTENINSTITUUT FINANCIËLE DIENSTVERLENING

Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD)
Postbus 93257
2509 AG Amsterdam

Telefoon : 0900 - 3552248
Internet : www.kifid.nl